

**T. C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

OSMANLI DÖNEMİNDE İNGİLİZLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

DOKTORA TEZİ

Erhan YEŞİLYURT

**ÇANAKKALE
Ocak, 2015**

**T. C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

OSMANLI DÖNEMİNDE İNGİLİZLERE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

**Erhan YEŞİLYURT
(DOKTORA TEZİ)**

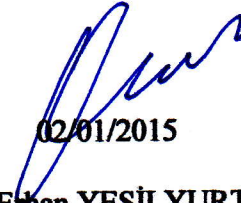
**Danışman
Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN**

ÇANAKKALE

Ocak, 2015

Taahhütname

Doktora tezi olarak sunduğum “Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretimi” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

02/01/2015

Ethan YEŞİLYURT

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Erhan YEŞİLYURT tarafından hazırlanan çalışma, 02/01/2015 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10060370

	Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza
Danışman	Doç. Dr.	Abdullah ŞAHİN	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Hayrettin PARLAKYILDIZ	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Mehtap ÖZDEN	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	Kemalettin DENİZ	
Üye	Yrd. Doç. Dr.	İbrahim HABACI	

Tarih: 16.02.2015

İmza:

Doç. Dr. Ajda KAHVECİ

Enstitü Müdürü

Eşim Tuğba'ya

Önsöz

Çeşitli gelişmeler sonucu yaygın tabir ile küreselleşen dünyada toplumlar arası iletişim artmış, bu durum yabancı dil öğretiminin önemini daha da arttırmıştır.

Sağlıklı bir dil öğretimi için geçmiş tecrübelerden yararlanmak gerekir. Bu şekilde geçmişteki hatalar tekrarlanmaz, eksikler giderilir, yapılan öğretim daha hızlı ve kaliteli bir şekilde gerçekleşir.

Dil öğretiminde dil bilgisi kuralları önemli bir yere sahiptir. Yeni bir dil öğrenen birey edindiği dil bilgisi kuralları sayesinde mantıklı cümleler kurarak iletişimini gerçekleştirmiş olur. Ancak dil bilgisi kurallarının öğretimi tek başına dil öğretiminde yeterli değildir. Sağlıklı bir dil öğretiminde kültür öğretimi daha büyük bir önem arz etmektedir. Dil öğretimi sırasında yapılacak kültür aktarımı, öğrenilen kelimelerin ne zaman nerede kullanılması gerektiğini de göstererek, dilin anlam özelliklerinin de kavranmasını sağlayacaktır.

Çalışmalarına başladığım günden beri desteğini esirgemeyen değerli hocam Sayın Doç. Dr. Abdullah ŞAHİN'e, aktardıkları bilgilerle ufukumuzu açan hocamız Sayın Prof. Dr. Aziz KILINÇ'a, yöntem bölümündeki katkılarından dolayı Sayın hocam Yrd. Doç. Dr. İbrahim HABACI'ya, yüksek lisans ve doktora sürecindeki katkılarından dolayı sayın hocam Yrd. Doç. Dr. Kemalettin DENİZ'e, Yrd. Doç. Dr. Gürkay Birinci ve Doç. Dr. Hasan Sait Tortop'a, arkadaşlarım Aykut Ali Baş, Cem BÜYÜKEKŞİ ve Murat GENÇ'e, tez süresince yanımda olan Efecan KARAGÖL'e, yardımlarından dolayı Dr. Fatih KANA'ya ve sabrından dolayı eşim Tuğba YEŞİLYURT'a teşekkür ederim.

Zonguldak, 2014

Erhan YEŞİLYURT

Özet

Osmanlı Döneminde İngilizlere Türkçe Öğretimi

Bu çalışmanın amacı, Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi için yazılan Türkçe öğretim kitaplarından yola çıkılarak o dönemde İngilizlere yönelik Türkçe öğretim yöntemlerini ortaya konulmuştur. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Verilere ulaşmada doküman analizi; verilerin incelenmesinde ise betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır.

Bu çalışmada Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla İngilizce yazılan 15 kitap incelenmiş ve sonuçlar ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Araştırmada; “Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçeyi öğretmek amacıyla ne tür metotlar uygulanmıştır?” sorusuna cevap aranmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılan araştırmada elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Kitaplar incelendiğinde kitaplarda dil bilgisi çeviri yöntemi kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde, “Araştırma Problemi”, “Araştırmanın Konusu”, “Araştırmanın Amacı”, “Araştırmanın Önemi” “Araştırmanın Sınırlılıkları”, “Araştırmanın Varsayımları”, “Tanımlar” ve “Alanyazın” bölümleri yer almaktadır. Araştırmanın ikinci bölümünde yöntem, üçüncü bölümde bulgular ve yorum ele alınmıştır.

Beşinci bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlara göre öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İngilizlere Türkçe öğretimi, Türkçe öğretim yöntemleri, betimsel analiz, nitel analiz, yabancılara Türkçe öğretimi, Türkçe öğretimi.

Abstract

Teaching Turkish to English during the Ottoman period

The aim of this study is To benefit from the Turkish education books for the teaching of English to Turkish during the Ottoman period and to determine Turkish teaching methods for English at that time. Qualitative research methods were used in this study. Access to data document analysis; for analysis of data, descriptive analysis and content analysis was used.

In this study, 16 books were examined which was written in English to teach Turkish to English during the Ottoman period. The results has tried to put through.

In the first part of the study, "Research Problems", "Subject of Research", "Research Objectives", "The Importance of Research" "Limitations of the Study", "Research Assumptions", "Definitions" and "Literature" section contains. In the second part of the study methods, in the third part of the study findings and comments were processed.

The findings of the research are discussed in the fifth section. Proposals have been made according to the obtained results.

Keywords: teaching Turkish to English, Turkish teaching methods, descriptive analysis, teaching Turkish.

İçindekiler

Taahhütname	i
Jüri Üyelerinin İmza Sayfası	ii
İthaf	iii
Önsöz	iv
Özet	v
Abstract	vi
İçindekiler	vii
Tablolar Listesi	xii
Resimler Listesi	xiii
Kısaltmalar Listesi.....	xix
Bölüm I: Giriş	1
Problem Durumu	3
Araştırmanın Amacı	5
Araştırmanın Önemi	5
Araştırmanın Varsayımları	6
Araştırmanın Sınırlılıkları	6
Tanımlar	6
Alanyazın	7
Yabancılara Türkçe Öğretimi	7
Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler	8
Dil Öğretim Yöntemleri	9
Dil Bilgisi Çeviri Yöntemi (The Grammar-Translation Method)	9
İşitsel-Dilsel Yöntem (The Audio-Lingual Method)	12
Bilişsel Yöntem (The Cognitive Approach)	13
Doğrudan Yöntem (The Direct Method)	14
Doğal Yöntem (Natural Method)	15

Genel Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response)	17
Telkin Yöntemi (Suggestopedia)	17
İletişimci Yaklaşım (The Communicative Approach)	17
Seçmeci Yöntem (The Eclectic Method)	18
Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitapları	21
Thomas Vaughan, Grammar Of the Turkish Language (Türk Dil Bilgisi)	21
A. L. Davids, Grammar of the Turkish Language (Türkçe'nin Dil Bilgisi Kuralları)	22
Charles Boyd, The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language (Türkçe Tercüman yada Türk Dilinin Yeni Dil Bilgisi)	23
William Burckhardt Barker, A Reading Book Of The Turkish Language (Türk Dilinin Okuma Kitabı)	24
William Burckhardt Barker, A Practical Grammar Of The Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary (Türk Dilinin Pratik Dil Bilgisi Kitabı – Diyalog ve Sözlük İle Birlikte)	25
James William Redhouse, The Turkish Campaigner's Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language (Türk Seferine Çıkanlara Osmanlı'nın Günlük Konuşma Dili).....	26
Edwin Arnold, A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language With Dialogues and Vocabulary (Türk Dilinin Basit Çevrilmiş Dil Bilgisi – Diyalog ve Sözlük İle Birlikte)	26
Frank Lawrence Hopkins, Elementary Grammar of the Turkish Language: With a Few Easy Exercises (Türk Dil bilgisine Başlangıç: Birkaç Kolay Alıştırma ile)	27
Charles Francis MacKenzie, A Turkish Manual Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary (Deyim Kalıpları, Alıştırmalar, Diyalog ve Sözlük ile Oluşturulmuş Dil Bilgisi İçeren Türkçe El Kitabı).....	27
Charles Wells, A Pratical Grammar Of The Turkish Language (Türk Dilinin Pratik Dil Bilgisi).....	27
James William Redhouse, A Simplified Grammar Of The Turkish Language (Türk Dilinin Basit Dil Bilgisi).....	28
C. J. Tarring, Turkish Grammar (Türk Dil Bilgisi).....	38
Anton Tien, A Turkish Grammar, Containing Also Dialogues and Terms Connected with the Army, Navy, Military Drill, Diplomatic and Social Life (Sosyal Yaşam, Diplomasi ve Ordu ile İlişkili Diyalog ve Terimler İçeren Türk Dil Bilgisi).....	29

V. H. Hagopian, Ottoman Turkish Conversation Grammar (Osmanlı Türkçesi Konuşma Dilinin Dil Bilgisi)	29
V. H. Hagopian, Key to the Ottoman - Turkish Conversation – Grammar (Osmanlı Türkçesi Konuşma Dilinin Dil Bilgisi Anahtarı)	30
Elias Riggs, Outline Of A Grammar Of The Turkish Language (Türk Dil Bilgisinin Ana Hatları)	30
Türkiye Türkçesine yönelik Türkçe yazılan gramer kitapları	30
Türkiye Türkçesine yönelik Almanca yazılan gramer kitapları	35
Türkiye Türkçesine yönelik Fransızca yazılan gramer kitapları	37
Türkiye Türkçesine yönelik İtalyanca yazılan gramer kitapları	38
Türkiye Türkçesine yönelik Latince yazılan gramer kitapları	39
Türkiye Türkçesine yönelik Rusça yazılan gramer kitapları	40
Osmanlı döneminde Türkiye Türkçesine yönelik yapılan İngilizce çalışmalar	41
Bölüm II: Yöntem	43
Araştırma Modeli	43
Evren ve Örneklem	45
Veri Toplama Araçları	45
Verilerin Toplanması	46
Veri Analizi	46
Dil bilgisi	49
Yöntem	49
Dil becerileri	50
Öğretim dili	50
Kültür aktarımı	50
Metin seçimi	51
Öğrenme – Öğretme süreci	52
Görsel Unsurlar	52
Amacı – Hedef kitle	53

Alfabe	53
Bölüm III: Bulgular ve Yorum	54
Thomas Vaughan'ın Grammar Of the Turkish Language adlı eserine dair bulgular	54
Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserine dair bulgular.....	59
Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular.....	71
William Burckhardt Barker'in A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular.....	78
William Burckhardt Barker'in A Practical Grammar Of The Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary adlı eserine dair bulgular.....	86
James William Redhouse'un The Turkish Campaigner's Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language adlı eserine dair bulgular	90
Edwin Arnold'un A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language With Dialogues and Vocabulary adlı eserine dair bulgular	94
Frank Lawrence Hopkins'in Elementary Grammar of the Turkish Language: With a Few Easy Exercises adlı eserine dair bulgular	96
Charles Francis MacKenzie'nin Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary adlı eserine dair bulgular	99
Charles Wells'in A Pratical Grammar Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular.....	103
James William Redhouse'un A Simplified Grammar Of The Ottoman - Turkish Language adlı eserine dair bulgular.....	110
C. J. Tarring'in Turkish Grammar Adlı Eserine Dair Bulgular.....	112
Anton Tien'in Turkish Grammar adlı eserine dair bulgular.....	121
V. H. Hagopian'in Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserine dair bulgular.....	130
V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserine dair bulgular	152

Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitaplarındaki farklılıklara dair bulgular.....	159
Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler.....	166
Tartışma ve Sonuç	166
Öneriler	173
Kaynakça.....	176
Ekler.....	183

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirliği Artırmak İçin Yapılan Kısa Yoldan Denetleme Stratejisi.....	44
2	Osmanlı Döneminde Yazılmış Olan İngilizlere Türkçe Öğretim Kitaplarına Yönelik Yapılan Kodlamalar.....	48
3	Gramer Konuları.....	49
4	Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler.....	49
5	Dil Becerileri.....	50
6	Öğretim Dili.....	50
7	Kültür Aktarımı.....	51
8	Metin Seçimi.....	52
9	Öğrenme – Öğretme Süreci.....	52
10	Görsel Unsurlar.....	53
11	Amacı – Hedef Kitle.....	53
12	Alfabe.....	53
13	Osmanlı Döneminde İngilizce Yazılan Türkçe Öğretim Kitaplarının Kod Şeması.....	159
14	Temel Beceri Alanlarının Yüzdelik Dağılımları.....	169

Resimler Listesi

Fotoğraf Numarası	Başlık	Sayfa
1	Thomas Vaughan'ın Grammar Of the Turkish Language adlı eserindeki diyalog örneği.....	57
2	Thomas Vaughan'ın Grammar Of the Turkish Language adlı eserindeki fabl örneği.....	58
3	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki şiir örneği.....	62
4	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki ikinci şiir örneği.....	63
5	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki gezi yazısı örneği.....	64
6	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki hikâye örneği.....	65
7	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki deneme örneği.....	66
8	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki anı örneği.....	67
9	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki biyografi örneği.....	68
10	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki efsane örneği.....	69
11	Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki masal örneği.....	70
12	Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or	

	a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki gramer – tercüme yöntemi örneği.....72
13	Charles Boyd’un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki diyalog örneği.....75
14	Charles Boyd’un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki hikâye örneği.....76
15	Charles Boyd’un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki fabl örneği.....77
16	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde okuma becerisi etkinlik örneği.....79
17	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde dinleme becerisi etkinlik örneği.....80
18	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde konuşma becerisi etkinlik örneği.....81
19	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde yazma becerisi etkinlik örneği.....81
20	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde Nasrettin Hoca fıkrası örneği.....83
21	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde mizahî fıkra örneği.....84
22	William Burckhardt Barker’ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde şiir örneği.....85
23	William Burckhardt Barker’ın A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği.....89

24	William Burckhardt Barker’ın A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği.....	93
25	Edwin Arnold’un A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği.....	95
26	Hopkins’in Elementary Grammar of the Turkish Language adlı eserinde hikâye örneği.....	98
27	MacKenzie’nin Comprising a Condensed Grammar adlı eserinde diyalog örneği.....	102
28	Charles Wells’in A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde hikaye örneği.....	108
29	Charles Wells’in A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde masal örneği.....	108
30	C. J. Tarring’in Turkish Grammar Adlı Eserinde deneme örneği.....	118
31	C. J. Tarring’in Turkish Grammar Adlı Eserinde hikâye örneği.....	119
32	C. J. Tarring’in Turkish Grammar Adlı Eserinde fabl örneği.....	120
33	Anton Tien’in Turkish Grammar adlı eserinde diyalog örneği.....	126
34	Anton Tien’in Turkish Grammar adlı eserinde hikâye örneği.....	127
35	Anton Tien’in Turkish Grammar adlı eserinde fabl örneği.....	127
36	Anton Tien’in Turkish Grammar adlı eserinde masal örneği.....	128
37	V. H. Hagopian’in Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde okuma etkinliği örneği.....	132
38	V. H. Hagopian’in Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde yazma etkinliği örneği.....	133

39	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde konuşma etkinliği örneği.....	134
40	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde öğretim dili örneği.....	135
41	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde şiir örneği.....	140
42	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde hikâye örneği.....	141
43	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde mizahî fikra örneği.....	142
44	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde diyalog örneği.....	143
45	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde fabl örneği.....	144
46	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde deneme örneği.....	145
47	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.....	147
48	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.....	148
49	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.....	149
50	V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.....	150

51	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde okuma becerisi etkinlik örneği.....	153
52	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde öğretim dili örneği.....	154
53	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde fabl örneği.....	155
54	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde mizahî fikra örneği.....	155
55	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde diploma örneği.....	156
56	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde diyalog örneği.....	157
57	V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde şiir örneği.....	158
58	C. J. Tarring'in "Turkish Grammar" adlı eserinin kapağı	184
59	A. L. Davids'in "Grammar of the Turkish Language" adlı eseri'nin kapağı.....	185
60	William Burckhardt Barker'in "A Reading Book Of The Turkish Language" adlı kitabının kapağı.....	186
61	William Burckhardt Barker'in "A Practical Grammar Of The Turkish Language" adlı kitabının kapağı.....	187
62	James William Redhouse'un "The Turkish Campaigner's Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language" adlı kitabının kapağı.....	188

63	Edwin Arnold'un "A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language With Dialogues and Vocabulary" adlı eserinin kapağı.....	189
64	James William Redhouse'un 'A Simplified Grammar Of The Turkish Language' adlı kitabının kapağı.....	190
65	Charles Boyd'un "The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language" adlı eserinin kapağı.....	191
66	V. H. Hagopian'ın "Ottoman Turkish Conversation Grammar" adlı kitabının kapağı.....	192
67	V. H. Hagopian'ın "Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar" adlı kitabının kapağı.....	193
68	Anton Tien'in "A Turkish Grammar" adlı eserinin kapağı.....	194
69	Charles Wells'in "A Practical Grammar Of The Turkish Language" adlı eserinin kapağı.....	195
70	Frank Lawrence Hopkins'in "Elementary Grammar of the Turkish Language: With a Few Easy Exercises" adlı eserinin kapağı.....	196
71	Charles Francis MacKenzie'nin "Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary" adlı eserinin kapağı.....	197
72	Thomas Vaughan'ın 'Grammar Of the Turkish Language' adlı eserinin kapağı.....	198
73	Elias Riggs'in 'Outline Of A Grammar Of The Turkish Language' Adlı eserinin kapağı.....	199

Kısaltmalar Listesi

Akt. : Aktaran

Ed. : Editör/ Editörler

MEB : Millî Eğitim Bakanlığı

s. : sayfa

TDK : Türk Dil Kurumu

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

Bölüm I: Giriş

İletişim araçlarıyla birlikte etkileşimin de hızlandığı günümüzde Türkçe öğretiminin önemi bir o derece artmıştır. Teknolojinin gelişmesi, sosyal ve siyasi alandaki gereklilik Türkçe öğretimine daha çok önem verilmesi gerektiğini göstermiştir. Her şeyin plânlı olması gerektiği bir sistemde dil öğretiminin plânsız bir şekilde ilerlemesi düşünülemez. Bu nedenle dil öğretiminde en kısa yoldan sonuca ulaşacak metotlar geliştirilmeli, yalnız bu metotlar oluşturulurken de geçmişten bağımsız hareket edilmemelidir.

Türkçe öğretimi için bilinen ilk eser Kaşgarlı Mahmut tarafından 1074 yılında yazılan “Divanu Lügati’t-Türk” adlı eserdir. Bu eser dikkate alındığında Türkçenin öğretimine yönelik metot arayışının 1074 yılından öncelere dayanması kuvvetle muhtemeldir.

1074 yılından bu yana birçok millet için Türkçe öğretimine yönelik metotlar ortaya koyulup eserler verilmiştir. Bunlardan biri de İngilizlerdir. İngilizlere Türkçe öğretimi tarihsel, ekonomik ve stratejik önemi başta olmak üzere birçok sebepten ötürü önem arz etmektedir.

Osmanlı Devleti’nin Avrupa üzerindeki siyasi, askerî ve ekonomik etkileri Avrupalıların Türkiye araştırmalarına yönelmesini sağlamış, Türkçenin öğretilmesine yönelik çalışmalar da bundan payını almıştır.

Venedikliler kendi uyruğundan olan doğu dilleri ve özellikle de Türkçe bilen tercümanlarını yetiştirmek amacıyla 1551 yılında İstanbul’daki elçiliğinin bünyesinde Dil Oğlanları (Giovani della lingua) Okulunu kurmuştur. Venedik Cumhuriyeti’nin İstanbul’daki Dil Oğlanları Okulu örneğini, 1669 yılında Fransa, 1754 yılında Avusturya, 1766 yılında Polonya ve son olarak 1814 yılında İngiltere izlemiştir. Doğu dilleri dil

oğlanları okullarının kurulmasının amacı, Osmanlı İmparatorluğu'nda görev yapacak ilgili devletlerin görevlilerinin Türkçe öğrenimini küçük yaşlardan itibaren devlet eliyle sağlamaktır. Böylece başka milletlerin tercümanlarına gereksinim duymadan Osmanlı İmparatorluğu'nun en üst makamlarıyla aracasız olarak iletişime geçebilmeleri sağlamaktır (Ağıldere 2010: 695). Latincenin yanında Türkçe ve Arapçanın da öğretildiği Paris'teki Louis-le-Grand Koleji de (1563'te kurulmuş) dönemin itibarlı okullarından biridir. Fransa Elçiliği binası içerisinde bulunan Kapüsen Koleji ise 1669 yılından 1873'e kadar hizmet vermiştir (Ağıldere 2010: 696).

Bu araştırmanın konusunu oluşturması nedeniyle İngilizlerin Türkiye ve Türkçeye karşı ilgisine ayrıca değinmek gerekir.

1581'de Türkiye Kumpanyası'nın kurulmasından sonra ve özellikle 1582'de William Harborne'un (Harebrowne) İstanbul'a büyükelçi tayin edilmesi ile Türk - İngiliz diplomatik ilişkilerinin resmen başlamasından sonra (Kurat 1953) Türkiye Kumpanyası'nın 1592'de Venedik Kumpanyası ile birleştirilerek Levant Kumpanyası'nın (The Levant Company) kurulması üzerine, İngiliz tüccarların ve seyyahların Türkiye'ye ilgilerinin giderek arttığını görürüz. Bu tüccar ve seyyahlardan bazıları İngiltere'ye dönüşlerinde, Türkiye'ye ilişkin gözlemlerini ve deneyimlerini içeren seyahatnameler yayımlamışlardır (Umunç, 2013, s. 302).

İngilizlerin ülkemize olan ilgisi Türkçe öğrenme ihtiyaçlarını da beraberinde getirdi. Bu ihtiyaçların karşılanması amacıyla İngilizlere Türkçe öğretim kitapları yazılmaya başlandı.

Bu kitaplar, dönemin anlayışına uygun olarak gramer kitabı niteliği taşıyordu. Zira, XX. yüzyıla kadar dil öğretimi, gramer öğretimi olarak görülüyordu.

“Türklerle ilgili İngilizce Yayınlar Bibliyografyası” adında bir kitap yazan Berna Moran, eserinde on beşinci yüzyıldan on sekizinci yüzyıla kadar olan çalışmalara değinmiş ve bu eserleri maddeler halinde değerlendirmiştir. Moran (1964) eserinde şu bilgilere yer vermektedir:

İngiltere’de Türklerle ilgili yayın bir hayli geç başlar. Gerçi Haçlı Seferleri münasebetiyle Ortaçağ vakayinamelerinde Türklerden söz edilir ama bu eserler İngilizce değil Latince ve zaten “Türk” kelimesi bunlarda çok genel anlamda kullanılmakta, bazen sadece Müslümanlar kastedilmektedir. Bundan ötürü bibliyografyada Türklerle ilgili ilk eser olarak G. Caoursin’den çevrilmiş ve 1482’de basılmış olan Rodos Kuşatmasına dair kitap alınmıştır.

Problem Durumu

Bu araştırmada; “Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçeyi öğretmek amacıyla kullanılan metotlar nelerdir?” sorusuna cevap aranmaktadır.

Bu probleme yönelik ayrıntılı cevaplara ulaşmak için aşağıdaki alt problemlerden yararlanılacaktır.

1. C. J. Tarring’in “Turkish Grammar” adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
2. A. L. Davids’in “Grammar of the Turkish Language” adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
3. William Burckhardt Barker’ın “A Reading Book Of The Turkish Language” adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?

4. William Burckhardt Barker'ın "A Practical Grammar Of The Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary" adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
5. James William Redhouse'un "The Turkish Campaigner's Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language" adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
6. Edwin Arnold'un "A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language With Dialogues and Vocabulary" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
7. James William Redhouse'un "A Simplified Grammar Of The Turkish Language" adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
8. Charles Boyd'un "The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
9. V. H. Hagopian'ın "Ottoman Turkish Conversation Grammar" adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
10. V. H. Hagopian'ın "Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar" adlı kitabında nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
11. Anton Tien'in "A Turkish Grammar, Containing Also Dialogues and Terms Connected with the Army, Navy, Military Drill, Diplomatic and Social Life" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
12. Charles Wells'in "A Practical Grammar Of The Turkish Language" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
13. Frank Lawrence Hopkins'in "Elementary Grammar of the Turkish Language: With a Few Easy Exercises" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?

14. Charles Francis MacKenzie'nin "Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary" adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
15. Thomas Vaughan'ın 'Grammar Of the Turkish Language' adlı eserinde nasıl bir öğretim metodu kullanılmıştır?
16. Bu eserlerde ne tür farklılıklar vardır?

Araştırmanın Amacı

Yabancılara Türkçe öğretimi adına yapılan çalışmaların, Kaşgarlı Mahmut'un 1074 yılında Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazdığı "Divanü Lugati't-Türk" adlı eserle başladığı varsayılabilir. Kaşgarlı Mahmut'tan günümüze Yabancılara Türkçe Öğretiminde birçok araştırma yapılmış, birçok eser verilmiştir. Bu alanda eser verenlerden biri de İngilizlerdir. Bu araştırmanın konusu Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi için yazılan kitaplardaki Türkçe öğretim metotlarıdır.

Bu araştırmanın amacı Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi için yazılan Türkçe öğretim kitaplarından yola çıkılarak İngilizler ve İngilizce bilen insanlar için belirlenen Türkçe öğretim metotlarını ortaya koymaktır.

Araştırmanın Önemi

Bu çalışma, Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi için yazılan Türkçe öğretim kitaplarının gün yüzüne çıkması, bu kitapların Türkçe öğretim metotlarının ortaya konması ve bu çalışma sonrasında ortaya konan bulguların günümüze ışık tutabilecek olması açısından önemlidir.

Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelenip bu eserlerin Türkçeyi nasıl öğrettiği ayrıntılı bir şekilde ortaya konduğunda bu alanda eser

vermek isteyen araştırmacılar arasında hangi konulara nasıl değinecekleri konusunda daha rahat karar vereceklerdir. Bu alanda görev alan öğreticiler, önlerinde örnekleri tüm ayrıntısıyla görecek ve dil öğretimindeki doğru ve yanlışlar görerek dil öğretimini şekillendirebileceklerdir.

Araştırmanın Varsayımları

Bu araştırmada herhangi bir varsayım yoktur.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma;

- Osmanlı döneminde konuşulan Osmanlı Türkçesi ile,
- Bu dönemde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan kitaplarla,
- İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla İngiliz ve Osmanlı Türklerinin kullandığı Latin ve Arap alfabesi ile yazılıp öğretim dili İngilizce olan kitaplarla sınırlı tutulmuştur.

Tanımlar

Öğretim. Öğrenmeyi kolaylaştıracak etkinlikleri düzenleme, gereçleri sağlama ve kılavuzluk etme işi.

Yöntem. Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plâna göre izlenen yol, metot (Tdk, 2005).

Dil bilgisi. Seslerden cümleye kadar bütün dil birliklerini yapı, anlam, görev ve kaynak bakımından inceleyen bilim dalı (Yakıcı ve ark., 2004).

Alanyazın

Yabancılara Türkçe Öğretimi

Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlayan bir vasıta ve kültürün taşıyıcısıdır. Bu açıdan bakıldığında dil, insanları anlamayı sağlar. Bunun en kolay yolu da ikinci bir dil öğrenme ya da mevcut dili diğer dilleri konuşan insanlara öğretmekten geçmektedir.

Yabancılara dil öğretirken dört temel dil becerisinin öğretilmesi sağlanmaktadır. Dil becerileri öğretilirken çeşitli materyaller kullanılmakta ve bu materyallerin başında ders kitapları gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında geçmişte yazılmış olan dil öğretim kitaplarının sistematik bir şekilde incelenmesinin ve bulguların sağlam bir şekilde ortaya konmasının önemi daha iyi kavranmaktadır.

Açık (2011), yabancıların Türkçe öğrenme nedenlerini şu şekilde sıralamıştır:

1. İlgi ve merak
2. Ekonomik nedenler
3. Askeri nedenler
4. Siyasi nedenler
5. Eğitim- öğretim nedeniyle

6. 1960'lardan itibaren başta Almanya olmak üzere çeşitli Avrupa ülkelerine çalışmak amacıyla giden Türklerin neden olduğu sosyal, kültürel, siyasî değişimler Türkçenin yabancı dil olarak Almanya ve diğer ülkelerde öğrenilmesi/öğretilmesini zorunlu hâle getirmiştir. Türkçe öğrenmeye karşı oluşan ilgiden yararlanarak Türkçe'nin uygun metotlarla öğretilmesi gerekir.

Yabancı Dil Öğretiminde Temel İlkeler

Yabancılarla Türkçe öğretiminde kullanılan etkinlikler kendi başlarına öğretimin gerçekleşmesi için yeterli olamamaktadır. Öğrenme öğretme ortamında dil öğretiminin başarıya ulaşması için bazı temel ilkelere ihtiyaç vardır.

Bu ilkeler Köksal ve Varışoğlu'na (2012) göre şu şekildedir:

a. Yakından uzağa ilkesi

Bu ilke içerik düzenlemesi ile ilgilidir. Yabancı dili öğrenen kişi öncelikle yakınındaki nesne ve olaylarla bağ kurmalıdır.

b. Kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkesi

Dil öğretiminde küçük adımlarla ilerlemeyi ve aşamalılığı anlatmaktadır.

c. Somuttan soyuta ilkesi

Yabancı dil öğretiminde somut bilgilerin öğretilmeden soyut bilgilerin öğretilmemesinin gerekliliğini anlatan öğretim ilkesidir.

d. Bilinenden bilinmeyene ilkesi

Dil öğretiminde öğrencilerin daha önce bildikleri kavram ve terimlerden yola çıkarak yeni kavram ve terimlerin öğretilmesi gerektiğini anlatan ilkedir.

e. Yaparak yaşayarak öğrenme ilkesi

Drama, gezi, gözlem, deney... gibi yöntem ve tekniklerin kullanılarak öğrencinin derse katılmasını sağlayan, öğrenilenlerin kalıcılığını artırılmasını ön gören ilkedir.

f. Güncellik ilkesi

Yabancılarla Türkçe öğretme faaliyetleri günceli yakalamalı ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılar nitelikte olmalıdır.

g. Ekonomiklik ilkesi

Ekonomiklik ilkesi, zaman, emek ve araç gereçlerdeki tasarruf ile en iyi verimi elde etmek demektir.

Dil Öğretim Yöntemleri

Dil öğretimi toplumların geleceğinde önemli bir yere sahiptir. Gelişmiş ülkelere bakıldığında teknoloji dışında dillerini de ihraç ettikleri görülür. Bu açıdan dil bir nevi egemenlik göstergesidir. Hâl böyleyken dil öğretimine de önem vermek gerekir. Dil öğretimi plânlı ve belli yöntemler dâhilinde gerçekleştirilmelidir. Bu durumun farkına varan dil bilimciler yabancılara dillerini belli yöntemler yardımıyla öğretmeye başlamışlardır. Yıllar geçtikçe yabancılara dil öğretim çalışmaları alanında da gelişmeler sağlanmış ve yeni birçok dil öğretim yöntemi ortaya çıkmıştır.

Bu bölümde yabancılara dil öğretimi alanında kullanılmış ve kullanılmakta olan dil öğretim yöntemlerine yer verilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde kullanılan yöntemler şu şekildedir:

1. Dil bilgisi Çeviri Yöntemi (The Grammar-Translation Method)
2. İşitsel-Dilsel Yöntem (The Audio-Lingual Method)
3. Bilişsel Yöntem (The Cognitive Approach)
4. Doğrudan Yöntem (The Direct Method)
5. Doğal Yöntem (Natural Method)
6. Genel Fiziksel Tepki Yöntemi (Total Physical Response)
7. Telkin Yöntemi (Suggestopedia)
8. İletişimci Yaklaşım (The Communicative Approach)
9. Seçmeci Yöntem (The Eclectic Method)

Dil bilgisi çeviri yöntemi (The grammar-translation method). XVII. yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlanmış bir yöntemdir. Latince öğretiminin etkisiyle geliştirilmiş ve bazı değişikliklerle günümüze kadar gelmiştir.

Jan Comenius "Orbis Pictus" adlı eseriyle ilk kez resimli dil öğretimini ortaya atarken dil öğretimini yeni ilkelere dayandırmış, dilin kurallarını öğretme yerine taklit, tekrar, okuma ve yazmada pek çok uygulamanın yapılmasına önem vermiştir.

Dil bilgisi öğretiminde tümevarım kullanılır ve başlangıçta öğrencilere okutulan metinlerdeki gramer kalıplarına öncelik verilir. Öğretim ilerledikçe daha karmaşık gramer yapıları geniş dilbilgisel açıklamalarla birlikte verilir. Dilin kurallarını öğretmek ve bu kurallar vasıtasıyla doğru çeviri yapabilmek bu yöntemin temel amacıdır (Memiş ve Erdem, 2013).

XIX. yüzyıla kadar birçok okulda yabancı dil öğretim yöntemi olarak kullanılmış, aynı yüzyılın sonlarına doğru Karl Plotz bu yöntemi geliştirmiştir (Benhür, 2002).

Adıgüzel (2001: 30), “Bu metoda göre tercüme, gramerin öğretilmesinde, gramer de yabancı dilin öğretilmesinde birer vasıttan başka bir şey değildir. Bütün diğer dil öğretim metotlarında olduğu gibi, gramer-tercüme metodunda da asıl gaye yabancı dilin öğretilmesidir.”

Demircan (2005) ve Benhür’e (2002) göre, dil bilgisi çeviri yönteminin özellikleri şu şekildedir:

- * Dil bilgisi: Biçim bilgisi ve söz dizimi kurallarını içermekte, sesletim öğretimi yapılmıyorsa da başlangıçta sesletim kuralları bir özet olarak verilebilmektedir.

- * Öğretim, ezbere (rote learning), bağlam dışı sözcükler, sözcük listeleri ve onların çekimleriyle başlar. Bu sözcükler ile kullanılacağı metin arasında bir sıra izlenmez, listeler sonradan ezberlenir.

- * Dil bilgisi kuralları tümdengelimli olarak verilir; bu kuralların bir uygulaması olarak yabancı-dilden anadile, anadilden yabancı-dile çeviri yapılır. Mekanik olarak yapılan bu çevirilerde kullanılan tümceler, bağlam dışı, yapay tümcelerdir.

* Yabancı dil öğretiminde amaç öğretilen dilin edebiyatını okumak ya da yabancı dil çalışmasından kaynaklanan zihinsel disiplinden ve entelektüel gelişmeden yararlanmaktır. Bu yöntemde önemli olan dil araştırmasının bir yolunu göstermek olduğu için işe o dilin dil bilgisi kurallarının ayrıntılı bir analizi ile başlar, Kural öğretiminin ardından öncelikle öğrenilen dilden anadile, ilerleyen aşamalarda ise anadilden öğrenilen dile çeviriler yapılır.

* Bu yönetime göre dil öğrenimi bir dilin kelime ve cümle yapılarını anlamak, bunun için de o dilin kurallarını öğrenmektir.

* Öğrencilerin anadilleri derste kullanılan dildir. Kelime veya dil bilgisi kurallarının açıklanmasının yanı sıra öğrencilerin öğrendikleri dil ile anadilleri arasında kıyaslama yapılırken kullanılır.

* Okuma ve yazma temel becerilerdir, konuşma ve dinleme çalışmalarına verilen önem çok azdır.

* Kelime öğretimi sınıfta çevirisi yapılacak metne göre belirlenir. Öğrencilerin ihtiyaçları tamamen göz ardı edilir ve sınıfta islenen dil bilgisi kurallarına uygun olarak seçilecek metinde geçen kelimeler iki dilde hazırlanan kelime listeleri, sözlük çalışmaları ve ezber yolu ile öğretilir.

* Dil bilgisi tümdengelim yolu ile öğretilir. Cümleden en küçük parçaya kadar inen inceleme çeviri yolu ile alıştırmaları yapılarak pekiştirilir.

Bu özellikleri ile Dil bilgisi - Çeviri Yöntemi, öğrencinin öğrendiği dili gerek yazılı ve gerekse sözlü olarak iletişimde kullanabilmesine imkân sağlamamaktadır. Bu sebeple Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde tek başına kullanılacak bir yöntem değildir.

Model cümleler genellikle anlaşılabilir ancak şekilseldir, anlama yönelik değildir. Kurallar metinle işlenirken kurallar basitten karmaşığa doğru bir dizilişle anlatılır (Krashen, 1982).

İşitsel-dilsel yöntem (The audio-lingual method). Davranışçı psikolojinin etkisiyle ortaya çıkmış olan bu yöntemde öğrenme, doğru cevapların pekiştirilmesiyle etki – tepki bağının kuvvetlenmesi sürecidir. Bu nedenle bu yöntemin sınıf – içi uygulamasında mim – mem yani söyleneni tekrar etmek ve tekrarla ezberlenen cümle yapılarına benzer cümle üretmek, bu yöntemin temelini teşkil eder (Kabadayı, 2003).

Psikolog Skinner'ın “Dil bir alışkanlık kazanmadır.”, biçimindeki davranışçı görüşü ve bunu benimseyen dilbilimci Bloomfield'in dilbilim araştırmalarının katkısıyla dinleme ve konuşma becerilerine öncelik vererek dialoglar ve yoğun sözlü alıştırmalarla belirli bir plana göre hazır kalıp yapılarını öğretmeyi amaçlayan bir yöntemdir (Tosun, 2006).

Ders genellikle yapıları ve kelimeleri içeren diyaloglarla başlar. Öğrencilerden mimiklerle diyalogları taklit etmeleri ve böylece ezberlemeleri beklenmektedir. Bazı edinimler işitsel-dilsel yöntemin uygulanması ile kazanılabilir ancak diğer yöntemlerle kullanılarak daha anlaşılır bir yapıya kavuşabilir (Krashen, 1982).

Bu yöntem 1930'lu yıllarda Amerikan ordusu, askeri üsler kurduğu ülkelerin dillerini öğrenmek zorunda kalıp bilinen yöntemlerle uygulamada yeterli sonucu alamayınca özellikle Michigan Üniversitesinin yardımlarıyla bu yöntemi geliştirmiştir. Alınan sonuçlar çok başarılı olmuş, daha sonra 1950'li yıllarda orta dereceli okullarda da Kulak-Dil Alışkanlığı yöntemi yaygınlaşmıştır (Memiş ve Erdem, 2013).

Bu yöntemin özellikleri Benhür (2002) tarafından şu şekilde sıralanmaktadır:

- Yapılar genelde diyaloglarla verilir, cümlelerde geçen yeni dil bilgisi yapıları da sadece sözlü olarak verilir.
- Tekrar, taklit ve ezber önemlidir. Sorulara verilecek yanlış cevaplar anında düzeltilir, doğru cevaplar da olumlu pekiştireçlerle ödüllendirilir.
- Öğrenmede dinleme, konuşma, okuma ve yazma sıralaması izlenmesine karşılık dinleme ve konuşma önceliklidir.

- Dil laboratuvarları ve teyp sınıf uygulamalarının vazgeçilmezlerindedir.
- Öğretilecek dilin kültürel yapısı verilmekle birlikte dilin canlı bir varlık olduğu ve sürekli değişim içinde bulunduğu önemle vurgulanır.

Bilişsel yöntem (The cognitive approach). Bilişsel yöntem gramer – tercüme yöntemiyle bazı benzerlikler taşımaktadır. Ancak bazı yönlerden farklılıkları vardır. Gramer – tercüme metodunun hedefi temelde öğrencilere edebi okumada yardımcı olmak iken, bilişsel yöntem öğrencilere okuma ve yazmaya ek olarak dört temel becerinin geliştirilmesi yönünden de yardımcı olmaya çalışır. Varsayımlar benzerdir (Krashen, 1982).

Bilişsel kuram, Stern'e göre, öğrencinin yabancı dilin yapısını anlamayı ve bu yapının kolayca kullanılmasını önemser. Koşullanma, yetişme, pekiştirme, alışkanlık kazanma ve aşırı öğrenme konularındaki davranışçı görüşün yerini, Ausabel gibi bilişselci psikologun önerdiği kural öğrenme, anlamlı alıştırma ve yaratıcılık olarak önem kazanmıştır (Tosun, 2006).

Benhür'e (2002) göre bilişsel öğrenme yaklaşımının temel özellikleri şunlardır:

- Dil bir alışkanlık değil, bilinçli olarak öğrenilen bir kurallar ve bilgiler bütünüdür.
- Anlama ve bunun bir sonraki aşaması olan öğrenilen dilin kullanımını sağlayacak kavrama önemlidir.
- Dört temel beceri eşit öneme haizdir, birinin diğerinden üstün tutulması yanlıştır.
- Telaffuz özellikle üzerinde durulması gereken bir konu değil okuma ve konuşma sırasında dikkat edilmesi gereken bir inceliklerdir. Sınıf içi uygulamalarında grup çalışmalarına önem verilmekle birlikte bireysel çalışmalar da teşvik edilmelidir.
- Dil bilgisi kuralları hem tümevarım, hem de tümdengelim teknikleri kullanılarak verilmelidir.
- Öğretmen dil öğrenimini kolaylaştırıcı olarak görev almalıdır.

Doğrudan yöntem (The direct method). Bu yöntem, dil bilgisi-çeviri yöntemine karşı bir tepki yöntemi olarak 1950'li yıllarda geliştirilmiş, dünyada ve Türkiye'de dil bilgisi-çeviri yönteminin yerini alarak yaygın bir biçimde kullanılmıştır. Öğrenilen dil ile yaşam arasında doğrudan bir bağlantı kurulduğu ve hedef dili öğrenirken anadile başvurulmadan dolaysız bir biçimde bu dilin öğretimi yapıldığı için bu yönteme direkt yöntem ya da dolaysız yöntem denilmiştir (Memiş ve Erdem, 2013).

1950'li yıllarda ülkemizde de yabancı dil öğretiminde kullanılan bu yöntem Dil bilgisi-Çeviri yöntemine bir tepki olarak ortaya çıkmış ve günümüze kadar kullanılagelmiştir. Yöntemin temelini daha 1880'de Gouin "Art Dienseinger et D'étudier LES Langues" (Dillerin incelenmesi ve Öğretme Sanatı) adlı eserinde atmıştır (Benhür, 2002).

Bu yöntemde, dersler kısa bir hikâye ya da diyalogla başlar. Sözlü olarak hareket ve resimlerle desteklenir. Ana dil hiç kullanılmaz. Dil bilgisi tümevarım yöntemiyle öğretilirken, fiillere öncelik verilir. Dersle ilgili açıklamalar bilinen sözcük ve yapılarla sürdürülür. Öğretmen modeldir, dolayısıyla ona çok iş düşer, çok yorulur. Öğretimde yetişkinle çocuk arasında ayırım yapılmaz. Uzun yıllar sürdürülen bu yöntem de beklenen başarıyı sağlayamamıştır (Tosun, 2006).

Sınıf içinde öğrenilen dilin daha aktif ve etkili bir şekilde kullanılması, çağdaş ders kitaplarının hazırlanması, öğrenilen dilin kültürünün bilinmesi, dil bilgisi kurallarının tümevarım yoluyla öğrenilmesi, öğrenilen dilde yazılan çağdaş edebi eserlerin okunması ve yazma çalışmalarının yapılması ve ev ödevlerinden yararlanılması üzerinde durulur (Köksal ve Varışoğlu, 2012).

Doğrudan yöntem, ikinci dil öğretiminde birçok farklı yaklaşımı ima etmek için kullanılır. Burada günümüzde Fransızca da Pucciani ve Hamel's metodu olarak geçen De Souza metodunu ifade etmek için kullanılmıştır. Öncelikle bütün sınıflarda bütün tartışmalar hedef dildedir. Bu durum sınıf yönetiminde öğretmen konuşmalarını ve alıştırmaları ifade

etmektedir. Yöntem, tümevarımsal dil bilgisi öğretimine odaklanmıştır. Talimatların hedefi öğrencilerin dil kurallarını tahmin etmelerine yöneliktir (Krashen, 1982).

Yöntemin özellikleri ise Benhür'e (2002) göre şu şekildedir:

- İlk günlerde sınıf içindeki nesnelere öğretmen tarafından tanıtılması, söylenmesi ve tekrar ile başlayan uygulama daha sonra kısa diyaloglarla devam eder.
 - Öncelik tıpkı ana dil öğreniminde olduğu gibi sözlü öğretimdir, buna dayalı olarak da yeni sözcükler ve dil bilgisi yapıları sözlü olarak öğretilir..
 - Telaffuz öğretimin ilk gününden itibaren üzerinde önemle durulan bir konudur. Öğretilecek dil sınıfta kullanılan tek dil olduğu için öğretmenin bu dili çok iyi bilmesi gerekir.
 - Çeviri ve ana dilin kullanımı tamamen yasaktır.
 - Dil bilgisi kuralları dersler ilerledikçe detaylı olarak tümevarım yolu ile verilir.
- İncelenen metinlerde öğrenilen dil konuşan ülkenin kültürü ve hayat tarzı önemle işlenen konulardandır.
- En önemli özelliklerinden biri de derslerin öğretmen ağırlıklı olmasına karşın öğrencinin yoğun bir biçimde derse katılımı beklenir.

Doğal yöntem (Natural method). 1977 yılında California'da İspanyolca öğretmeni olarak görev yapan Tracy Terrell yeni bir dil öğretim yaklaşımı ile ilgili ilkeleri açıkladı. Bu açıklamalar bir dil öğretim felsefesini ortaya çıkardı ki, bu felsefi görüş Doğal Yaklaşım olarak adlandırıldı. Bu yaklaşıma göre araştırmacıların ikinci dil edinimi, diğer bir deyişle yabancı dil öğrenimi ile ilgili olarak yaptıkları tanımlama doğal prensiplerle uyum içinde olan bir dil öğretimini amaçlamaktaydı. Terrell'in İspanyolca öğretirken edindiği deneyimlerden kaynaklanan bu yaklaşım geçtiğimiz yıllarda Terrell ve arkadaşları tarafından sıkça kullanılmıştır (Benhür, 2002).

Yabancı dilin, anadiline benzer biçimde öğretilmesi gerektiğini savunan yöntem Dil bilgisi - Çeviri yöntemine tepki olarak doğmuştur. Dil bilgisi-Çeviri yönteminin klasik eserler

kullanılarak yazılı dili öğretmesinin aksine bu yöntem yaşayan ve mevcut zaman diliminde konuşulan biçimini öğretmeyi hedefler (Memiş ve Erdem, 2013).

‘Monitör Teorisi’nden bağımsız olarak geliştirilirken daha sonra gelişimi ikinci dil edinimi metodunun etkisinde kalmıştır. Sınıfta geçen süre öncelikle edinimlerin geliştirilmesine ayrılmıştır. Öğretmen sınıfta yalnızca hedef dille konuşabilir, öğrenciler hem ana dilleri ile hem ikinci dilleri ile konuşabilir. Öğrencilerin yanlışları iletişim ciddi anlamda bozulmadıkça düzeltilmez. Ödev biçimsel dil bilgisi çalışmaları içerebilir. Hata düzeltme ödevleri ile hataların düzeltilmesi sağlanabilir. Dersin hedefleri dilde anlama yöneliktir (Krashen, 1982).

Bu yöntemde öğrenme sürecinin başından itibaren öğrenilen yabancı dil konuşulur. Öğrenciler, ilk olarak öğretmenlerini dinleyerek ve öğrendikleri dili onlardan duyarak sürece başlarlar (Köksal ve Varışoğlu, 2012).

Bu yaklaşımın temel özelliklerini (Benhür, 2002) şu şekilde sıralamıştır:

- Öğretmen konuşur, öğrenci dinler.
- Dil öğretiminde en çok dikkat edilmesi gereken kelime öğretimidir. Bu nedenle öğretilen dilde sık kullanılan kelimeler seçilerek öğretilmelidir.
- Öğretmen söyledikleri ile ilgili olarak mimiklerle, mümkün olmadığı zamanlarda ise yabancı dil ile açıklamalarda bulunur.
- Öğrenci duyduğu bir kelime veya cümlenin anlamını tam olarak anlamamış olsa da tekrarlar. Sesletim tamamıyla taklide dayanır.
- Dili öğrenen kişi sınıf içinde sürekli aktif olmalıdır. Bir çocuğun anadilini kullanırken yanlış yapması gibi dil öğrenen kişi de yanlışlar yapacaktır, Yapılan bu yanlışlar anında sınıf öğretmeni tarafından düzeltilir.
- Dildeki yapılar alıştırmalar yoluyla öğretilir. Sınırlı da olsa yapılan okuma çalışmalarında sesletim özel bir yer tutar.

Genel fiziksel tepki yöntemi (Total physical response). Bu yöntem James Asher tarafından geliştirilmiştir ve öğretmen tarafından açıktan verilen fiziksel tepkilere uyulmasını amaçlamaktadır. Örneğin öğretmen ayağa kalkın komutu verirse, sınıf ayağa kalkar. Komutlar sınıf programlarına göre daha karmaşık hâle gelir (Krashen, 1982).

Dil öğretiminde genellikle başlangıç düzeyinde kullanılan bir yoldur. Sözlü emirleri yerine getirmeyi amaçlayan fiziksel etkinliklerle duyduğunu anlama ile başlayan ve ilerleyen sürelerde sözlü anlatımı geliştirmeyi amaçlayan bir yöntemdir.

Bu yöntem önce sözlü anlatımın güçlendirilmesini hedefler. Anlamayı geliştirme sadece bir araç olarak değerlendirilir ve asıl amacın temel konuşma becerilerinin öğretimi olduğu savunulur. Tümevarım yoluyla dil bilgisi öğretiminin yanı sıra bir saatte 12-36 kelime öğretimi amaçlanır. Konuşma diyalogları 120 saatlik bir öğretimden sonra başlatılır (Benhür, 2002).

Telkin yöntemi (Suggestopedia). Bu yöntemde sınıflar yaklaşık 12 öğrencilik küçük gruplardan oluşur. Dersler yoğun bir şekilde günlük dörder saatten bir ay sürer. Telkin yönteminde sınıftaki her öğrenciye engellerin üstesinden gelinmesine yönelik dramalarda birer yeni isim verilir. Bu yöntemde özel nefes alıştırmalarının amacı zihinsel uyanıklığın artırılması ve gerginliğin azaltılmasıdır (Krashen, 1982).

Bu yöntemin en ilgi çekici özellikleri sınıfın dekorasyonu, müzik kullanımı ve öğretmenin otoriter tutumudur. Yabancı dil öğretim ortamları rahat iletişim kurulacak şekilde düzenlenmekte ve öğretimde müzikten etkin bir biçimde yararlanılmaktadır (Memiş ve Erdem, 2013).

İletişimci yaklaşım (The communicative approach). Yöntemde dil bilgisi ve ezbere yer verilmemesi yöntemin olumsuz tarafını oluşturmaktadır. Deneme-yanılma yoluyla dil öğretilmeye çalışıldığı için zaman kaybı söz konusudur. Öğrencilere dil bilgisi kuralları verilmediği için konuşmada sık sık hatalar yapılması kaçınılmaz olur. Ayrıca yöntemde

ezbere de yer verilmemektedir. Halbuki bilinçli olduğu takdirde ezber yeteneği yabancı dil öğretiminde olumlu görülmüştür (Doğan, 2011).

Öğretim biçimi, araç-gereç, öğretmenle öğrenci rolleri ve davranışları, sınıf-içi etkinlikler ve uygulamanın yaşayan bir dil ve dil kullanım yöntemine göre düzenlemesidir. Bu yaklaşım bir yanda dilin yapısı (dil öğrenme düzeneği), öte yanda dil kullanımı (dil ve toplum ilişkisi) üzerinde yapılan araştırmalara dayandırılmaktadır (Tosun, 2006).

İletişimci Yöntemin genel özellikleri (Benhür'e (2002) göre şu şekildedir :

- Dil öğretiminin ana amacına uygun olarak öğrencinin sözlü ve yazılı iletişim kurması en önemli hedeftir.
- Sınıf içerisinde kullanılacak metinlerin öğrenilen dil ile ilgili klasik metinler olmasından ziyade günlük dilde yani iletişimde kullanılan kalıpları içermesine dikkat edilir.
- Öğretmen sınıfta disiplini sağlayan mutlak otorite değil öğrencilerin iletişim kurabilmesi için ortam yaratan yönlendirici konumundadır.
- Öğretmenin hem anadilde hem de öğrenilen dilde yeterli olması istenir.
- Öğretim diyaloglar, grup çalışmaları, problem çözme, benzetme yapma gibi çalışmalara dayanılarak işlenir.
- Asıl amaç öğrenilen dili yazma ve konuşma kurallarının örneklerle verilmesidir.

Seçmeci yöntem (The eclectic method). Bu yöntemin genel özellikleri Barın (2004) ve Benhür'e (2002) göre şu şekildedir:

- Dil öğrenimi anlamlı ve gerçek hayata yönelik olmalı, kuralların veya klişelerin ezberletilmesi olmamalıdır.
- Zorunlu kalınmadıkça öğrenilen dil dışında hiçbir dil kullanılmamalı, sözcükler ve dil bilgisi yapıları öğrenilen dil kullanılarak yapılmalıdır.
- Özellikle başlangıç seviyelerinde çeviri yapılmamalıdır.

- Öğretim basitten karmaşığa, somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene doğru olmalıdır.
- Dinleme ve konuşma becerisi kadar okuma ve yazma becerisi de geliştirilmelidir.
- Öğretilen yapının kontrolüne ilişkin alıştırmalar mekanik ve tekrarlardan değil, mantığa dayalı çözümlmelerden oluşmalıdır.
- Sınıf içi öğretiminde bir seferinde tek bir yapı verilmeli bu yapının iyice kavrandığına emin olunmadan bir başka yapıya geçilmemelidir.
- Öğretmen sınıf içi uygulamalarda ne zaman hangi teknik ve yöntemi kullanabileceğine sağlıklı karar verecek kadar iyi yetiştirilmiş olmalıdır.
- Öğretmen sınıf içinde bireysel farklılıkları dikkate alarak öğretimi sürdürmelidir.
- Dilin sadece sözcük veya dil bilgisi kalıbı öğretmek olmadığından hareketle kültürle ilişkili yönü de dikkatle değerlendirilmelidir.
- Dil öğretimi hayata dönük olmalıdır.
- Çeviri, dili yeni öğrenenler için faydalı değildir.
- Mekanik tekrarlar yerine anlamlı ve iletişime dönük alıştırmalara yer verilmelidir.
- Bir yapı tam öğretilmeden yeni bir yapıya geçilmemelidir.
- Okuma ve yazma becerilerinin gelişmesine de hemen başlanmalıdır.
- Kelime öğretimine hemen başlanmalı ve yavaş yavaş cümle içerisinde kullanmaları öğretimine geçilmelidir.
- Öğrencilerde dili öğrenme arzusu uyandırılmalıdır.

Yabancılara Türkçe öğretimi adına yapılan çalışmaların, Kaşgarlı Mahmut'un 1074 yılında Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazdığı "Divanü Lugati't-Türk" adlı eserle başladığı varsayılabilir.

Yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazıldığı bilinen ilk eser Kaşgarlı Mahmud'un Divanü Lügati't-Türk adlı eseridir.

Kıpçak döneminde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan diğer eserler şunlardır: Codex Comanicus, Kitâbü'l-İdrâk li-Lisâni'l-Etrâk, Kitâb-ı Mecnû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mugalî, , Bulgatü'l-Müşâk fi Lûgati't-Türk ve'l-Kıfçak, Ed-Dürretü'l-Mudiyye (Biçer, 2012).

Ali Şir Nevâyî ölümünden yaklaşık bir yıl önce 1499 yılında Muhakemetü'l-Lugateyn adlı eserini yazmayı bitirmiştir. Nevâyî, bu eserinde Türkçenin Farsçadan üstün olduğunu vurgulamaktadır.

Anadolu'da Bergamalı Kadri 1530 yılında Türkçeyi öğretmek amacıyla "Müyessiretü'l-Ulum" adlı gramer kitabını yazmıştır.

II. Mahmut (1808-1839) döneminde Rüştiyeler, Maarif Mektepleri gibi birçok okul açılmıştır. Bu dönemde Türkçeye verilen önem artmış ve Türkçe ders olarak okutulmaya başlanmıştır.

1857'de Dr. Rüştü Nuhbetü'l-Etfal adlı eserini kaleme almıştır. Bu eser, hem ilkokuma ve yazma öğretimi hem de çocuk edebiyatı açısından çok önemli bir eserdir (Şahbaz, 2009).

Kaşgarlı Mahmut'tan günümüze Yabancılara Türkçe Öğretiminde birçok araştırma yapılmış, birçok eser verilmiştir. Bu alanda eser veren araştırmacılardan İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla eser veren yazarlar şu şekildedir:

Osmanlı Döneminde Yazılan İngilizlere Türkçe Öğretim Kitapları

Thomas Vaughan, Grammar of the Turkish language. (Türk dil bilgisi). Grammar of the Turkish Language adlı kitap, Thomas Vaughan tarafından 1709 yılında Londra'da basılmıştır. Bu eser Türk dili gramerinin Türkçe ile ilgili dil çalışmalarının en eski dönemlerine aittir.

Eserin ön sözünde Türkçenin bazı fonetik özellikleri ve Türk alfabesi yer almaktadır.

Yazar kitabında dil bilgisine örneklerle yer vermiştir; Sayılar, isimler, fiiller, zarflar, ünlemler... gibi. Eserin ilerleyen kısımlarında Vaughan, cümle örneklerine yer vermeyi de ihmal etmemiştir.

Vaughan fiilden türemiş isimler hakkında bilgi verdikten sonra, fiillerin bir kısmı da isimlerden la-mak, le-mek, la-n-mak, le-n-mek ve la-ş-mak ekleriyle türetilmiştir demiştir.

Kitabın sonunda küçük bir sözlük İngilizce- Türkçe olarak düzenlenmiştir. Haftanın günleri, aylar (şemsi-kameri) , zaman, yıldızlar, vücudun kısımları, çeşitli meslekler, balıklar, ağaçlar, hayvanlar, meyveler, sebzeler, renkler, metaller, mineraller, yeryüzü, gemicilik, askerlik, şehir, giyecekler, yemek, içmek, değerli taşlar, fiiller, ülkeler, hükümdarlıklar, milletler vb. konularda ayrı ayrı başlıklar altında meydana getirilen sözlüğün konuşmalar kısmında ise günlük hayatla ilgili cümlelere yer verilmiştir (Ersoylu, 1981).

Eserde; Bahtiyarnâme'den, Kutadgu Bilig'den ve Tezkire-i Evliya'dan örneklere yer verilmiştir.

Âcâibül Mahlukat'tan ve Hümâyunnâme'den parçalara da rastlanmıştır. Bunların dışında Vaughan, Çağatayca'ya örnek olarak Babürnâmeden, Şecere-i Türki'den, Mecalisü'n-Nefais'ten yararlanmıştır.

A. L. Davids, Grammar of the Turkish language. (Türkçe'nin dil bilgisi kuralları). Arthur Lumley Davids, Grammar of the Turkish Language adlı eserini 1832'de Londra'da basılmıştır.

Eser Arap harfleriyle Sultan Mahmud Han'a yazılmış bir ithafla başlamıştır:

“Yüce Majesteleri Sultan Mahmud Han'a, onun zekâ ve yeteneği sayesinde Osmanlı İmparatorluğu yeniden hayat buldu ve kurumları Avrupa ile Asya krallıkları arasında seçkin bir mertebeye yükseldi.

Bu Türk dili grameri yüce majestelerinin zarif izinleriyle alçakgönüllülükle adanmış.

Yüce majestelerinin en itaatkâr hizmetkârı

ARTHUR LUMLEY DAVIDS”

İmzası ile başlar.

Yazar sonraki sayfada şu ilginç bilgiyi vermektedir:

Bu Türk dili gramer kitabı yazarın uygun vakitlerinde, basıma gönderme gibi bir niyeti bulunmadan yaklaşık 5 yıl önce tamamlandı. 12 ay önce sultanın nazik izniyle biz bu konuda çalışma yapmadan basım işi kararlaştırıldı. Böyle bir el yazısı (Yukarıdaki sultanın övüldüğü yazı), basım için hazırlanmazsa kitabın basımı kabul edilmeyebilirdi.

Yazarın profesyonel çalışmaları ve diğer doğu dilleri çalışmalarının peşinde koşmaktan vazgeçme arzusu bu görevi gerçekleştirmekten onu vazgeçirdi. Bu durum Mr. Mitchell tarafından üstlenilmedi. Onun dil bilgisi tecrübesi sınırsızdır. Fakat maalesef beyefendinin İstanbul'a çağırılması ve daha sonra Asya topluluğundaki yeri onun asıl niyeti gerçekleştirmesini engelledi. Çünkü (bu durum) profesyonel çalışmalarından ayrılmasına neden olabilirdi. Bu koşullar altında gecikmenin asıl nedeni çalışmanın oluşumunun yerini aldı. Halka sunumda yazar doğu dillerine elveda, çalışmalarının tamamen yararsız olmadığı ve zincirin diller arasındaki bağlantıyı temin etmek için yeterli olması umuduyla kendisini teselli etti. Bu Nil'den Çin duvarına kadar memnuniyetle seyahat eden yazarın ilanıdır.

Eserin önsöz bölümünde Türklerin tarihi geçmişinden bahsedilmektedir. Orta Asya'nın anlatıldığı ilk bölümde Çin tarihinin Türk tarihi ile bağlantısı anlatılmıştır. Bu bölümde ayrıca Uygur, Tatar, Çağatay, Moğol ve Hunlara da değinilmiştir. 12 Hayvanlı Türk

Takvimine ayrıca değinen Davids bu takvimin mucitleri olarak Uygur ve Kırgızları gösterir. Bu bölümün sonunda Evliya Efendi (Evliya Çelebi), Hacı Halife (Katip Çelebi) ve Nabi Efendi'den bahsetmekte, ayrıca birkaç şiir örneğini de vermektedir.

Yazar önsöz kısmından sonra Arap harfleriyle alfabeyi ve sayıları vermiştir. Hemen ardından da açıklamalar ve örnek sözcükler eklemiştir.

Yazar isimleri anlattıktan sonra farklı kelime örnekleriyle, isimlere eklerin getirilişini göstermiştir.

- Ev A hause
- Evin Of a hause
- Eveh To a hause
- Evi The hause
- Evden Fram a hause

Yazar sonrasında da zamirler ve türlerini, fiiller, fiillerin çekimlenişi, olumsuz halleri, edatlar, söz dizimi kuralları gibi konuları örneklerle işlemiştir.

Son kısımda da sözlük bölümü yer almaktadır. Sözlüğü yazar aylar, günler, evren, zaman ve meyveler gibi ayrı başlıklara ayırmıştır.

Diyaloglar kısmında da yazar, konularla ilgili farklı başlıklar kullanmıştır. Kitabın sonunda da Arap harfleriyle ve transkriptleri ayrı ayrı yazılmış örnek metinler vermiştir.

Charles Boyd, The Turkish interpreter or a new grammar of the Turkish language. (Türkçe tercüman yada Türk dilinin yeni dil bilgisi). Charles Boyd, "The Turkish Interpreter or a New Grammar of the Turkish Language" adlı eserini 1842 yılında basılmıştır. Bu eser Paris'te Firmin Didot Frerks Yayınevi, Londra'da ise Smith Elder yayınevi tarafından basılmıştır.

Charles Boyd ön söz kısmından sonra Türk alfabesini vererek esere başlamıştır.

Kitap 6 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde alfabe yer almaktadır. İkinci bölümde ise her harfle ilgili ayrı ayrı dörder örnek vermiştir. Bu örnekleri eski harflerle, Latin harfleriyle Türkçe ve İngilizce olarak vermiştir.

Üçüncü bölümde söyleyişi düzenleyen 4 işaret ele almıştır. Bunlardan meddelif ve hemzeliften örneklerle bahsetmiştir. Ayrıca bu bölümde yazar sesli, harflere de değinmiştir.

Dördüncü bölüm belirleyicilerle ilgili bölümdür. Bu bölümde yazar, Türk dilinin İngilizcedeki gibi 'the' sözcüğüne benzer belirleyici bir kelimeye sahip olmadığını söyleyerek başlar.

Yazar beşinci bölümde de isim çekimleri üzerinde durmuştur.

Son olarak kitap bir fabl ve İncil'den bir kısımla biter.

William Burckhardt Barker, A reading book of the Turkish language. (Türk dilinin okuma kitabı). Reading Book of the Turkish Language with a Grammar and Vocoublary adlı eser, William Barker tarafından 1854 yılında Londra'da basılmıştır.

Eserde eski harfli Türkçe hâkimdir. Yazar esere eski harfli Türk alfabesini vererek başlamıştır.

Barker alfabeyi verdikten sonra dil bilgisi konularından isimler, sıfatlar, zamirler ve fiilleri ayrı başlıklar hâlinde vermiştir.

Barker eserinde dil bilgisini işledikten sonra, Nasreddin Hoca'dan seçtiği hikâye örneklerini eski-yeni harfli Türkçe ve İngilizce olarak vermiştir.

Eserin sonunda Türkçe İngilizce bir sözlük yer almaktadır. Ayrıca sözlük kısmında Fuzûli'den bir dörtlük Arap-Latin harfleriyle Türkçe ve İngilizce olarak verilmiştir.

Barker'ın bu eseri ile aynı yıl yazdığı A Practical Grammar of the Turkish Language With Dialogues and Vocoublary adlı eser yabancılara Türkçe öğretimi alanında bir set oluşturur. Bu kitap okuma çalışması ağırlıklı iken diğer kitapta gramer hâkimdir.

William Burckhardt Barker, A practical grammar of the Turkish language; with dialogues and vocabulary. (Türk dilinin pratik dil bilgisi kitabı – Diyalog ve sözlük ile birlikte). Turkish Grammar Dialogues and Vocabulary adlı bu eser, William Burchhardt Barker tarafından 1854'te basılmıştır. Bu eser Barker'ın aynı yıl yazdığı Reading Book of the Language with a Grammar and Vocabulary adlı eseriyle yabancılara Türkçe öğretimi alanında önemli bir kaynak set hâindedir.

Yazar eserine alfabeyi vererek başlamıştır. Daha sonra dil bilgisi öğretimine yer vermiştir. Dil bilgisinden; isim, sıfat, zamir, fiil, filimsiler ve ekleri başlıklar hâlinde işlemiştir.

Barker, bu eserinde de diğer eserinde olduğu gibi eski harfleri daima kullanmıştır.

Yazar fiil konusunu işlerken, çekimli fiil ve zamanlara değinmeyi de ihmal etmemiştir. Fiil örneklerini tüm zamanlar ile çekimleyip cümle içerisinde İngilizce örneklere de yer vermiştir. Bunu yaparken olumsuzluklarını, soru hallerini ve farklı şahıslarla çekimlenişlerini de vermiştir.

Barker dil bilgisini bitirdikten sonra, Türklerin günlük hayatta kullandıkları cümle kalıplarına yer vermiştir.

Sabahınız hayır ola.

Vaktiniz hayır ola.

Keyfiniz iyi mi? ... gibi.

Sonunda da sözlük kısmını vererek eserini tamamlamıştır.

James William Redhouse, The Turkish campaigner's vade-mecum of Ottoman colloquial language. (Türk seferine çıkanlara Osmanlı'nın günlük konuşma dili). Bu eser William Redhouse tarafından Kırım Savaşı'ndan sonra İstanbul'a dönen askerler için yazılmış ve 1855 yılının haziran ayında basılmıştır. Eserin birinci bölümünde; ünlü harfler, ünsüz harfler, çift harfler, ayın, hemze, vurgu ve telaffuz ele alınmıştır.

İkinci bölüm etimoloji kısmıdır. Bu bölümde; isimler, sıfatlar, zamirler ve fiiller üzerinde durulmuştur. Yazar özellikle fiiller konusunda tüm ayrıntıları vermeye çalışmıştır.

3. bölüm türetme kısmıdır. Yazar; kalemlik, yazlık, akıllı ve kırık gibi örneklerle türetme konusunu ele almıştır.

Eserin 4. bölümünde cümle bilgisi ve söz dizimi konuları işlenmiştir.

Bundan sonraki kısım ise büyük bir sözlük bölümüdür.

Edwin Arnold, A simple transliteral grammar of the Turkish language with dialogues and vocabulary. (Türk dilinin basit çevrilmiş dil bilgisi – Diyalog ve sözlük ile birlikte). A Simple Transliterated Grammar of the Turkish Language, 1877 yılında Londra'da basılmıştır.

Arnold, kitabın ön sözünde; bu küçük eserin Türkçeyi yeni öğrenenler için faydalı bir kaynak olacağından bahsetmiştir.

Yazar birinci bölümde alfabeyi vermiştir. Sonrasında isimler, sıfatlar, fiiller, sayılar, zamirler, zarflar gibi dil bilgisi konularına değinmiştir. Bu bölümde yazar birde “Eyvah! , Aferin! , Kes sesini!” gibi bazı ünlemlerin İngilizcelerini de vermiştir.

İkinci bölüm sözdizimiyle ilgili olan bölümdür ve yazar bu bölümün sonuna sözlük yerleştirmiştir. Alıştırma olarak da bir telgraf örneği vermiştir.

Kitapta Türkçeyi öğrenenlere, günlük hayatta gerekli olacak bazı kısa cümleler ve karşılıkları da verilmiştir.

Frank Lawrence Hopkins, Elementary grammar of the Turkish language: with a few easy exercises. (Türk dil bilgisine başlangıç: Birkaç kolay alıştırmaya ile). Hopkins M. A., “Elementary Grammar of the Turkish” adlı eserini 1877 yılında Londra’da yayımlamıştır.

Öncelikle yazar alfabeyi vermiştir. Ardından da dil bilgisi kurallarını alıştırmalarıyla beraber işlemiştir.

Hacim bakımından diğer kitaplara göre nispeten daha küçüktür. Yazar dil bilgisi kurallarında ayrıntıya inmeyip daha çok sözlük ve alıştırmaya metinleri vermiştir.

Charles Francis MacKenzie, A Turkish manual comprising a condensed grammar with idiomatic phrases, exercises, and dialogues, and vocabulary. (Deyim kalıpları, alıştırmalar, diyalog ve sözlük ile oluşturulmuş dil bilgisi içeren Türkçe el kitabı). Bu kitap 1879 yılında Londra’da basılmıştır. Yazar ön sözde siyasi tarihle ilgili bilgiler vermiştir. Kıbrıs ve Batum’un Osmanlıya geçmesinden bahsetmiştir. Türklerin Muhammed inancı için Putperestliği bıraktığını söylemiştir.

Yazar sonrasında alfabeyi vererek Türkçenin kullanımıyla ilgili kurallardan bahsetmiştir. İsimleri, sıfatlar, zamirler, fiiller ve isimler alıştırmalarıyla birlikte detaylı bir şekilde kitapta verilmiştir.

İkinci bölümü Mackenzie sözler ve diyaloglar başlığı ile işlemiştir. Bu kısımda günlük konuşmalar da karşımıza çıkan ifadeler ve diyalog örnekleri verilmiştir.

Son kısımda ise Mackenzie cümle kalıplarını Türkçe-İngilizce karşılıklı olarak vermiştir.

Charles Wells, A practical grammar of the Turkish language. (Türk dilinin pratik dil bilgisi). Dr. Charles Wells, A Practical Grammar the Turkish Language adlı eserini 1880’de, Londra’da yayımlamıştır.

Yazar, kitabın tanıtım bölümünde hiçbir Avrupa diliyle yazılmış Türkçe gramer kitabında alıştırmaya bulunmadığını söylemekte. Öğrenciler için kuralları okumanın yararlı olmayacağını, onların muhakkak bu konuda alıştırmaya yapması gerektiğini söylemektedir.

Yazar tanıtım kısmından sonra alfabeyi vermiştir. İsimler, sayılar, zamirler, fiiller, zarflar, bağlaçlar ve ünlem gibi konuları verdikten sonra da alıştırmaya kısımlarına yer vermiştir.

Yazar kitabın 15. bölümünü Türkçe imlâ kurallarına ayırmıştır.

Kitapta bir de atasözleri bölümü bulunmaktadır. Yazar bu bölümde örnek atasözlerini, Arap alfabesi ve Latin alfabesi ile Türkçe- İngilizce olarak vermiştir.

Kitabın sonunda, kitapta yapılan yanlışların doğrularının yer aldığı bir bölüm de yer almaktadır.

James William Redhouse, A simplified grammar of the Turkish language. (Türk dilinin basit dil bilgisi). Redhause, dilbilimci, mütercim ve sözlük yazarıdır. Redhause 1856 yılında şimdiye kadarki en kapsamlı Osmanlıca - İngilizce sözlük olan eserini yayımlamıştır.

Redhause bu eserini 1884'te Londra'da yazmıştır. Eser 3 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde harfler ve imla yer almaktadır. İkinci bölümde ise Redhause Osmanlı köken bilimi üzerinde durmuştur. Ayrıca bu bölümü de kendi içinde bölümlere ayırmıştır. Ayrı maddeler halinde, isimler, sıfatlar, numaralar, zamirler, işaret zamirleri, soru ifadeleri, ilgi zamiri, soru ifadeleri, fiilleri kökeni, fiil çekimleri ve edatlar gibi dil bilgisi konularını işlemiştir.

Üçüncü bölümde ise sözdizimi kuralları üzerinde durulmuştur. Bu bölüm de onüç ayrı başlıktan oluşmuştur.

Eser ilave bir bölüm ile sona ermiştir.

C. J. Tarring, Turkish grammar. (Türk dil bilgisi). A Practical Elementary Turkish Grammar adlı eser Charles James Tarring tarafından 1886 yılında Londra'da basılmıştır.

Yazar Osman Nurettin Efendi'nin çalışma boyunca yazmaya yardım ettiğini anlatır.

Eser on bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm giriş kısmıdır. Bu bölümde Tarring Türklerin kendilerine ait bir alfabeyle sahip olmadıklarından, Arap alfabesini kullandıklarından bahsetmiştir.

Diğer bölümlerde ise dil bilgisi kurallarını ayrı ayrı işlemiştir. Her konunun hemen ardından da alıştırmalarını vermiştir. Eserde yalnızca Latin harfleri kullanılmış, eski harflere yer verilmemiştir.

Dil bilgisi bölümlerini verdikten sonra cümle örnekleri vermiştir. Bunu yaparken de önce İngilizce cümleleri vermiş, karşısına da Türkçelerini yazmıştır. Diğer eserlerde olduğu gibi bu eserde de konu anlatımlarının ardından sözlük vermeyi ihmal etmemiştir Tarring.

Yazar kitabının son bölümünde hikâye ve “Tilki ile Şahin” , “Bülbül ile Atmaca” , “Horoz ve Keklik” ve “Köpek” gibi fabllardan örnekler vermiştir.

Anton Tien, A Turkish grammar, containing also dialogues and terms connected with the army, navy, military drill, diplomatic and social life. (Sosyal yaşam, diplomasi ve ordu ile ilişkili diyalog ve terimler içeren Türk dil bilgisi). Anton Tien bu eserini, 1896 yılında yayımlamıştır. 418 sayfadan oluşan eseri S. Low, Marston and Company yayımlamıştır. Geniş bir gramer bölümünün bulunduğu eser atasözleri ve deyimlere özel yer ayırmasıyla ön plana çıkmaktadır. Eserin 298. sayfasından itibaren diyalog bölümleri başlar. Bu bölümde Latin alfabesi ile İngilizce cümleler, Arap alfabesi ile Türkçe karşılıkları ve Latin alfabesi ile yine Türkçe karşılıkları yer alır. Eser diğer metin türleri ile biter.

V. H. Hagopian, Ottoman Turkish conversation grammar. (Osmanlı Türkçesi konuşma dilinin dil bilgisi). V. H. Hagopian, “Ottoman - Turkish Conversation – Grammar” adlı kitabını 1907’de Londra’da basmıştır.

Yazar kitabın ön sözünde Türklerin tarihi geçmişi hakkında bilgi vermiştir. Giriş bölümünde ise alfabeyle ve harfleri vermiştir. Harfleri eski yazıyla vermiştir.

Birinci derste Hagopian belirsiz ve belirli sıfatlardan bahsetmiştir. Sonrasında ise fiiller, isimler, sıfatlar, zamirler ve edatlar gibi dil bilgisi konularını alıştırmalarıyla birlikte kitapta vermiştir. Kitapta dikkati çeken, dil bilgisi kurallarını anlatırken yazarın her türlü detayı vermesidir.

Ardından yazar sözlük bölümünü vermiştir.

Sonunda ise Arap harfleriyle yazılmış süslü yazı (rika, sülüs) örnekleri vermiştir.

V. H. Hagopian, Key to the Ottoman - Turkish conversation – grammar. (Osmanlı Türkçesi konuşma dilinin dil bilgisi anahtarı). V. H. Hagopian, “Key Ottoman – Turkish Conversation – Grammar” adlı eserini 1908 yılında Londra’da basmıştır.

Hogopian, bu eserinde de alfabeyi vererek başlamıştır. Yazarın ön sözde de belirttiği gibi bu kitap diğer kitaba ilave olarak çıkmıştır. Ancak diğer eserden farklı olarak bunda alıştırmalara yoğunluk söz konusudur.

Elias Riggs, Outline of a grammar of the Turkish language. (Türk dil bilgisinin ana hatları). Bu eser de İngilizlere Osmanlı Türkçesi öğretmek amacıyla yazılmıştır. Eser Ermenice ve Ermeni karakterleriyle yazıldığı için değerlendirmeye alınmamıştır.

Türkiye Türkçesine Yönelik Türkçe Yazılan Gramer Kitapları

Bergamalı Kadri, Müyessiretü'l-ulûm. Bu eser Bergamalı Kadri tarafından 1530 yılında yazılmıştır. Eser, Türkiye Türkçesi ile yazılmış en eski dil bilgisi kitabı olmasıyla önem kazanmıştır. Eser, Kanuni Sultan Süleyman'ın sadrazamı Sadrazam İbrahim Paşa'ya sunulmuştur.

Bergamalı Kadri'nin eserini kendisinden önceki Türk gramer yazarları gibi Arapça kaidelere uygun olarak düzenlediği görülür.

Hacı Mehmed Zihni Efendi, Kavâid-i Türkiye. 1846 yılında İstanbul'da doğup 1913 yılında vefat eden Hacı Mehmed Zihni Efendi'ye ait Agop Dilâçar'dan öğrendiğimiz Kavâid-i Türkiye adlı Türkçenin dil kurallarını anlatan kitabının olduğu bilgisi dışında Türkçe gramer çalışmalarına dair herhangi bir bilgi bulunamadı.

Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi, Mikyasü'l -lisân kıstasü'l – beyân. Kütahyalı Abdurrahman Fevzi Efendi'nin Mikyasu'l-Lisan Kıstasu'l-Beyan adlı eseri bir mukaddime, beş maksat ve bir hatimededen ibarettir. Yazar, eserini kaleme alma sebeplerini açıkladıktan sonra dil öğretiminin gerekleri üzerinde durmuştur. Avrupa'da dil öğretiminin nasıl önemsendiği belirtilerek bizlerin de bu konuyu önemsememiz gerektiğini anlatmıştır. Abdurrahman Fevzi Efendi, konuları açıklarken maksat ana başlığını kullanmıştır. Maksatları bablara, babları da nevlere, kısımlara, sınıflara ayırmıştır. Metnin başında ve bazen de maksatlarda açıklanması gereken ön bilgileri tevtia adı altında maddeler halinde izah etmektedir.

Metin kısmı 177 sayfadan meydana gelmektedir. Eserin başında içindekiler kısmı, terimlerin açıklandığı kısım, yazar hakkında ve basıldığı yer hakkındaki bilgilerin verildiği bir bölüm vardır. Eserin sonunda da bir doğru-yanlış cetveli bulunmaktadır. Bu durumda eser, toplam olarak 207 sayfadan meydana gelmektedir (Adaklı, 2010).

Ahmed Cevdet ve Mehmed Fuad Paşa, Kavâid-i Osmâniye. Türk Dilinin tarihi ne kadar eskiye uzarsa uzasın, bu dilin öğretimiyle ilgili eserlerin başlangıcı şaşılacak ölçüde günümüze yakındır. 1851 yılında hazırlanıp Encümen-i Daniş'in açılışında Sultan Abdülaziz'e sunulan Kavaid-i Osmaniye; Türkçenin kurallarını bir ders kitabı hüviyetiyle öğreten ilk dil bilgisi kitabımız. Daha öncesi için dört yazma eserden bahsedebiliyoruz: Kaşgarlı Mahmud'un Dîvânü Lügati't-Türk (1074), Konyalı Halil b. Muhammed b. Yusuf'un yazdığı veya kopyaladığı Kitâb-ı Mecmû-ı Tercümân-ı Türkî ve Acemî ve Mongolî ve Fârsî

(1343) Arap asıllı Esirüddin Ebu Hayyan'ın Kitabü'l-İdrak li Li-sani'l-Etrak (1312), Cemalüddin Ebu Muhammed Abdullah Et-Türki'nin Kitâbü Bulgati'l-Müştak fi Lügati't-Türk ve'l-Kıfçak (1431'den önce) gibi eserler yazdığını fakat bunların daha ziyade Türkçenin söz varlığını tesbite yarayan, sözlük türünde kitaplar olduğunu biliyoruz (Polat, 2003).

Ahmed Cevdet Efendi, Medhal-ı kavâid. Osmanlı dilinin öğrenilmesini kolaylaştırmak için yazılmış olan Kavâ'id-i Osmâniyye'nin her konuda bir kaynak olmasına rağmen yeni başlayanlara kolaylık sağlamaktadır. Mu'allimine Lazım Olan Ma'lumat başlığı altında harfler ve harekeler hakkında bilgi verilir. Mukaddime'de Osmanlı lisanının teşekkülü, harfleri, harekeler ve diğer yazı işaretleri örneklerle anlatılır. Son olarak kelimeler, isim, sıfat, zamir, ism-i işaret, mübhemat, mastar, fiil, fiilden türemiş kelimeler ve edatlar olmak üzere dokuz bölüme ayrılır. Bu kelime türlerinden her biri bir bölümde işlenir (Tarahija, 2008).

Eser, 1851 yılında İstanbul'da yayımlanmıştır.

Fazlullah Han, Lûgat-i Türkî. Bu eserin 1852 yılında Hindistan'ın Kalküta adlı vilayetinde yazıldığı bilinmektedir.

Abdullah Râmiz Paşa, Lisân-ı Osmânînin kavâidini hâvi emsile - i Türkî. Abdullah Râmiz Paşa bu eseri 1866 yılında İstanbul'da yazmıştır. 199 sayfa olan bu eserde fiil bölümü geniş yer kaplar.

Eserin bölümleri şunlardır: Mukaddime, I.bap: İsim ve isimlere lâhik edatlar; sıfat ve bunlara mütelâhik edatlar; zemair; II. bap: Fiil ve buna ilhak kılınan hurufat; fer'î fiil; III.bap: Edatlar ve hurufu atife ve rabita; hurufu nidâ. Hatime (Özçam, 1997).

Ahmed Cevdet Paşa, Kavâid-i Türkiye. Ahmet Cevdet Paşa'nın ilk Maarif Nazırlığı sırasında kurduğu komisyonda alınan karar gereği sıbyan mekteplerinde okuyan çocukların

ana dili eğitimi için yazdığı dil bilgisi kitabıdır. İlk baskısı H.1288 (M.1871)'de yapılmış, 1906 yılına kadar 6 defa daha basılmıştır. Eser, ilkokul çocuklarına yönelik olduğu için sade bir dille ve Türkçe unsurlar ağırlıklı olmak üzere kaleme alınmıştır (Özkan, 2006).

45 sayfalık bu eser, İstanbul'da yayımlanmıştır.

Süleyman Hüsnü Paşa, İlm-i sarf-ı Türkî. Bu eser, 1875 yılında İstanbul'da yazılmıştır.

Süleyman Paşa, başarılı askerî kişiliği, inkılâpçılığı, eğitim tarihimize katkıları, tarihçiliği ve Türkçülük fikrinin gelişmesindeki rolü ile son dönem Osmanlı tarihinin önemli şahsiyetlerinden biridir.

"Sarf-ı Türkî", alanında çığır açan bir Türkçe dil bilgisi kitabıdır. Süleyman Paşa bu çalışmasına, o güne kadar Kavâid-i Osmaniye, Sarf-ı Osmanî vb. adlarda hazırlanan dil bilgisi kitaplarının aksine ilk defa "Sarf-ı Türkî" adını vererek, Türk milletinin dilinin Türkçe olduğunu, "Osmanlı" tabirinin bir siyasî terim olarak devlet veya toplumu ifade edip, Türk dili ve edebiyatı için kullanılmayacağını savunmuştur (Aydın, 2003).

Ahmed Cevdet Paşa, Belâgat-ı Osmâniyye. Ahmet Cevdet Paşa'nın İstanbul'da 1880 yılında yazdığı bu eser, Türk Dil Kurumu'nun sözlüğünde "konuyu bütün yönleriyle kavrayarak hiçbir yanlış ve eksik anlayışa yer bırakmayan, yorum gerektirmeyen, yapmacıktan uzak, düzgün anlatma sanatı" olarak geçen belâgat üzerine yazılması açısından önemlidir.

Türkçe'deki ilk belâgat kitabı İsmail Ankaravî'nin Müftâhü'l-belâga ve mısâhu'l-fesâha adlı eseridir, ancak belâgat ilminin en önemli kısmı olan ilm-i me'ânî bu eserde bulunmadığı için tam anlamıyla belâgat ilmimi ele alıp işleyen ilk eser olarak Ahmet Cevdet Paşa'nın Belâgat-ı Osmâniyye'si kabul edilmektedir (Özkan, 2006).

Selim Sâbit, Nahv-ı Osmânî. Nahv-i Osmanî, Selim Sabit Efendi tarafından 1881 yılında İstanbul'da rüştiye mektebi talebelerine nahv (söz dizimi) ilmini öğretmek amacıyla yazılmıştır. Eserde, Arapça, Farsça ve Türkçe lisanlarının kuralları ve özellikleri verilmiş, bunlar birbirleriyle kıyaslanmıştır (Dağdelen, 2013).

Selim Sâbit, Sarf-ı Osmânî. İlk olarak 1873 yılında İstanbul'da basılan ve 12 adet tespit edilmiş baskısı bulunan Sarf-ı Osmanî, Tanzimat Döneminde Doğu tarzında yazılmış olan gramerlerden Batı tarzında yazılan gramerlere geçişi temel alarak hazırlanmış, Osmanlı Türkçesi gramerini anlatan bir ders kitabıdır (Dağdelen 2013; Gökçe 2006).

Ali Nazîmâ, Lisân-ı Osmânî. Orijinali Princeton Üniversitesinde bulunan bu eser, İstanbul'da 1885 yılında Mahmut Bey Matbaasında basılmıştır. Ayrıca 1888 yılında Muhtasar lisan-i Osmanî : birinci senesi adı altında İstanbul'da Kitapçı Arakel : A. Maviyan Şirket-i Mürettibiye Matbaası'nda diğer baskısı yapılmıştır

(<http://onlinebooks.library.upenn.edu/webbin/book/browse?type=atitle&index=18463&key=ali%20nazima%02%201861%201935%01lisan%20i%20osmani%20%2F%20eser%20i%20ali%20nazima&c=x>)

Bedros Zeki, İlaveli Sarf-ı Osmânî. İstanbul'da 1892-1893? yılında Artin Asaduryan Matbaası'nda basılmıştır. Aitlik ekini adlandırma konusunda döneminde yazılan diğer gramer kitaplarıyla farklılık göstermektedir (Demir, 2007).

Şeyh Vasfi, Nahv-ı Osmanî. Şeyh Vasfi tarafından 1901 yılında yazılan Nahv-ı Osmanî, Osmanlıca sözcük ve şekiller arasındaki ilişkiler ile cümle yapısını inceleyen bir eser olarak karşımıza çıkar. Bu eser, döneminde yazılmış benzer kitaplarda olduğu gibi genellikle Osmanlıca temelinde, Arap gramerinin tasnif ve kalıplarına göre yazılmıştır. Bu eserde de

görüldüğü gibi on dokuzuncu asra kadar bütün dil bilgisi kitaplarında Arap dil bilgisi metodu izlenmiştir (Taştan, 2009).

Şeyh Ali Vasfi Efendi, Mufassal yeni sarf-ı Osmânî. İstanbul'da 1900 yılında yazılan bu eser, Şeyh Ali Vasfi Efendinin bu eseri Meşrutiyet yıllarında okullarda en çok kullanılan gramerler arasında idi (Özçam, 1997).

Türkiye Türkçesine Yönelik Almanca Yazılan Gramer Kitapları

Artin Hindoglou, Theoretisch - praktische Türkische sprachlehre (Teorik ve pratikte Türk anadili). 1829'da Artin Hindoglou tarafından Viyana'da yazılan bu eser 178 sayfadır. Yazar Türkçe öğretimi ve Türk dili üzerine yazdığı bu eseri 1834'te Fransızcaya çevirmiştir (Doğan, 2011).

Adolf Wahrmund, Practisches handbuchder Osmanische – Turkischen sprache (Osmanlı – Türk dilinin pratik elkitabı). 1869'da Gissen'de kaleme alınmıştır. 3 kısımdan oluşmaktadır (Doğan, 2011).

P.J. Piquere, Grammatik der Türkisch- Osmanische umgansprache (Türk dil bilgisi Osmanlı konuşması - şivesi). Bu eser Viyana'da 1870 'de yazılmıştır.

L. Fink, Türkischer dragoman (Türk mütercim). Kitap ilk olarak 1872'de Leipzig'te basılmıştır. Kitabın ikinci baskısı ise 7 yıl sonra 1879 yılında olmuştur (Doğan, 2011).

Wilhelm Radloff, Phonetik der nördlichen Türksprachen (Kuzey Türk dilleri fonetiği). Bu eser 1882'de Leipzig'te yayımlanmıştır. Eser 316 sayfadan oluşmaktadır (Özçam, 1997).

Wilhelm Radloff, Versuch eines wörterbuches der Türk – dialecte (Türk lehçelerinde bir sözlük denemesi). 5 numaralı eserin yayınlanmasından sonra 1893'te 4 cilt halinde hazırlanan eserin 1911'de ve 1960'ta olmak üzere başka baskıları da yapılmıştır (Doğan, 2011).

H. Jehlitschka, Türkisches konversations – grammatik (Türkçe diyaloglar- dil bilgisi). 420 sayfadan oluşan eser H. Jehlitschka tarafından Heidelberg şehrinde 1895 yazılmıştır. Söz konusu eserin 1897'de 2. baskısı yapılmıştır (Doğan, 2011).

Németh, Gyula, Türkische grammatik (Türkçe gramer). Berlin'de 1917 yılında yazılan eser, 126 sayfadan oluşmaktadır.

Budapeşte Üniversitesi Türkoloji Profesörlerinden Macar Türkolog Németh'in hazırladığı bu gramer kitabı dört ana bölüm olarak düzenlenmiştir:

I. Bölüm: Yazı

II. Bölüm: Fonetik. Bu bölümde Türkçedeki sesli ve sessiz harfler, eklerin iki veya dört şekilde olduğu açıklanmış, bazı partisip, gerundium, kaide dışı kalan "- yor," kelime sonunda olan "-t" lerin sesliyle başlayan ek alınca "-d" oluşu üzerinde durulmuştur.

III. Bölüm: Morfoloji. Bu bölümde ise isimler, aldıkları ekler; zamirler ve filler üzerinde durulmuştur.

IV. Bölüm: Sentaks kısmından oluşan bu bölümde fail ve fiil üzerinde durulmuş, Türkçede datif, lokatif ve ablatifin kullanılışı; sıfat ve isim tamlamaları, Arapça olan tamlamalarda keyfiyet vb. anlatılmıştır.

Eserinin son sayfasında yazar, Türkçe gramer unsurlarının yalnızca Türkçe ile değil, Arapça ve Farsça kelimelerle de kullanıldığını belirtir (Özçam, 1997).

Türkiye Türkçesine Yönelik Fransızca Yazılan Gramer Kitapları

J.B. Holdermann, Grammaire Turque ou méthode courte et facile pour Apprendre la langue Turque (Türkçe dil bilgisi veya Türk dilini öğrenmenin kısa ve kolay yöntemi). 1730 yılında İstanbul'da yayımlanan bu eser 194 sayfadan oluşmaktadır.

Fransız misyoner Holdermann'ın bu eseri 1776 (Sankt Peterburg) ve 1777 (Moskova) yıllarında Rusçaya çevrilmiş ve yayımlanmıştır. Bu çeviri eser Rusya'da yayımlanan ilk Türkiye Türkçesi grameri olma özelliğine de sahiptir. [(Turetskaya grammatika (Türkçe Grameri))(Tekin, 1959'dan akt. Özçam, 1997).

Devlet nazırı Cardinal de Fleuri'ye yazılan ithafıye, ön söz, fasıl, doğru ve yanlış cetvelleri hariç dörderlik formalardan oluşan 194 sayfalık bir kitaptır (Topdemir, 2009).

Arthur Lumley Davids, Grammaire Turque (Türk dil bilgisi). 1832 yılında yine Arthur Lumley Davids'in yazdığı "A Grammar of the Turkish Language" kitabının 1836'da Fransızcaya çevrilmesi ile ortaya çıkmıştır.

Medico M. Dal, Methode theorique et pratique pour l'enseignementsde la langue Turque (Türk dilinin öğretimi için teorik ve pratik yöntemler). 2 kısımdan oluşan eser 1885 -1888 yılları arasında "Moise Bey" olarak bilinen Medico M. Dal tarafından İstanbul'da yazılmıştır. Eser 425 sayfadan oluşmaktadır.

Eserin, 1908 yılında eserin 2. baskısı yapılmıştır (Doğan, 2011).

Jean Deny, Grammaire de la langue Turque (Dialecte Osmanlı), [Türk dili grameri (Osmanlı lehçesi)]. 1216 sayfadan oluşan bu eser, 1921 yılında Paris'te yayımlanmıştır. Daha sonra Ali Ulvi Elöve tarafından 1941 yılında İstanbul'da Türkçeye çevrilmiştir.

1921 yılında yayımlanmış olan Jean Deny'nin grameri, konuların ele alınış ve işleniş bakımından bir dönüm noktası oluşturur. Deny, Türkçenin bir Hint-Avrupa dili olmadığı, dolayısıyla kendine özgü bir metodunun oluşması gerektiği görüşündedir. Ancak, eser, Fransız öğrencilere Türkçeyi öğretmek amacı ile kaleme alınmış kapsamlı bir el kitabı olduğundan, sistem olarak Fransız dilinin kalıplarına uydurulmuştur. Ayrıca, kelime sınıflaması bakımından, kelimeler yine Arap dilinin ölçüleri ile isim, sıfat ve edat (particule) ana bölümlerine ayrılmıştır (Korkmaz, 1996'dan akt. Özçam, 1997).

James Radhouse, Grammaire raisonnée de la langue Ottomane, (Gerekçeli Osmanlı dil dil bilgisi). Bu eser, 1846 yılında Paris'te yayımlanmıştır.

Redhouse Erzurum'da bulunduğu sırada Fransızlara Türkçe öğretmek amacıyla bir kitap yazmıştır: “Grammaire Raisonnee de la Langue Ottomane”. Daha önce “Türkçe-Fransızca-İngilizce Sözlük” hazırlayıp neşretmekten vazgeçen Redhouse, bu sefer Fransızlar için yazdığı Türkçe öğretimi kitabını Paris'te bastırır. Redhouse'un esas Türkçe öğretimi kitabı bu eserdir. Bu eser Türkçedeki ünlüler meselesine sistematik bir şekilde yaklaşmaktadır. Ayrıca bu eserdeki konular maddeler hâlinde ve madde başları numaralandırılarak işlenmiştir. Eserde 1018 madde vardır (Karagöl, 2011).

Türkiye Türkçesine Yönelik İtalyanca Yazılan Gramer Kitapları

Filippo, Argenti, Regola del parlare Turco (Türkçe konuşma kuralı). Eser 1553 yılında yazılmıştır.

İtalya'da Osmanlı Türkçesinin kurallarını tesbit eden ilk eser olan bu küçük kitap ancak 1938 yılında tanıtılabildiği. Argenti bu kitabını, Galata'daki yabancı tüccarlara kılavuz olmak üzere yazmıştır (Agop Dilâçar, 1970'ten akt. Özçam, 1997).

D. C. C. Carbognano, Primi principi della grammatica Turca, (Türkçe dil bilgisinin ilk ilkeleri). 1790 yılında Roma'da yazılan eserin başında harflerin kullanımı ile ilgili not bölümü yer alır. Sonra alfabe bölümü, isim çekimleri bölümü, sayılar, tamlama zamiri, zamanlar, edilgenlik ekleri, şahıs ekleri, ek fiiller, edatlar, zarflar, mi soru eki, harflerle ilgili bilgiler, ekler, diyalog bölümü, alıştırma bölümü vardır. Kitap içindekiler bölümüyle sona erer. Kitap, gramer tercüme yöntemi ile yazılmıştır ve 723 sayfadan oluşur.

Pietro Ferraguto, Grammatica Turchesca, (Türkçe gramer). Eser, 1611 yılında yazılmıştır. Avrupa'da Türkçenin ilk gramerini yazan, Messinalı İtalyan Jesuit papazı Pietro Ferraguto (1580-1656) olmuş, fakat onun yazdığı "Türkçe Gramer" (Grammatica Turchesca) adlı kitap da Napoli Millî Kitaplığında 1940 yılına kadar yazma halinde kalmıştır: 131 yazma sayfa (Agop Dilâçar, 1970'ten akt. Özçam, 1997).

Türkiye Türkçesine Yönelik Latince Yazılan Gramer Kitapları

Hieronymus Megiser, Institutionum linguae Turcicae libri quatuor (Dört bölümde Türk dilinin esasları). Bu eser, 1612 yılında Leipzig'de basılmıştır. Latince açıklamalı bu gramerin 53 sayfalık faslı "Isagoges Grammaticae Turcicae" (Türk Gramerine Giriş)'in birinci bölümüdür: "De Orthographia Turc-Arabica" (Arap Harfleriyle Türk İmlâsı). Bu bölüm kendi içerisinde 6 alt bölüme ayrılmaktadır. Bu alt bölümlerde Türkçenin Arapçadan epeyce farklı olduğundan, Türkçedeki sesler ve harfler konularından bahsedilmiş; bölümün sonuna da okuma parçaları eklenmiştir. Eserin II. bölümü "Isagoges Grammaticae Turcicae"nin son bölümünden oluşur ve "De Etymologia" (Etimoloji) başlığını taşır. 14 babdan oluşan bu bölümde; isimlerin çekimi, isim türetimi, sıfatların denkleştirilme dereceleri, zamirler, fiil, fiillerin çekimi, edilgen fiiller, ortaçlar, zarflar, edat veya son takılar, bağlaçlar ve ünlemler konularına yer verilmiş, bunlar hakkında bol bol örnek verilmiştir.

Metin örneklerinden oluşan III.bölümde, Hıristiyanlığa ait bazı dinî metinler ile 220 Türkçe atasözü ve deyim vardır.

IV. bölümde ise 111 sayfalık Latince -Türkçe, Türkçe-Latince sözlük yer almaktadır (Agop Dilâçar, 1952'den akt. Özçam, 1997).

Meninski, François, Linguarum orientalium Turcicae, Arabicae, Persicae institutiones, seu grammatica Turcica (Doğu dillerinden Türkçenin, Arapçanın ve Farçanın esasları ya da Türkçenin grameri). 1680 Yılında Viyana'da yazılan bu eser 216 sayfadan oluşmaktadır.

XVII. yüzyılda yazılmış önemli eserlerdendir. Adam Fr. Kollar eser üzerinde çalışmış ve ikinci baskı olarak Viyana'da 1756'da "Institutiones Linguae Turcicae cum Rudimentis, Parallelis Linguarum Arabicae et Persicae" (Türk Dilinin Esasları, Arapça ile Farsçanın Özetleri ve Paralelleri ile Birlikte.) adıyla yayımlamıştır (Agop Dilâçar, 1971'den akt. Özçam, 1997).

Türkiye Türkçesine Yönelik Rusça Yazılan Gramer Kitapları

V.A. Maksimov, Oput ızslédovanija Turskich dialektov v chudavendgarë i Karamanii (Hüdavendigar ve Karaman'daki Türk diyalektleri araştırmaları). 1867'de St. Petersburg'da V.A. Maksimov'un Türkçenin Anadolu diyalektlerini öğretmek amacıyla yazdığı ve halen ilk günkü önemini koruyan, "Hüdavendigar ve Karaman'daki Türk Diyalektleri Araştırmaları" adlı eser yazılan eserlerin ilki olma özelliğini taşımaktadır (Doğan, 2011). Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan çalışmalara kısa bir bakacak olursak, çalışmaların 1867 yılında Maksimov'la başladığını görürüz (Bulut, 2013). Görüldüğü üzere eser, Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan ilk çalışmadır.

Osmanlı Döneminde Türkiye Türkçesine Yönelik Yapılan İngilizce Çalışmalar

Osmanlı döneminde Türkçeye dair İngilizce birçok eser kaleme alınmıştır. Tezimizin konusunu oluşturması nedeniyle bu bölümde İngilizce yazılan Türkçe öğretim kitaplarına değinmeyeceğiz. Bu kitaplar ayrı başlık altında değerlendirecek olup bu bölümde Türkçe öğretmek amacı dışında Türkçeye değinilmiş İngilizce eserlere yer verilecektir.

Andrew Borde'nin "The fyrst boke of the intoduction of knowledge, the which dothe teache a man to speake parte of all maner of languages, and to know the vsage of all maner of countreys, and for to know the moste parte of all maner of coynes of money, the which is current in euery region" adlı eseri 1542 veya 1548 yılında basılmıştır. 52 sayfadan oluşan bu kitabın 37. bölümünde Türk diline de yer verilmektedir (Moran, 1964).

Paulus Giovius tarafından 1546 yılında yazılan "A shorte treatise upon the Turkes Chronicles, compyled by Paulus Iouius and dedicated to Charles the V. Emperour. Drawen oute of the Italyen tong into Latyne, by franciscus Niger Bassianates. And translated out of Latyne into englysh by Peter Ashton. London, Edward Whitchurch" adlı eserin 19. bölümünde Türk sarayında kullanılan dillere değinilmektedir (Moran, 1964).

William Burckhardt Barker, 1810 yılında babası John Barker Suriye'de konsolos olduğu sıralarda Halep'te doğdu. Dikkat çekici bir dil yeteneği vardı. 1819 yılında İngiltere'ye getirildi ve eğitimini burada tamamladı. Gençlik yıllarından itibaren doğu dillerine merak saldı. Arapça, Farsça ve Hintçe ile birlikte Türkçeyi öğrendi.

Suriye'ye döndükten sonra Asi Nehri'ne seyahat düzenledi. Notlarını 1936 yılında Londra Kraliyet Coğrafya Derneği'ne gönderdi ancak bu notların yayımlandığını gösteren herhangi bir belge bugüne kadar bulunamadı. 22 Ağustos 1835 yılında ailesinin Antakya'daki evine döndü. Barker, uzun yıllar Tarsus'ta resmi görevli olarak kaldı. Bu sırada daha sonra

Anadolu’da gazgin olarak bulunan William Francis Ainsworth tarafından düzenlenen ve 1853 yılında yayımlanan “Lares and penates, or, Cilicia and its governors” adlı kitabı için birçok materyal topladı. Kitap, Anadolu’da bir bölge olan Kilikya hakkında tarihsel bir anlatıya sahiptir. Aynı zamanda Barker’ın Anadolu’da bulunduğu sıralarda keşfedip İngiltere’ye götürdüğü Antik Kilikyalıların, Hıristiyanlığı kabul ettikten sonra kırıp attıkları Ev Tanrıları’nı (evlerde bulunan küçük tapınma yerlerinde kullandıkları tanrı heykelcikleri) anlatır. Bu heykelciklerin bir kısmı da daha sonra Londra müzesinde sergilenmeye başlanmıştır. Barker’ın Prens Albert’in “Temel Avrupa ve Doğu Dilleri” adlı konuşması dışında “İngilizcedeki Türk Masalları”, “A Practical Grammar of the Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary” (with Arthur Bleek, 1854), “A Reading Book of the Turkish Language” (1854), ve “The Baitál Pachísí, or, Twenty-five tales of a demon, a new edition of the Hindí text” (1855) adlı kitapları bulunmaktadır (Grant 2004, Altuntaş 2013).

Bölüm II: Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmaya başlarken araştırma için hangi tür yöntemin uygulanması gerektiğine karar vermek araştırmanın sistemli bir şekilde, aksamadan devam etmesi ve sağlıklı bir sonuç vermesi açısından önemlidir. Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma sonucunda elde edilecek olan olgu ve kavramlara ulaşmada yol gösterecek olan yazılı malzemenin incelenerek analiz edilmesidir.

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Şimşek, 2009).

Bu çalışmada elde edilen verilerin uygulama süreci sonundaki çözümlenmeleri şu adımlardan meydana gelmektedir (Miles ve Huberman, 1994; Yıldırım ve Şimşek, 2005):

1. Verilerin yazıya dökülmesi: Verilerin formlara, hiçbir değişiklik yapılmadan aynen aktarılmasıdır. Daha sonra tüm bu kayıtlar, bir alan uzmanından da yardım alınarak okunur ve değerlendirilir. Veriler orijinal şekilleriyle uzmana verilir ve kayıtların dökümler ile aynı ve tutarlı olup olmadığı uzman tarafından kontrol edilir.

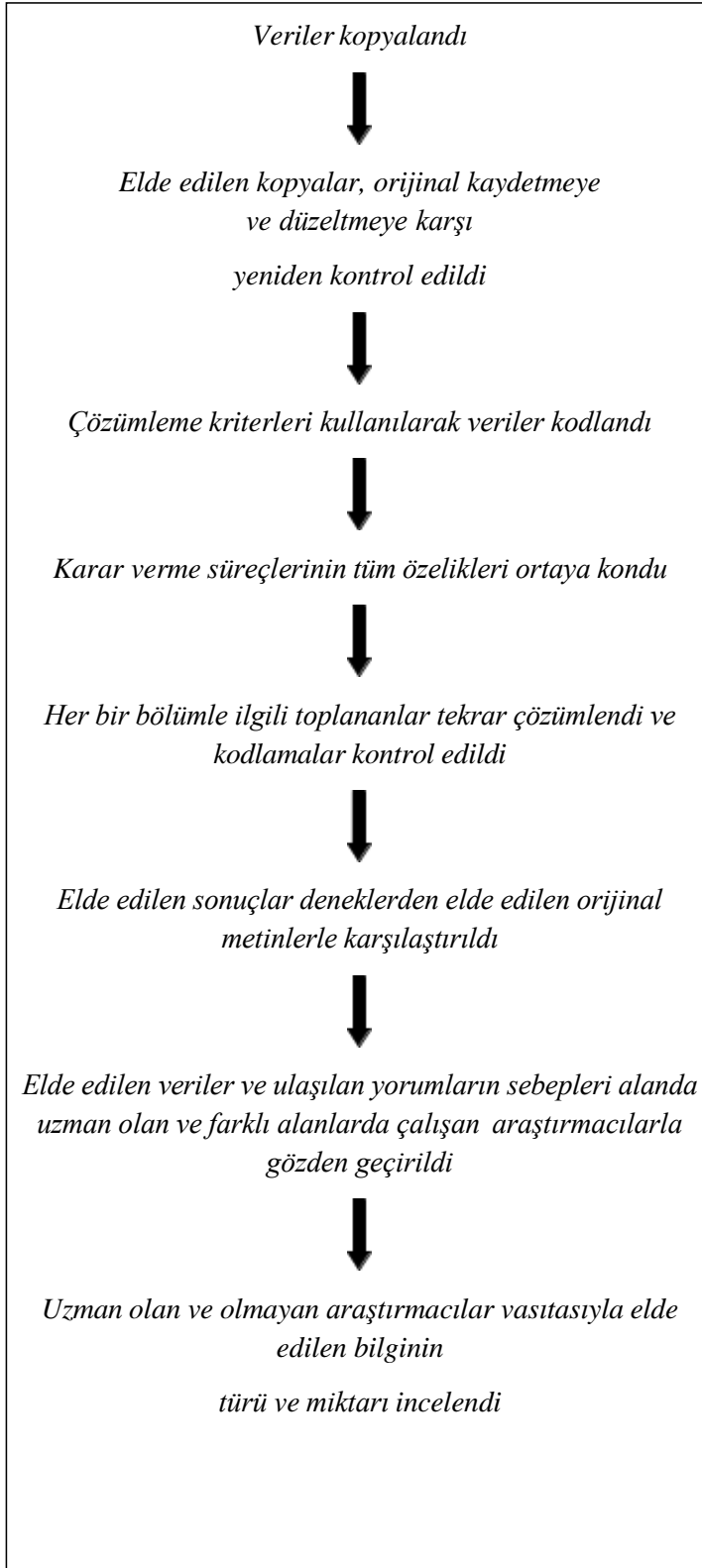
2. Kodlama anahtarının oluşturulması: Verilerin hangi temalar altında toplanacağı, düzenleneceği ve sunulacağı bu aşamada belirlenir. Verilerin dökümünün yapılması ve değerlendirilmesinden sonra her bir görüşme sorusu veya gözlem verisi altında yer alabilecek temaların yazılı olduğu Kodlama Anahtarı Kayıt Formu oluşturulur.

Araştırmada veriler kitaplar üzerinden toplanması ve konunun kitapların niteliği ile ilgili olması nedeniyle nitel araştırma yöntemleri kullanılmıştır.

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliğin artırılması için uygulanabilecek bazı stratejiler vardır. Araştırmada uygulanan Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği artırmak için yapılan kısa yoldan denetleme stratejisi'nin adımları şu şekildedir:

Tablo1

Nitel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirliği Artırmak İçin Yapılan Kısa Yoldan Denetleme Stratejisi

Twycross ve Shields (2005)'den aktaran Yıldırım (2010).

Bu çalışmada geçmişte Türkçe öğretiminin nasıl gerçekleştiğini belirlemek ve bulgularla günümüze ışık tutmak amacıyla Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretiminin nasıl yapıldığı araştırılmış, bu nedenle o dönemde yazılmış on beş eser incelenmiştir. İncelenen eserlerde yer alan Türkçe kelimelerin yazımı hususunda, TDK (2005)'nin “Yazım Kılavuzu” esas alınmıştır. “Yazım Kılavuzu”nda olmayan kelimelerde ise “Osmanlı Türkçesi Sözlüğü (Parlatır, 2006)’nden yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın örneklemini aynı zamanda araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Buna göre Osmanlı döneminde İngiliz ve Osmanlı Türklerinin kullandığı Latin ve Arap alfabesi ile İngilizce yazılan Türkçe öğretim kitapları bu araştırmanın evren ve örneklemini oluşturmaktadır. Bu nedenle Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan on altı eserden on beşi, İngiliz ve Osmanlı Türklerinin kullandığı Latin ve Arap alfabesi ile İngilizce yazılan eserlerin tamamı bu çalışmada kullanılmıştır. Elias Riggs'in yazdığı dil öğretim kitabı Ermeni alfabesi ile yazıldığı için bu eser çalışmada kullanılmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Nitel çalışmada en yaygın olarak kullanılan veri toplama yöntemlerinin başında görüşme, odak grup görüşmesi ve gözlem gelmektedir. Bunların yanında çeşitli türdeki dokümanlar da (belgeler, yazışmalar, fotoğraflar gibi) nitel çalışmada kullanılan verilere temel oluşturabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu çalışmanın veri toplama araçlarını İngilizlere Türkçe öğretmeye dair dokümanlardan Türkçe öğretimine yönelik gramer kitapları oluşturmaktadır. Çalışmada, Osmanlı döneminde İngilizce yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitapları incelenmiş ancak Elias Riggs'in 1856 yılında İstanbul'da basılan “Outline

Of A Grammar Of The Turkish Language” adlı kitabı Ermeni karakterlerle yazıldığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama araçlarının belli olmasından sonra veri toplama süreci başlar. Nitel araştırmalarda en sık olarak karşılaşılan veri toplama yöntemleri görüşme, odak grup görüşmesi, gözlem ve doküman incelemesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Doküman incelemesi eğitsel ve sosyal araştırma 1920 – 1930’larda kullanımı yaygınlaşan örnekler sağlar (McCulloch, 2004). Doküman analizi sürecinde, bir araştırmacı öncelikle amacına yönelik mevcut kaynakları bulur, her bir kaynağı dikkatlice okur, gerekli bilgileri not alır ve aldığı notlardan yola çıkarak bazı değerlendirme işlemleri yapar. Doküman analizi yoluyla yapılan sentezler, o alanda yapılmış bütün eserleri belirli özelliklere göre sınıflandırabilme özelliğine sahiptir (Çepni, 2012). Bu araştırmada doküman analizi kullanılmıştır.

İngilizlere Türkçe öğretimine yönelik belirlenen kitaplar fişleme metodu kullanılarak konularına göre ayrılmıştır. Sınıflandırmalardan yola çıkılarak kitapların Türkçe öğretim metotları hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

Veri analizi

Nitel araştırmalarda elde edilen verilerin analizi için betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmaktadır.

Betimsel analiz tekniğinde veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Bu tür analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır (Yıldırım ve şimşek, 2005).

İçerik analizinde ise derinlik vardır. Belirlenen kelimelerin anlamlarına da bakılır ve buradan belli çıkarımlar elde edilir. Büyüköztürk vd. (2008) içerik analizini şu şekilde tanımlamaktadır:

İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir teknik olarak tanımlanır. İçerik analizi metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli kelimelerin veya kavramaların varlığını belirlemeye yönelik yapılır. Araştırmacı bu kelime ve kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirler ve analiz ederek metinlerdeki mesaja ilişkin çıkarımlarda bulunurlar.

Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel bir yaklaşımla fark edilemeyen kavram ve temalar bu analiz sonucu keşfedilebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İçerik analizinin betimsel analizde gözden kaçan noktaları fark edebilmesi, bu analizin bir nevi betimsel analizin tamamlayıcısı olma görevi üstlendiğini de gösterir.

Bu çalışmada toplanan nitel verilerin çözümlenmesi için doküman analizi kullanılmıştır. Dokümanlar genellikle niteliksel çalışmalar üzerine yazılır. Birçok belge çeşidi arka plân ile ilgili bilgi sağlayabilir ve böylece belgeler arası ilişki kurmaya yardımcı olur (Marshall ve Rossman, 2009). Doküman analizi ile ortaya çıkarılmak istenen konu derinlemesine incelenir ve ayrıntılar belirgin hale gelir.

Araştırma konusu olan Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimine yönelik yapılan alanyazın taramasından yola çıkılarak veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Temalar, bu alt boyutlar altında incelenerek dokümanlar için kodlama formları oluşturulmuştur.

İngilizlere Türkçe öğretimine yönelik belirlenen kitaplar fişleme metodu kullanılarak temalara ayrılmıştır. Sınıflandırmalardan yola çıkılarak kitapların Türkçe öğretim metotları hakkında çıkarımlarda bulunulmuştur.

Dokümanların incelenmesi aşamasında takip edilen yol şu şekildedir:

İlgili dokümanlar araştırmacı tarafından okunmuş, konu ile ilgili olduğu düşünülen ifadeler tespit edilmiş, daha sonra bu ifadeler için bir tema ifadesi yazılmış ve kodlama yapılmıştır.

Örnek: Osmanlı döneminde yazılmış olan İngilizlere Türkçe öğretim kitapları incelenerek kitaplarda yer alan dil bilgisi konuları madde madde tespit edilmiş ve bu maddeler bütününe oluşturduğu gruba dil bilgisi tema ismi verilmiştir. Bu temaya A kodu verilmiştir. Dil bilgisi ile ilgili konular (isim, sıfat, zarf... gibi) bu tema altında A-1, A-2, A-3 gibi kodlarla gösterilmiştir. A-1 kodundaki A ifadesi dil bilgisi ifadesini nitelemektedir – 1 ifadesi dil bilgisi konularından isim konusunu ifade etmektedir.

Tablo 2

Osmanlı Döneminde Yazılmış Olan İngilizlere Türkçe Öğretim Kitaplarına Yönelik Yapılan Kodlamalar

Kodlar

A	Dil bilgisi
B	Yöntem
C	Dil becerileri
D	Öğretim dili
E	Kültür aktarımı
F	Metin seçimi
G	Öğrenme – Öğretme süreci
H	Görsel unsurlar

Tablo 2'nin devamı

I
Amacı - Hedef kitle
J
Alfabe

Dil bilgisi. Bu bölümde dil öğretimine yönelik yazılan eserlerde kullanılan gramer konuları bölümlere ayrılmadan listelenmiştir.

Tablo 3

Dil Bilgisi Konuları

Kodlar Dil Bilgisi Konuları

A1	Ünlemler
A2	İsim
A3	Sıfat
A4	Zamir
A5	Fil
A6	Zarflar
A7	Fiilimsiler
A8	Ekler
A9	Edatlar
A10	Bağlaçlar
A11	Zamanlar
A12	söz dizimi

Yöntem. Bu bölümde yabancılara Türkçe öğretirken kullanılan yöntemlere değinilmiştir.

Tablo 4

Yabancı Dil Öğretiminde Kullanılan Yöntemler

Kodlar Yöntemler

B1	Gramer - Tercüme Yöntemi
B2	İşitsel-Dilsel Yöntem
B3	Bilişsel Yöntem
B4	Doğrudan Yöntem
B5	Doğal Yöntem
B6	Genel Fiziksel Tepki Yöntemi
B7	Telkin Yöntemi
B8	İletişimci Yaklaşım
B9	Seçmecî Yöntem

Dil becerileri. Bu bölümde Türkçenin dört temel dil becerisi listelenmiştir.

Tablo 5

Dil Becerileri

Kodlar Beceriler	
C1	Okuma
C2	Dinleme
C3	Konuşma
C4	Yazma

Öğretim dili. Dil öğretiminde bir başka önemli unsur öğretim dilidir. Teze konu olan eserlerdeki öğretim dili hedef dil olan Türkçe, ana dil olan İngilizce ve dil öğretiminde her iki dilin birden kullanılması (Türkçe – İngilizce) şeklinde listelenmiştir.

Tablo 6

Öğretim Dili

Kodlar Öğretim Dili	
D1	Hedef Dil
D2	Ana dil
D3	Her iki dilin öğretimde kullanılması

Kültür aktarımı. Dil öğretiminin önemli bir unsuru da kültür aktarımıdır. Dil kültürün hem kendisi hem taşıyıcısı sayılır. Topluma özgü duyuş, yaşayış tarzı diyebileceğimiz kültürün unsurları Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok'a (2004) göre şu şekilde sıralanabilir:

Dil, edebiyat, din, ahlak, tarih, gelenek, görenek, hukuk, sanat (müzik, resim, heykel, mimari, tiyatro, sinema), şehircilik, spor, eğlence, eğitim, yemek, giyim, vatan, folklor (batıl inançlar, halk oyunları, halk hekimliği, halk hava tahmin raporları), ekonomi.

Tablo 7

Kültür Aktarımı

Kodlar	Kültürel öğeler
E1	Dil
E2	Edebiyat
E3	Din
E4	Ahlak
E5	Tarih
E6	Gelenek – Görenek
E7	Hukuk
E8	Sanat
E9	Şehircilik
E10	Spor
E11	Eğlence
E12	Eğitim
E13	Yemek
E14	Giyim
E15	Vatan
E16	Folklor
E17	Ekonomi

Metin seçimi. Bu bölümde dil öğretiminde kullanılan metin türleri araştırılmıştır.

Metin türleri Yakıcı, Yücel, Doğan ve Yelok'tan (2004) yararlanılmıştır.

- Yaratıcı, kurgusal yazılar

Masal, destan, şiir, hikâye (Öykü), fabl, roman, tiyatro, diyalog

- Düşünce ve bilgi aktaran yazılar

Fıkra, makale, eleştiri (Tenkit), deneme, anı (Hatıra), günlük, gezi yazısı, mektup, röportaj, biyografi

- Resmi (Formal) yazılar

Dilekçe, tutanak, bildiri, rapor.

Çalışmada teze konu olan eserler ayrıntılı bir şekilde incelenmiş, eserlerde dil öğretilirken kullanılan metinler belirlenmiş, bu metinlerin türleri belirlenerek metinler kodlanmıştır.

Tablo 8
Metin Seçimi

Kodlar	Metin türleri
F1	Masal
F2	Destan
F3	Şiir
F4	Hikâye
F5	Fabl
F6	Roman
F7	Tiyatro
F8	Mizahî Fıkra
F9	Makale
F10	Eleştiri
F11	Deneme
F12	Anı
F13	Günlük
F14	Gezi yazısı
F15	Mektup
F16	Röportaj
F17	Biyografi
F18	Dilekçe
F19	Tutanak – diploma
F20	Bildiri
F21	Rapor
F22	Efsane
F23	Diyalog

Öğrenme – Öğretme süreci. Bu bölümde araştırmaya konu olan Türkçe öğretim kitaplarında dil öğretimine yönelik plânlı bir öğretim süreci izlenip izlenilmediği değerlendirilmiştir.

Tablo 9
Öğrenme – Öğretme Süreci

Kodlar	Öğrenme – Öğretme süreci
G1	Hazırlık
G2	İşleniş
G3	Ölçme – Değerlendirme

Görsel unsurlar. Bu bölümde Türkçe öğretim kitaplarındaki görsel unsurlara yer verilmiştir.

Tablo 10

Görsel Unsurlar

Kodlar	Görsel unsurlar
H1	Resimler
H2	Şekiller

Amacı – hedef kitle. Bu bölümde Türkçe öğretim kitaplarının hangi amaçla yazıldığı, hedef kitlesinin kimler olduğu sorularına cevap aranmıştır.

Tablo 11

Amacı – Hedef Kitle

Kodlar	Hedef kitle
İ1	Öğrencilere Türkçe öğretmek
İ2	Turistlere Türkçe öğretmek
İ3	Resmi görevlilere Türkçe öğretmek
İ4	Tüccar
İ5	Gazeteciler

Alfabe. Yabancılara Türkçe öğretirken dikkat edilmesi gereken bir konu da alfabedir. Eğer hedef dil ile ana dil arasında alfabe farkı varsa bu fark göz ardı edilmemelidir.

Tablo 12

Alfabe

Kodlar	Alfabe
J1	Arap alfabesi
J2	Latin alfabesi
J3	Her iki alfabenin de öğretimde kullanılması

Toplanan verileri açıklayabilecek kavram ve ilişkilere ulaşabilmek amacıyla içerik analizi gerçekleştirilir. Bir başka deyişle betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde daha derin bir işleme tabi tutulur (Akbulut, 2013).

Bölüm III: Bulgular ve yorum

Oluşturulan temalara göre Osmanlı döneminde yazılmış olan İngilizlere Türkçe öğretim kitaplarında şu bulgulara ulaşılmıştır:

Thomas Vaughan'ın Grammar Of the Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde kullanılan dil bilgisi konuları şu şekildedir:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A7) Fiilimsiler

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

(A11) Zamanlar

B) Yöntem

Bu eserde (B1) gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerilerine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim dili

Eserde (D3) hedef dil ana dil bir arada kullanılmıştır

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Eserde kullanılan yirmi sekiz adet atasözü şu şekildedir:

- Az tamah çok ziyan getirir (s. 71)
- At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır (s. 72)
- Ağlamayan çocuğa meme vermezler (s. 72)
- Aç ayı oynamaz (s. 72)
- Ucuz etin yahnisi yavan (tatsız) olur (s. 72)
- Eski düşman dost olmaz (s. 72)
- Eski hamam eski tas (s. 72)
- Bahşiş (beleş) atın dişine (yaşına) bakılmaz (s. 73)
- Balık baştan kokar (s. 73)
- Bugün bana ise yarın sana (s. 73)
- Az veren candan, çok veren maldan (s. 73)
- Hastaya döşek sorulmaz (s. 73)
- Dost ağlatır, düşman güldürür (s. 74)
- Akriba ile ye, iç alışveriş etme (s. 74)
- Deliye her gün bayram (s. 74)
- Sevenin kuluyum, sevmeyenin sultanı (s. 74)
- Son pişmanlık fayda vermez (etmez) (s. 74)
- Acemi nalbant gâvur eşeğinde öğrenir (s. 74)
- Garip kuşun yuvasını Allah yapar (s. 74)
- Göz görmeyince gönül katlanır (s. 75)
- Gözden irak olan gönülden de irak olur (s. 75)
- Gönülden gönle yol vardır (s. 75)
- Gönül kimi severse güzel odur (s. 75)

- Görünen köy kılavuz istemez (s. 75)
- Veresiye (borca) şarap içen, iki kez (kere) sarhoş olur (s. 75)
- Ya deve ya deveci (deve üstündeki hacı) (s. 75)

Eserde geçen deyimler şunlardır:

- Ne çare (s. 57)
- Allah'a ısmarladık (s. 57)
- Hatırına gelmek (s. 58)
- Allah vere de (s. 61)
- Hoş geldiniz (s. 62)
- Ne haber? (s. 66)

Seslenme şekilleri (nidalar):

- Hay! Hay!
- Bre!

(E3) Dini yapı

- Allah Allah
- Alhemdulillah
- Allaha ısmarladık
- Allah razı olsun

(E17) Ekonomi

- Akche

(E9) Şehircilik

- Pazar

F) Metin Seçimi

Mukelâmy. 3 *Dialogue.* 87

shimdy genk ghemyler kolladan disharé demiry brakmish; ve baziryan ghemiler Ing'liz bairac ilé comfalicdé icheru ghiriirler.

Cauch Cantar ghetturur ?

Bir ón bing Cantar dur, obirry okadár buyúc deghil dur; hem uchingy' besh bingdán ziyadé yók.

Buyúcu niche tóp cheker ?

Kirk anjac.

Cauch Adamisy var ?

Yúz anjac.

Reis olan kim dur bilermyfin ?

Haier.

Inghilterradan cauch gyun chicály' ?

Kirk sekiz gyun dur.

Tez gheldiler.

Gherchec; yáliniz ghemy chahíga oilé tez ghelmez.

Eyú rusgar oldug hy'zamán oilé dur; yuksec direc, yáúz ghemy, eyú yaglanmish; hem eyugy' bilur Calajúz.

Miles) off: But now the Men of War are at an Anchor without the Castle; and the Merchant Ships are coming into the Bay with English Colours:

What Burthen are there ?

One is about 500 Tuns; (or 10000 Kintals) the other not quite so large; and the third is but 250.

How many Guns doth the biggest carry ?

About forty.

How many Men hath she ?

Nigh an hundred.

Do you know who is Captain ?

No.

How many Days do the Ships want from England ?

Forty eight.

'Tis a quick Passage.

True; a single Ship seldom runs it in less time.

This 'tis to have a fair Wind, stout Masts, a Ship not crank, well careen'd, and a skilful Master.

F 2

Dor-

Hicayaty Bfepós.

Esop's Fables.

Hicayá, ya Kisse.

A Fable, or Story.

Bir dúl avretting bir
taughy varidy, ve
ol taúk hergyun bir
yumurte yumurtlardy;
gyundé iky kerre yem
Virmeghé bashlady',
taúk dur semizdy, hích
yumurté yumurtlamáz
oldy.

A *Widow Woman had
a Hen, which laid
her every Day an Egg;
on a Day she began to
feed her twice, the Hen
grew fat, and never laid
any more.*

Bu angá Misaldirke.

This is the Moral of it.

Aze kenést etmay-
ub iky iſterken, birde
bulamáz. Az temá,
chók ziyân.

*Who is not satisfy'd
with a little, desiring two,
obtains not one. A little
Covetouſneſs (proctres)
much Damage, or Loſt.*

Resim 2. Thomas Vaughan'ın Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki fabl örneği.

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Görsel unsur olarak sadece eserin sonunda bir tuğraya rastlanmıştır.

İ) Amacı

Yazar, eserinde kitabı yazma amacını şu şekilde dile getirmiştir:

Bu kitabı ilk yayımlayacağım zaman yurt dışındaki birkaç tüccarı (İ4) desteklemenin memnuniyeti ve avantajı dışında bir görüşüm yoktu. Fakat daha sonra halkı (İ1, İ2) iyice geliştirmek için nasıl bu kitabı daha kapsamlı hale getirebilirim diye düşünmeye başladım.

J) Alfabe

Eserde (J2) Latin alfabesi kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir ve konular ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Eserde kültür aktarımına da ayrıca önem verilmiş; atasözleri ve deyimlerden çokça yararlanılmış, bunun dışında dini inanış, ekonomi, şehircilik gibi alanlarda örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimine dikkat edilmiş, fabl ve diyalog türlerinden örnekler verilmiştir. Eserde öğretimin sadece Latin alfabesiyle yapılması dikkat çekmiştir. Eser bu yönleriyle eğitimde çok da yeterli olamamıştır.

Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde kullanılan dil bilgisi konuları şu şekildedir:

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Bu kitapta (B1) gramer –tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim dili

Bu eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde kullanılan deyimler şu şekildedir:

- Yüz çevirmek (s. 58)
- Rast gelmek (s. 93)
- Kolayını bulmak (s. 93)
- Vücuda gelmek (s. 93)
- El ele vermek (s. 93)
- Allah vere de (s. 102)
- Adı kalmak (s. 106)
- Rivayet olunma (edilme) (s. 107)
- Derdine deva bulmak (s. 110)
- Sefa geldin (geldiniz) (s. 155)
- Allah'a ısmarladık (s. 156)
- Afiyet (afiyet şeker) olsun (s. 156)

- (Bir şeyi) Hazır etmek (s. 158)
- Allah bilir (s. 162)

(E2) Edebiyat

Gül ile bülbül

(E3) Dini inanış

- Allah razı olsun
- Allah'a ısmarladık
- Allah
- İnşallah

(E6) Gelenek – Görenek

- Fetih

(E7) Hukuk

- 12 Hayvanlı Türk Takvimi

(E13) Yemek

- Salata
- Sığır dili yemek

F) Metin Seçimi

(195)

IV. OSMANLI.

A GHAZEL OF BAKI.

FROM A BEAUTIFUL MANUSCRIPT IN THE BRITISH MUSEUM.*

حالهز گُل کبی عیان ایده لیم
 زری گُل کبی درمیان ایده لیم
 عقلی بی نام و بی نشان ایده نیم
 روح جشیدی شادمان ایده نیم
 آتش میده امتحان ایده لیم
 نرگس باغی دیده بان ایده لیم
 غنچه وش مست سرگردان ایده لیم
 صبحدم سیر گلستان ایده لیم
 جام گلگونی هبعنان ایده لیم
 خون قربان کبی روان ایده لیم
 نیت خیر در اهبان ایده لیم

عشقی بلبل کبی بیان ایده لیم
 ژاله وش بزمه واره مز صچه لیم
 چکلم حکم عشقه طغرایبی
 گُل کبی جام عیشی کولدره لیم
 زر کبی قلبی صاف اولان گلسون
 گلسون بزم عیشه نامحرم
 مجلسنت شوخ گلعدارلربن
 گل گل اولسون رخ سسن رویان
 هم رکاب اتدی عیدی خسرو گل
 آقیدوب حلق شیشه دن می ناب
 هیچ تاخیره یر یوق ای باقی

ملامت فلکی دور سرانکا نکر دورایکی قاشم
 دیار درد و محنت کوهساریدر بنم باشم
 اربزم اهنده قانهز جرعده دن غیري ایقداشم

محبت بحریدر آهم یلندن موج اورر یاشم
 یلنک عشق یارنک بیسه سیدور موی تولیدم
 نه مجلس ایچره جامی نوش ایدرسم یاک لعلنگله

Translation.

LET us display our love, like the nightingale :

Let us demonstrate our joy, like the rose.

We must not go to the banquet like dew (i. e. weeping) : we will be mirthful.

Let us adorn ourselves with gold, as with roses.

Let us affix the seal (inscribe the Toghra) to the law of Love :

Let us abandon the dictates of Reason.

The cup of Mirth shall smile like the rose :

The spirit of Jemshid shall be made glad.

Resim 3. Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki şiir örneği. (F3) Şiir

(10)

الجنس OF GENDER.

The Turkish Substantives have no difference of termination to express their Genders : all inanimate things are Neuter : and living creatures have either different names to express their sexes ; as, ار *er*, "a man;" عورت *aeret*, "a woman;" بوغا *bogha*, "a bull;" اينك *inek*, "a cow:" or they are formed by prefixing ار *er*, or ارکک *erkek*, for the Masculine, and کیز *kiz*, کیز *kiz*, or ديشي *dishi*, for the Feminine ; as, ار اوغلان *er oghlan*, "a boy" (a male child); کیز اوغلان *kiz oghlan*, "a girl" (a female child); ار قونداش *er karindash*, "a brother;" کیز قونداش *kiz karindash*, "a sister;" ارکک ارسلان *erkek arslan*, "a lion;" ديشي ارسلان *dishi arslan*, "a lioness." The Turks also frequently use the Persian and Arabian Genders.

صاغش OF NUMBER.

There are two Numbers, Singular and Plural. The Plural is formed from the Singular by the addition of ل *ler* or لار *lar*; as, آدملر *ademler*, "men;" اتلر *atler*, "horses;" اغالار *aghalar*, "lords." The subjoining ل *ler*, in order to form the Plural, must precede the addition of the letters which serve to form the Cases of the Noun ; as, آدملرک *ademleruk*, "of men."

رخلري رنگين گوزلردر گليله لاله لر
کم قولقلرينه درلو جوهر اصيش زاله لر

"The roses and tulips are like the blooming cheeks of beautiful maids,
"In whose ears hang varied gems, like drops of dew."

The Turks sometimes use the Persian and Arabic Numbers ; but this is mostly in words taken from those languages whose Plurals may be formed either according to their own or the Turkish manner, at the pleasure of the writer or speaker : thus کتاب *kitab*, "a book," may have for its Plural either کتب *kutb*, کتابها *kitabha*, or کتابلر *kitabler*; گرت *gurg*, "a wolf," either گرگان *gurgan*, or گرگلر *gurgler*; شريف *sherif*, "a noble," either شرفا *sherfa*, or شريفلر *sherifler*.

OF DECLENSION.

There are two Declensions of Substantives. The First Declension consists of such Nouns as end in a consonant ; as, آت *at*, "a horse;" ار *er*, "a man;" ارسلان *arslan*, "a lion;" طازق *tauk*, "a fowl." The Second, of such Nouns as end in one of the vowel letters و ا ي ; as, بابا *baba*, "a father;" کاپو *kapu*, "a gate;" دوه *deveh*, "a camel;" مفتي *mufti*, "a priest."

* ارکک *erkek*, and ديشي *dishi*, are only used to form the sexes of the names of animals.

Resim 4. Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki ikinci şiir örneği. (F3) Şiir

The Declinable Participles are subject to Number and Case, in the same manner as Nouns. They also take the Possessive Affixes.

The sense of the Gerunds is generally governed by the Verb on which the sentence depends, whose Mood, Tense, Number, and Person are understood to the Gerund. In long sentences, they serve to point out the suspension of the sense at the various divisions, until the concluding member is formed by the Governing Verb; in the same manner as our marks of Punctuation, to the use of which the Turks are strangers.

روایت اولنور که ینه دریای قرقیسا ده بر یر واردر آنه ارسلان اغزی دیرلر عجم دلنده دهن شیر دیرلر جمیع دریاده یوکسلت یر یوقدر دیرلر اندن اشافی واتع اولن صوبه مرده آب دیرلر اصلا اندن اوتنه گیلر وارمز زیرا هر گمی که انده دوشه بهر حال غرق اولوب خلقي هلاک اولور و متاعلری تلف اولور پس اول دهن شیر دیدکلری یرده توجدن بر مناره واردر انک اوستنده بر بت قومشتر در قامتی بر آدم بونی قدر در ایاغ اوزونده دیکلش طرور اول بتی اوستاد شوبله اتمشدر که روزگار ایسه گچه انلری حرکت ایدوب بوندن اوتنه گتبه دیو اشارت ایدر زیرا انی گچن گمی سلامتہ عجب باز یکجیلر اول بتی اراقدن کوردکلری گمی تدارک ایدوب اندن اوتنه گچیزلر و یاننه دخی اوغرامز بلکه اردلرینه دونرلر

"It is related, that in the Sea of Karkisa there is a certain place, called 'The Lion's Mouth', in Persian, *Dehani Shir*; and it is said, that there is not a higher place on the borders of that sea. A river which runs from beneath this place, is called *Murde Ab*, 'The Dead Water.' They say no ship can go beyond this place; for that whatever vessel falls unto this gulph is completely overwhelmed, the men perish, and the goods on board are lost. On this account, a pillar of bronze has been erected in the place, called 'The Lion's Mouth'; on which is placed a statue of human form, standing on its feet. This statue has been so constructed, that, whenever the wind blows, it moves its hands, as it were to point out 'Go not any further; for any ship that passes this spot shall not escape.' As soon as the sailors behold this statue they proceed not any further, nor go near the side where it stands, but immediately return."

I. OUIGOUR.

Transcription

FROM THE OUIGOUR MANUSCRIPT OF THE "BAKHTIAR NAMEH,"
IN THE BODLEIAN LIBRARY.

* بشلجي گون نينگ حكايته

وزير گليب ايتدي يا مليك بوپورغل كيم بو قولني اوندورسونلر كيم بارچه خلق بيزني قباحته
قبليپ يمان سوزلر ايتورلر دخي بيز اول سوزلرني ايشيدب الهايذ ديددي ارسه مليك بوپوردي
كيم بختيارني گلتورديلر مليك ايتدي يا قول نه اوچون موندق خطا ايشي قيلدق من سني بو
گون اولدورورمن ديددي ارسه بختيار ايتدي يا مليك من يازوق سز دورورمن دخي تنگري
تعالی دین اومود طوترمن كيم ياسوقم يوق سببي دین مني خلاص قيلقه ننتق كيم^(*) دادین
مليك نينگ خاتوني ياسوقی يوق اوچون گرفتارلقدین خلاص بولدي ديددي ارسه مليك
ايتدي انينگ ايشي نيجه ايوردي خكايت باختيار ايتدي يا مليك تاتارستان ايلي ده بير
مليك باراردي دادین ادليق دخي بير باغسون كوركلب خاتوني باراردي دخي ايكي وزير
باراردي بيرينينگ ادي كوردار اري ينه بيرينينگ ادي كردان دخي اول كوردار وزيرينينگ
بير كوركلب قيزي باراردي ننتق كيم عالده انينگ مثلي يوق اري دخي اول قيز ننتق فرض
سهری اري كيم هرگون ده جوزة طوطوب قرانی اوقبور اري دخي هرگيجه مينگ ادقنچا
ناماز قيلور اري^(*) دادین مليك اول قيز يننگ عبادتي ايشيدوب اني كورمكن عاشق بولش
اردي دخي اتاسيغه استدي ارسه اتاسي ايتدي قيز بيته سوزلشین طاب گليب قيزيغه بو سوزي
ايتدي ارسه قيزي ايتدي من خاتونلق كيشيغه طاپمز من كيم عمرمي نملزليق بره كچورجي من
دخي تنگري تعالی نينگ قوللوقني قيلور بلهلي من ديددي ارسه اول وزير گليب اول قيزي نينگ
سوزي ني مليك غه ايتدي ارسه مليك نينگ اجيلكي گليب وزيرينينگ باشيغه بير چومتق
اروپ وزيريني اولدردی دخي اول قيزيني اوز اوي غه گلتوروب ايتدي يا قيز من سني خاتونلر
من گوندوز موندده تنگري^(*) تعالی غه قوللوق قيلغل دخي گيجه ارسه منگا خدمت قيلغل ديددي

(*) Commencement of page 214 of the Manuscript in the Bodleian. See Lithographic Plate II. The latter part of the Title is unknown.

(*) Commencement of page 215.

(*) Commencement of page 216 of the Manuscript, and end of the Lithographic Specimen.

(*) Page 217.

Resim 6. Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki hikâye örneği. (F4) Hikâye (Bahtıyarnâme)

Transcription

OF

THE PREFACE OF THE "KAUDAT KOU BILIK,"

AN OUIGOUR MANUSCRIPT.*

سپاس و منت اوکوس ارکودی تنگري عز و جل غه کيم اولوق ليق حدي دونکل قدر تليق
پادشاه دوروزي کوي يارتغان قهوق تنلره ررحي و بدين هرکيم ديلدي ارسه قيلور هم نه ديلسه
قيلور بفعل الله مايشاه و بحکم مايريد و دخي سنسز سلام و دعوات خلقلردين نكي يلوجي لرغه
اوت بوندوزي¹ اولوق سرجيسي محمد مصطفي اوزره بولسون دخي دا انينگ اصحا بلري
اوزه رضوان الله عليهم اجمعين بو کتوب دوروز ادي يارليق² قنکسوق چين حکالري انينگ
اشعارلري بيده اراسته ماچين علمالري انينگ امثالي بيدرايلين بزئش دوروز بوکتالي اوقين لر
بوفايده لري قيتلجیلير بوکتابدین عزيرق ارورچين و ماچين عالم لري قهوق ترکستان ايلنده بخارا خان
ديلجه ترک لغتجه بو کتابدين ياخشيرق ارماز هم ارسه تصنيف قيلدي دوروز بو کتاب هبه
پادشاه خرمن عقل غه دکدي ارسه خيرت اوزليقين دين اوراق دين اچن گوگلوگت ليکيندين اول
ايلر نينگ حکالري عالم لري قبول ديلوب دکبا بيري بير دورلوت اداق اورديلر چين ليق لر ادب
ال ملوک ادايلر ماچين ملکيننگ حکالري انيس ال مهلمت دا ديلر مشرقليق لر شاه نامه

(*) See Specimen of this MS. Plate III.

(¹) The Persian Annotator translates this word by *گزيده وقت*.

(²) Rendered, in Persian, by *عزير* and *نيک*.

(182)

II. JAGHATAIAN.

EXTRACT FROM THE "BABER NAMEH,"

A JAGHATAIAN MS. IN THE HON. EAST-INDIA COMPANY'S LIBRARY.

وقایع سنه ثلاث و تسعماية

باغ میدان نینگ ارته سي قله اولانكي گا توشولدي سرقند ايلي مستعد سپاهي وشهري
 پل محمد چپ نواحي سينه قالين كيشي چقتي لار چون بيزننگ ايل تير اياس ايديلار
 يكيته لار مستعد بولغونچه سلطان قلي ني توشوروب تورغانغه ايلتي لار بيرنچه گوندين سونگ
 كوچوب كهك نینگ ارته سي قله نینگ باشيغه توشولدي سيد يوسف بيگ ني وشبو گون
 سرقندتين چقارديلار اشبو يورته كيليب ملازمت قيلدي سرقند داغي لار اول يورت تين
 كوچوب بويورت قه كيلكانبيزني ياندي تصور قيليب گونكي سپاهي وشهري ميرزا كوپروكي
 كچه شيخ زاده دروازه سيدين محمد چپ كوپروكي كچه چقتي لار بويوردوك كيم بولغان ييكيت
 لار يراغ لانيب اتلانديلار ايكي طرف دين پل محمد چپ دين زور كيلتورديلار تينگري راست
 كيلتوردي ياغي باسيلي ابلان بيگلرني و بخشي بخشي ييكيت لارني توشوروب كيلتورديلار
 اول جله دين بير محمد مسكين حافظ دولداي ايدي شهادت باساغيني توشورچانپ آليب
 كيلتوردي لارينا بير محمد قاسم نبيره ني اميني سي حسن نبيره توشوروب كيلتوردي و مونداق
 سپاهي و ايل تايقون نك و ييكيت لار دين خيلي بارايردي ينه شهر يتيم لاردين ديوانه جامه باق
 ني و كل قاشوق ني كيلتورديلار كيم جنك نينك داربتم ليك داخيره و سرآمد ايديلار غار عاشقاندا
 ايلان يلداه لار ننگ قاصي غه بويورلدي كيم عذاب لار بيله او نكورديلار سرقندايلي گا بوكلي
 شكست ايدي موندين سونكرا تورغاندين چقبات لار برطرف بولدي ايش انكا يتي كيم
 بيريننگ ايل خندق يقاسيغه چه باربب قول و ددك كيلتورورلار ايدي افتاب ميزانغه تحويل
 قيلدي ساق توشتي باري كينكاش گا كيرار بيگلرني تيلاب كينكاشيب سوز مونكا قرار تايقي
 كيم شهر كشي سي مونچه عاجز بولوتور تينگري عنايتي بيله بوگون هم بولسه الوربيز تا تانكلا هم
 بولسه الور بيز تاشقاري ساق ته تشويش تار تقونچه شهريننگ ياغي دين قويرب بير تورغاندا
 قيشلاق سبات كيراك كيتاري هم بولسه اول محلدايي ترددرات كيتار قيشلاق ته خواجه ديدار
 تورغانيني مصلحت كوروب كوچوب خواجه ديدار نينگ آلتيداغي اولانك گا توشولدي تورغانينغه

Resim 7. Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki anı örneği. (F12) Anı (Babürnâme)

(189)

Bath. The floor is paved with stones of every variety. No baths in Khorasan or Samarkand are to be compared with this.

On the south of the College is situated a Mosque, which is called *Meşjid-i-Makata*, or "the Carved Mosque," because its timbers are carved with ornaments and flowers; and the whole of the walls and roof are adorned in the same manner. There is a great difference between the direction of the Kibleh of this Mosque, and that of the College; and it is probable that the Kibleh of the former was adjusted by astronomical observation.

Another great and important building is the Observatory, erected on the skirts of the Hill of Kohik, which is provided with astronomical apparatus, and is three stories high. By means of this Observatory, Ulugh Beg Mirza composed the *Zidg Gurkani*, or "Gurkani Astronomical Tables," which are followed in the present time, scarcely any others being used. Before they were published, the Ilkhani Astronomical Tables were chiefly used, constructed by Khoajeh Nasir Tusi, in the time of Holagu Khan, who built an Observatory at Maraghia. Holagu was also named Ilkhani. Not more than seven or eight Observatories have been constructed in the world. Among these, one was erected by the Khalif Mamun; and in it the Astronomical Tables entitled *Zidg Mamuni* were drawn up. Another was built by Btolimus (Ptolemy). Another was the Observatory erected in Hindustan, in the time of Raja Biker-majet, a Hindu in the country of Adgin, in the kingdom of Malwah, now known as the kingdom of Mandu. The Hindus still use the Astronomical Tables which were then constructed. Since the building of that Observatory till the present time, is a period of 584 years. These Tables are, however, more imperfect than any of the others.

EXTRACT FROM ABULGHAZI'S.

کتاب شجرهٔ ترکی

اوغوزخان نینگ توران و هندوستان یورگانی نینگ ذکر
 اوغوزخان تمام مغول و تاتار ایلی نینگ لشکرینی جیح قیلیب تالش و سیرام غه و تاشکند کا
 (یورودی) و سرقند و بخارا پادشاهلری صف تارتیب اوروشا ییلدیله اولوغ شهرلر و محکم قلعه لارغه
 برکیندیله اوغوزخان اوغلانلرین ایباردی اتلر التی ای ترکستان بران اندجان نی الیب اتاسی
 خدمتیغه گیلدیله اوغوزخان بولغان ولایت لرنینگ بارچه سیکا داروغه لر قویوب سرقند ساری
 یورودی تقی سرقندنی الیب داروغه لر قویوب بخاراغه باردی بخارانی الیب بلخ بلدی بلخی

Resim 9. Arthur Lumley Davids'in Grammar of the Turkish Language adlı eserindeki biyografi örneği. (F17) Biyografi (Ebulgazi)

(204)

property. A Letter was also sent, demanding that the twenty-four merchant vessels which had been seized by the English men-of-war, on their way from India to the ports of Yemen, should, with their cargoes, be returned to the owners.

EXTRACT FROM A CURIOUS MANUSCRIPT IN THE BRITISH MUSEUM,
ENTITLED عجایب المخلوقات

روایت در که رومده بر پادشاه وارش نمند قسطنطین دیلمش و دیلر که بو نام اندن قانشدر زیر قسطنطین اول بنا اتشدر انک بر عزتی وارش حضرت عیسی علیه السلام طوغدغندن یوز یقش یل صکره انده بر عظیم کلیسا بنا اتشدر اگر بر کسه بر کسه قتل ایتسه پس چقوب اول کلیسایه واروب ایکی اوچ آی انده محاور اونسه اول کلیساده رئیس اولن کیمسندن بو ادم بو قدر زمان بونده محاور اولوب عدوت ادی دیو الله تمسک اولور ایراق آتی کسه طوبغه قادر اولیز اول دخی ایراق کسه انجمن درویش اولور روایت اونور که انده بر میدان واردر انک نلمنه آفت میدانی دیلر انده بقدرن نیچه شکلر واردر جمله دن بر سیاه صورت واردر که اذان او قور آدم گمی ایکی اللین قولقرینه قومشدر اندن ماعدا بر صورت دخی واردر آخر زمان بیغمیری حضرت محمد صلی الله علیه و سلمک شکلدر و آخر زمانده کلسه گرکدر دیلر و سینه سنده یازلمشدر که چنانکه بو شکلک بر الی دوشسه انک شریعتک نصفی باطل اوله و بر صورت دخی اتشدر درینه بقدرن بر آت اوستنه بنش و سلاحین قوشنش و الینه بر نیره البش و بر یلانی اورمش آت التنده و یلان اوگنده ایلک طورور و بر صورت دخی واردر اول صورت ایچون رومیلر حضرت علی کرم الله وجهه نکت شکلدر دیلر و در یانک صاغ سبتنده ملک قسطنطین گندو شکلنی تصویر اندورب صول النی مغرب جانبنه ازاتش و یوزینی قسطنطینیه دوندرمش یعنی آخر کار مغرب طرفندن بر رزگار چقوب بو شهری خراب ایدر دیو اشارت ایدر و عقربلر و یلانر صورتلری واردر شویله حسابی یوقدر نقلدر که بر کیمسند اول شهرک حصاری ایچنده بر عقری و یلخود بر یلانی الیلک طوتسه در حال اوله و اول کیمسندیه قطعا ضرر اولیز اگر حصاردن طشرده بر کسه اصرسه اول آدسه بر عجب اولوب بی اختیار طورمیوب فریاده باشلر آز واقع اولور که هلاک اولیز اکثریا خلاص اولوب اولور لکن ایچروده ضرر اتمز نقلدر که ایچروسنده اول صورتلری بعض حکما طلسم اتشدر انکیچون کیمسندیه ضرر و زیان اتمز بونکت گمی صورتلرک رومده نیایتی یوقدر دیلر الله اعلم

* Harleian Coll. 5500. Pint. xxviii. n. fol. 337.

EXTRACT FROM THE HUMAIUN NAMEH.*

روایت ادرز که زمان قدیم بر ظالم پادشاه واردی که دست تعدی و تسلطی کر بیان رعیتی
چاک آتشدی و قدم طغیانی چاده عدل و احسان و انصافدن طشره گتشدی مطلع شرسنبه
گویا اولشدی پردیده جور و فساد و شریدن اولشدی آفریده ظلم و سستی برغایته ارشدیکه
هران هر ساعت علمه رعیت دست دعا رف ادب اگا نفرین و لعنت ادرلردی و بی دادلغله شیله
آدچقر مشدیکه سلاطین زمان میاننده اگا ملک ظالم درلردی اتفاق بو پادشاه برکن شکاره کتدی
چون کار شکاردن فارغ اولوب مسند سلطنته جلوس اتدی منادیلره ندا اتردی که ای علمه
رعایا وی کافه برابا سوابق ازماندن الی هذا الان حجاب جیانت دیده بصیرتبی رویت روی
صوب صوابدن منع آتشدی و دست عصیانم محرمان غم دیده و مظلومان محنت رسیده به
خلجیر ستم چکشدی حلیا بشا اولسون که رعیت پرورلک مقامنده صانی دم و معدلت گسترلک
رکابنده ثابت قدم امید در که من بعد بر آفریده ننگ خرمن حائنه آتش تعدیدن شرارمه
و بر ستم دیده ننگ کف و پایی خزارازدن ضرر گرمیه نظم زمینی ایلیم عدلیله معرور زماتی ایلیم
جودیلله مسرور رعایا بونویدنه حیات تازه و راحت اسایش بی اندازه بولدی و فقرایه بو مؤده یله
روضه امیده غنچه مراد شکفته اولدی نظم ازین نوید مبارک که ناگهان امد بشراتی بدل و مزده
بجان امد انقضه ایام دولتنده احکام معدلتی بر مرتبه به اریکه اهوره یسقلن شیردن شیرامردی
و خرگوش تازی صیدانه بازی ادردی تزر و باز بر خانه ده انباز شاهین قازله برهواده دمساز و هم
پرواز اولشدی قطعه عدل لو شده بازسفید جفت کلنگ زامن او شده شیرسیاه یارشغال نه
ان قرارا کرد در هوا بران منقار نه این درازکند در زمین برین چنگال اجرای حکام نصفیت و
عدائنده بر مقامه واردی که نام انوشروان زاویه نسیانده قانیدی تا بو سببله نقیبه شاه عادل نامنه مبدل
اولدی برکن خواص حرم سلطنتدن برسی فرصت بولب کیفیت حال دن سوال اتدی و مرارت
جور و جفا حلاوت میرو فایه مبدل اولغلت سببن صوردی شاه ایدی بن اول گن که عزم شکار
آتشدم و قصد صید ایچون مرغزله چقبشدم فضای شکار گاه ده تلک و بوی ادرکن و هر جاتبه نظر
ادب گذرکن ناگاه گوردم که بر روباه سرکوب گذر و برسلک عقبنه دشب دند آیلله سرکون چکب
ددر بیچاره روباه پای لنگله بر سوراخه گیردی قورتولدی سگ دنب گذرکن بر پیداده بر سنک
اتب اتفاق سنک سگت پاینه راست گلب شکست اولدی بر ساعت گچیدن پیاده ننگ
ایاغنی بر اسب دپب سگت انتقامن الدی بر مقدار کتدین آنگ دخی ایاغنی بر سوراخه

* MS. Brit. Mus. Bibl. Sloan. 3536. Plut. c. 111. l. 71, dorso.

G) Öğrenme – Öğretme süreci

Bu eserde Önce anlatım yapılmış, sonra örnek verilmiştir. Plânlı bir öğretim çalışmasına rastlanılmamıştır.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Yazar eserinde kitabı yazma amacını şu şekilde dile getirmiştir:

Edebiyatın muazzam denizi tarifsizdir. İnce ve değerli taşlar onun derinliklerinde boldur. Bilgiden sonra Türk dilinin gizli hazinelerini keşfetmek isteyen maceracı öğrenciyle (İ1) ülkesi için görevlendirilen diplomata (İ3), meraklı gezgine (İ2), ticari talepleri dilin asistanlığına ihtiyaç duyabilecek tüccara (İ4) benim naif rehberliğimi sunarım.

J) Alfabe

Bu eserde, Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiş ve konular ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Kültür aktarımında atasözleri ve deyimler dışında hukuk, yemek, gelenek – görenek, dini inanış gibi konularda da örnekler verilmiş ve Türkçe öğrenenlerin günlük hayatta rahat bir şekilde Türkçe konuşabilmeleri anaçlanmıştır. Eserde, öğretim yapılırken metin seçimine özen gösterilmiş, masal, efsane, gezi yazısı, biyografi gibi türlerden yararlanılmıştır. Eser bu yönüyle döneminde yazılan Türkçe öğretim kitaplarından daha kapsamlı olmuştur.

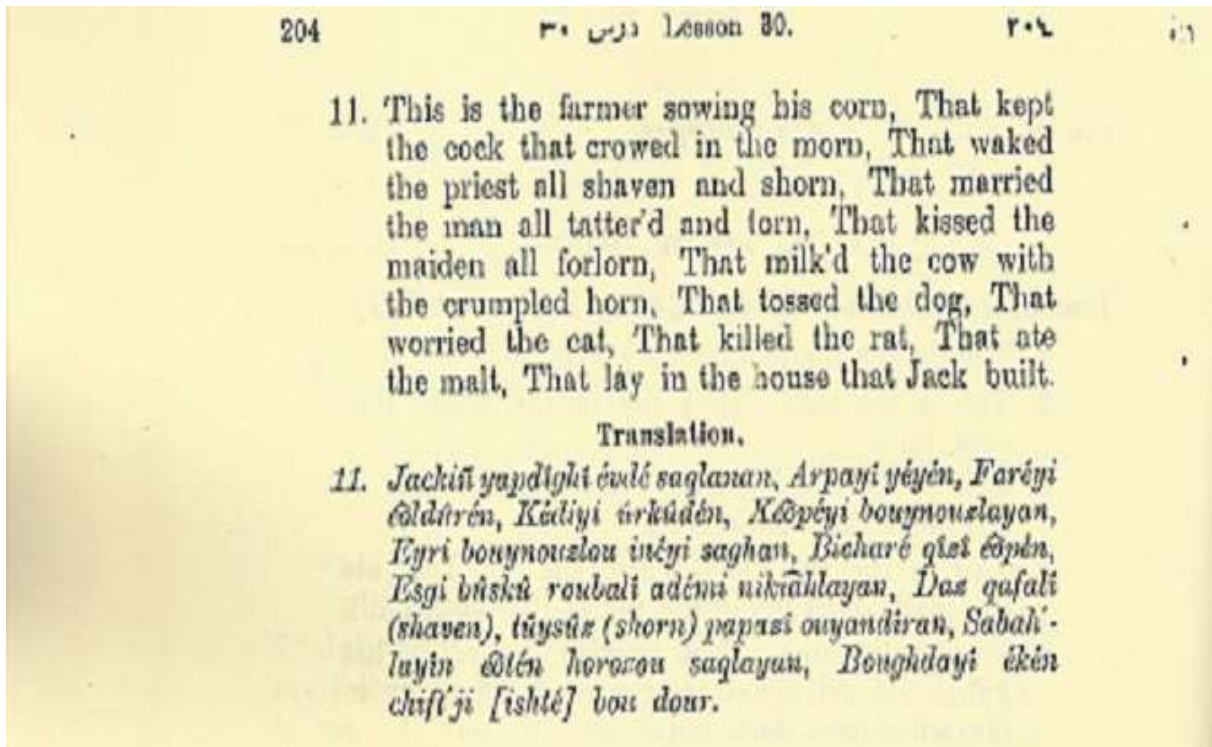
Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde kullanılan dil bilgisi konuları şu şekildedir:

- (A2) İsim
- (A3) Sıfat
- (A4) Zamir
- (A5) Fiil
- (A6) Zarflar
- (A8) Ekler
- (A9) Edatlar
- (A10) Bağlaçlar
- B) Yöntem

Bu eserde (B1) gramer – tercüme yöntemi kullanılmıştır.

Resim 12. Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki gramer – tercüme yöntemi örneği.

- C) Dil Becerileri

Bu metinde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalar yer almaktadır.

- D) Öğretim dili

Bu metinde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür Aktarımı

(E1) Dil

- Bu eserde yer alan deyimler şunlardır:

Ne yazık ki (s. 151)

Allah Allah! (s. 151)

Hoş geldiniz (s. 151)

Hoş bulduk (gördük) (s. 219)

Bereket versin (s. 219)

Zahmet çekmek (s. 219)

(Bir şey birinin) Gücüne gitmek (s. 229)

Veda etmek (s. 229)

Hoşça kal (Kalın) (s. 229)

Allah'a ısmarladık (s. 229)

(Bir şeyi) Hazır etmek (s. 252)

Taam etmek (s. 252)

Sefa geldin (geldiniz) (s. 252)

Allah vere de (s. 252)

Haber vermek (s. 263)

- Nidalar

حای	hai!
ایواه	eyvah!
نه یازق	neh yazek!
مدد	meded

(E3) Dini yapı

الله الله	<i>allah ! allah !</i>
سبحان الله	<i>subhan allah !</i>
الله كرم	<i>allah kerim !</i>
الله اكبر	<i>allah akbar,</i>
هي مدد الله	<i>hai meded allah,</i>

الله بركات ويرسون | Allah bereket versin

الله رضى اوله	<i>alla razi ollah,</i>
الله عنايت ايله	<i>allah inayet eileyeh,</i>

اي والله *ai vallah,*

(E6) Gelenek – Görenek

- Vezir
- Selamlama

صباحكز خير اوله افندم	<i>sabahuñuz khair ola</i>
	<i>efendim,</i>
بو صباح نصل سگز	<i>boo sabah nasilsinüz.</i>
كيفكز: ايومي	<i>kefiñiz eiy mi,</i>
نيجده سگز	<i>nidjesinüz,</i>
سزى صاغ سليم كورمكده	<i>sizy sagh selim gur-</i>
سونرم	<i>meyeh sezenirim,</i>
خوش كلدك	<i>khosh gelduñ,</i>
خوش بولدق (۱)	<i>khosh booldook,</i>
پك ايويم	<i>pek eiy im,</i>
شكر الله خوش يم	<i>shukur allahah</i>

(E2) Edebiyat

Gül ile bülbül meselesi

F) Metin Seçimi

مکالمات

DIALOGUES.

اولکی مکالمه *eeetki mukialemeh, DIALOGUE 1.*

سلامتیق
و خاطرینی صورمق
ایچون *selamlamac vé kha- GREETING AND EN-
tiriny sormac QUIRING AFTER
itchoon, ONE'S HEALTH.*

صباحکزخیر اوله افندم *sabahūniz khair ola Good morning, Sir.
efendim,*

بو وقتکز خیر اوله *boo vaktiñiz khair May this hour be
ola, propitious to you.*

خوش کلدکث افندم *khosh guelduñ efen- I am glad to see you.
dim,*

مزاچکز نجه در *mizadjiniz nidjeh dir How is your health.
شکر الله وسزگکی *shukur allaha vé Good, thank God;
نصل در *sizuñki nassil dir, and how is yours?
الحمد لله عافتده ایم *elhamdu lilaha'afet Thank heaven, I am
dehim, well.****

اولكى مثال *EVELKY MESEL.*

چايرقوشى ياورولرى ايله *TCHAIR COOSHY YAVRULARY ILEH.*

Bir tchair cooshy bir tarladah boghday itchindeh yoovasy yapmish, kharmen zémany yétishdy amma yavrulary dakhi ootchmishidyler tchair cooshy yem tédariguineh guidoob, yavrularineh issmarladi ki, tarla sahiby oghooly ileh gueldukdeh, bir khosh diñleñ neh seuiler dedy, veh guitly; ol mahaldeh tarla sahiby oghooly ileh gueloob, ishteh boghdai yetishmish var oghloom dostlarimizel yalvar, ki yarin sabah guelsoonter boghdai bitchméyeh, bizel yardum etsoonter dedy; yavrulary corcoosinden ditréyoob, tchair cooshy guelindjeh boony seuilédiler, tchair cooshy dedy kih corkmañ boondan calkma-ghah sikletimiz yok dir; tarla

Resim 14. Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish

Language adlı eserindeki hikâye örneği. (F4) Hikâye

FABLE II.

THE GARDENER AND THE NIGHTINGALE.

(Page 293).

A Gardener possessed a beautiful garden ornamented with all kinds of fruits and flowers, There was above all a Rose tree on which every morning a newly blown rose appeared, the sight of which so *enchanted* him that it became the chief object of his care and attention.

One day making his customary visit to the rose, he perceived with much regret, a nightingale in the act of scattering the leaves with its beak, and he drove it away.

The next morning on going to the garden, he again saw it perched as before upon a new blossom, and in his anger he resolved to kill it, the bird however flew away and escaped.

The third day having once more discovered the nigh-

Resim 15. Charles Boyd'un The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language adlı eserindeki fabl örneği. (F5) Fabl

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır

İ) Amacı

Türk İmparatorluğu ve İngiltere arasında son birkaç yıl içinde samimiyetle siyasi ve ticari ilişkilerin hızlı artması yazarın halka bu çalışmaları sunmasının nedenleridir. Yazar kitabının dünyanın bu ilginç bölümüyle iş için (İ4) ya da keyfi nedenlerle ilgilenen vatandaşlarına (İ2) yararlı olacağı düşüncesindedir.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabeleri (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir. Eserde kültür aktarımına önem verilmiş; deyimler, dini inanış, edebiyat ve gelenek – görenek alanlarında örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimine de dikkat edilmiş ve fabl, hikâye ve diyaloglara yer verilmiştir.

William Burckhardt Barker'ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde kullanılan dil bilgisi konuları şu şekildedir:

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A7) Fiilimsiler

(A8) Ekler

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil becerileri

is to lay down a system as nearly correct as the ear of the composer can imagine, and require the learner to conform thereto. The author cannot hope to satisfy everybody. One will say, why did you not place *au* to represent the *alif* in *انی* *ani*,—another will maintain that it is better to write it with an *o*, *انی* *oni*: both are wrong and both are right. They are wrong, because, in the first case, it is inconvenient to have double vowels; in the second, because the sound is nearer *o* than *au*. They are both right, because, in the first case, the *a* and *u* would represent the *ʾ* and the (*ʾ*); in the second case, because the letter *o* cannot represent an *ʾ* *alif*. Thus we may perceive it is a hopeless case to suit the Roman characters (with their present powers) to the conception of every one.

As a proof of the impossibility of getting any two persons to write alike the Turkish sounds of words with Roman characters, the author requested two of his pupils to note down from his dictation the following dialogues, which he had himself previously written, not upon the system he has followed in this work, but from his conception of the value of European letters as best adapted to the expression of Turkish words. The following is the result:—

ORTHOGRAPHY

OF THE AUTHOR.	OF FIRST PUPIL.	OF SECOND PUPIL.	THE TURKISH TEXT.
<i>bir iki tabak kiahaz divit ilah kalam guettur.</i>	<i>bir iki tabik kaghaz dayvit illah khalum goetur.</i>	<i>bir iki tabak karaz divit illa kalum getteur.</i>	برایکی طبق کاغذ دیویت ایله قلم گتور
<i>bir maktüb yazalm. büyür effendim. ne bu ? murakkab yok. bana neh ? nichun bakmadin. ben katib deyilim.</i>	<i>bir myktüb yazain. bu yür effendim. naybu murakkab yokedir. banané. nichun baukmadin. ben kateb dayyellim.</i>	<i>bir maktu yazym. bour effendim. ney bou mourakab yokdir. banané. nichun bakmadin. ben kartib dayelim</i>	بیرمکتوب یازایم بیور افندیم نه بو مرکب یوق بئانه نیچون، بقمدهش بن کاتب دگل ایم.

Resim 16. William Burckhardt Barker'in A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde okuma becerisi etkinlik örneği. (C1) Okuma

Would it not be more satisfactory—nay, would it not sound more poetic to have thus expressed himself, than to have said—

گل بٹا یارین ارکن وقت کہ بن یکت یدم

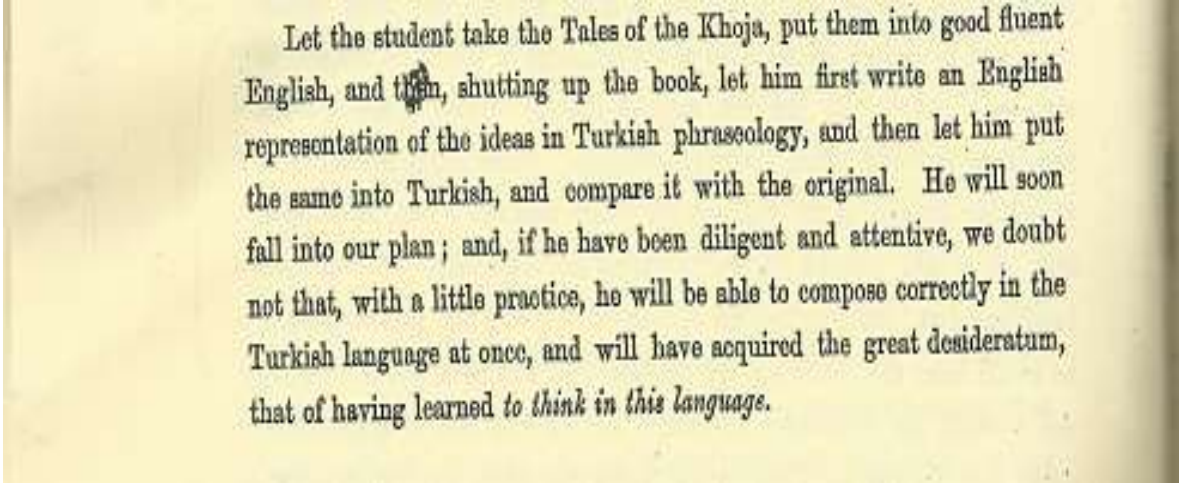
gel bâ-nâ yâ-rin ar-ken wakl-kl ben ye-mek ye-dim !

Of course: because more in consonance with a style he has by this time learnt, not only to like, but to look upon as the most natural for the expression of his ideas in the Turkish language. Let us proceed with this dialogue:—‘I shall be most happy to do so, if not otherwise engaged.’ ‘Upon my head, if of me other my business there should not be, without fail I will come.’ This construction may appear strange to a novice, but we are addressing only those who have attained such a degree of proficiency as has accustomed them to see nothing extraordinary in the above, and who will be able immediately to turn it into such Turkish as will be found to run quite smooth. Let us see how it sounds—

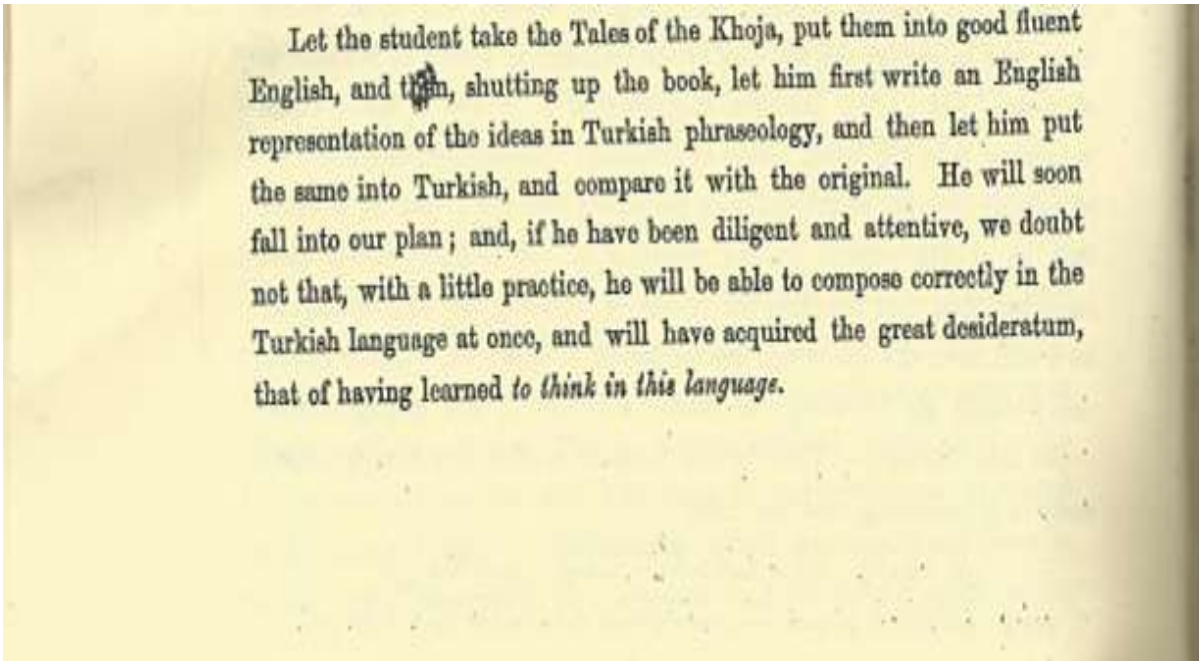
باشم اوستنه اگر بنم بشقه ایشم اولمز ایسه مطلق کلم

ba-shim us-tâ-nah é-ger be-nim bash-ka ishim ol-maz-issa mut-lak gé-le-rim.

Resim 17. William Burckhardt Barker'in A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde dinleme becerisi etkinlik örneği. (C2) Dinleme

Resim 18. William Burckhardt Barker'ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde konuşma becerisi etkinlik örneği. (C3) Konuşma

Resim 19. William Burckhardt Barker'ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde yazma becerisi etkinlik örneği. (C4) Yazma

D) Öğretim dili

Bu eserde hedef dil ile ana dil (D3) bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

- Ne münasebet! (s. 58)
- Halt etmek (s. 99)
- Karalar giymek

(E3) Dini inanış

- İnşallah
- Maşallah
- Maazallah
- Mümin
- Müslüman
- Namaz
- Bayram

(E17) Ekonomi

- Akçe

(E4) Edebiyat

لطایف خواجه نصرالدین افندی ۹۱

خواجه گلوب بن چیقارم^۱ دیدکده چیقامز سین
 'you cannot mount' having said 'will mount I' coming the Khoja
 دیرلر خواجه همان اتکلرین^[۱۳۸] بلنه^۲ صوقوب
 thrusting into his girdle his skirts at once the Khoja they reply
 پابوچلرین^[۱۳۸] توینونه قور خواجه افندی اغاجده
 in the tree Effendi Khoja' he puts in his pocket his shoes
 پابوچی نیلرسین دیدکلرنده خواجه
 the Khoja on their saying 'what will you do (with them) the shoes
 بلکه اندان اوقه یول دوشرسه^[۱۳۹] حاضر یانمده پابوچ
 the shoes with me near may turn up a road further up perhaps
 بولنسون^۳ دیمش *
 he said let them be found

[۵۸] برگون کویدن بر حریف گلوب خواجه یه
 to the Khoja coming man a from the village One day
 بر طوشان کتورر خواجه ده [دخی] حریفه عزت و اکرام ایدوب^۴
 entertaining him to the man the Khoja brings here a
 چوریا یدیرر بر هفته دنسگره ینه گلور اما
 but he comes again after a week feeds (him with) soup
 خواجه اونتمش انگ مسافر اولدوغینی سن کیمنس
 'who are you?' his having been a guest of his had forgotten the Khoja

چیقمت *chik-mak*, 'to mount,' 'ascend,' etc. *Vide* [60], and observe the unestablished orthography here of the *l* for the *s*.

¹ Aorist.

² Pronounced *bé-lin-ah*.

³ بولنسون, the passive form of بولمتق. *Vide* [60, 80].

⁴ عزت و اکرام 'treated him with esteem and regard,' that is, 'politely and hospitably.'

F) Metin Seçimi

لطائف خواجه نصرالدين افندي ۹۱

خواجه گلوب بن چيقارم^۱ ديدكده چيقامز سين
 'you cannot mount' having said 'will mount I' coming the Khoja
 ديرلر خواجه همان اتكلرين^[۱۳۸] بلنه^۲ صوتوب
 thrusting into his girdle his skirts at once the Khoja they reply
 پابوجلرين^[۱۳۸] قوينونه قور خواجه افندي اغاجده
 in the tree Effendi Khoja' he puts in his pocket his shoes
 پابوجي نيلرسين ديدكلرنده خواجه
 the Khoja on their saying 'what will you do (with them) the shoes
 بلکه اندان اوقه يول دوشرسه^[۱۴۰] حاضر يانمده پابوج
 the shoes with me near may turn up a road further up perhaps
 بولنسون^۳ ديمش *
 he said let them be found

[۵۸] برگون کويدن بر حريف گلوب خواجه يه
 to the Khoja coming man a from the village One day
 بر طوشان كتورر خواجه ده [دخي] حريفه عزت و اکرام ايدوب^۴
 entertaining him to the man the Khoja brings here a
 چوربا يديرر بر هفته دنسگره ينه گلور اما
 but he comes again after a week feeds (him with) soup
 خواجه اونتمش انگ مسافرا ولدونعيني سن کيمسن
 'who are you?' his having been a guest of his had forgotten the Khoja

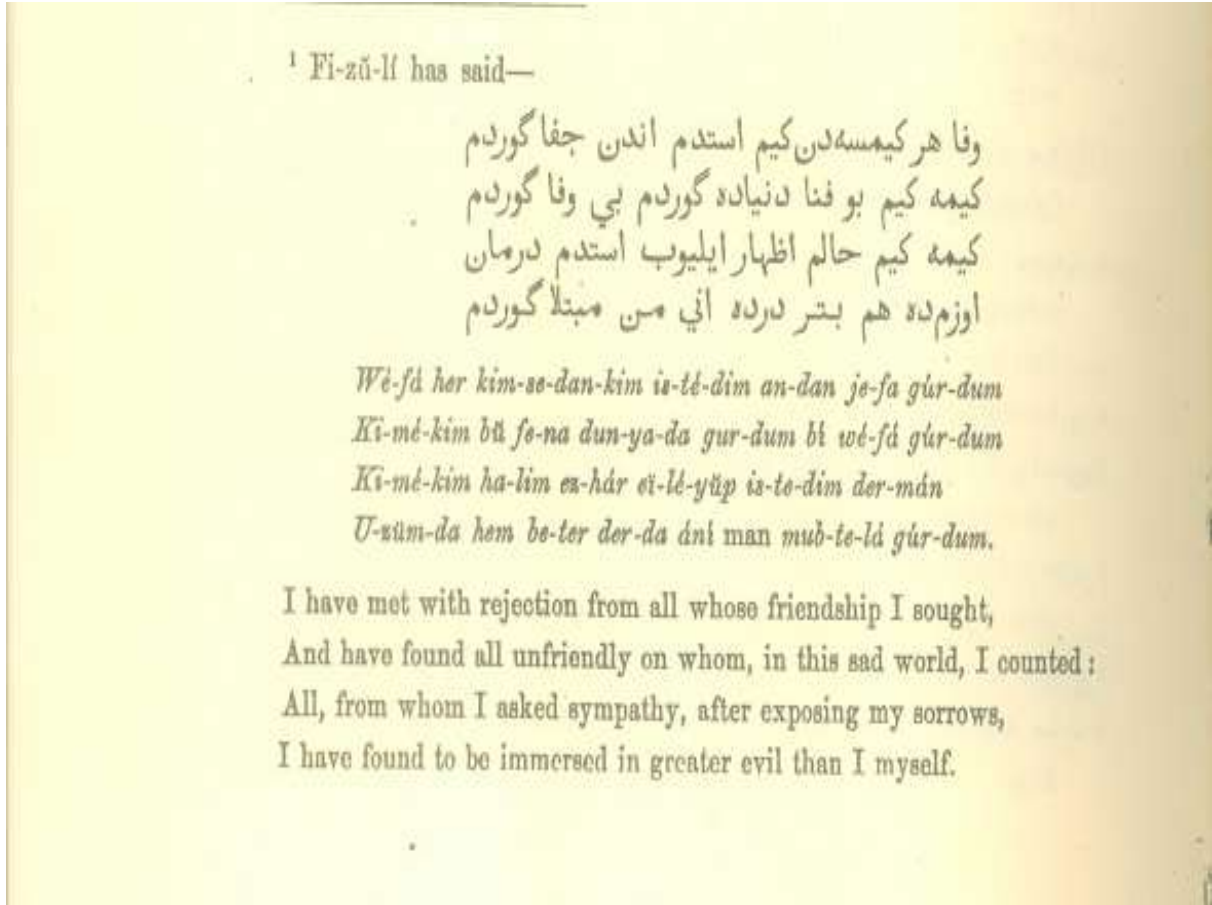
چيقمتي *chik-mak*, 'to mount,' 'ascend,' etc. *Vide* [60], and observe the unestablished orthography here of the *l* for the *s*.

¹ Aorist.

² Pronounced *bé-lin-ah*.

³ بولنسون, the passive form of بولمتي. *Vide* [60, 80].

⁴ عزت و اکرام 'treated him with esteem and regard,' that is, 'politely and hospitably.'

Resim 22. William Burckhardt Barker'ın A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde şiir örneği. (F3) Şiir (s. 48)

G) Öğrenme – Öğretme süreci

(G1) Hazırlık

Eserde, konu öğretilen yeni konuya hazırlık amacıyla aşağıdaki etkinlik verilmiştir.

Öğrencilere hocanın fıkralarını güzel, akıcı bir şekilde İngilizce yazmaları için süre verin. Daha sonra Türkçesini yazsınlar (s. 96).

(G2) İşleniş

Örnek cümleler verildikten sonra her kelimeye ayrı ayrı önem vermek gerektiğini söyleyip hece hece güzelce telaffuza dikkat edilmesi gerektiği açıklanmaktadır.

İngiliz öğrenciler özellikle Türkçe 'de aksan olmadığını akıllarında tutmalıdırlar (s. 97).

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Barker, “Bu kitabın amacı, öğrencinin Türk dili konusunda şimdiye dek basılmış, hatalı ya da genel bir okuyucu için fazla karmaşık olan dil bilgisi kitaplarıyla edinebileceğinden daha detaylı bilgi sahibi olmasına yardımcı olmaktır.” Diyerek bu kitabı öğrenciler için (İ1) yazdığını anlatır.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer – tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiş ve konular ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Bu eserde diğerlerinden farklı olarak eserin öğrenciler için yazıldığı kitapta vurgulanmış, dört temel dil becerisine değinilmiş ve bu konularda örnekler verilerek öğrenciler yönlendirilmiştir. Kültür aktarımında atasözleri ve deyimler dışında dini inanış, edebiyat ve ekonomi gibi konularda da örnekler verilmiş ve Türkçe öğrenenlerin günlük hayatta rahat bir şekilde Türkçe konuşabilmeleri amaçlanmıştır. Öğretimde metin seçiminde Nasreddin hoca fıkralarından çokça yararlanılmıştır. Eğitimde öğrenme – öğretme sürecine de dikkat edilmiş, “Öğrencilere hocanın fıkralarını güzel, akıcı bir şekilde İngilizce yazmaları için süre verin.” Gibi yönlendirmelerle kitabın ders kitabı olarak kullanılması amaçlanmıştır. Bu özellikleriyle eser, diğer eserlerden ayrılmış ve kaliteli bir kaynak eser olmuştur.

William Burckhardt Barker’ın A Practical Grammar Of The Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde kullanılan dil bilgisi konuları şu şekildedir:

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A7) Fiilimsiler

(A8) Ekler

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim Dili

Bu eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde şu deyimlere rastlanmıştır:

- Allah Allah! (s. 72)
- Ne var ne yok (s. 86)
- Allah'a emanet (s. 86)
- Allah'a ısmarladık (s. 86)
- Siftah etmek (s. 95)
- Zararı yok (s. 95)
- Hayrını gör (s. 96)
- Halt etmek (s. 97)
- Bok yemek (s. 97)
- Afiyet (afiyet şeker) olsun (s. 99)

- Ümit vermek (s. 103)
- Allah bilir (s. 105)
- Hey gidi (hey) (s. 107)
- Haberi olmak (s. 108)
- Fena değil (sayılmaz) (s. 113)
- Allah vere de (s. 114)

(E3) Dini inanış

الله كريم *Allah kerim,*
الله اكبر *Allah akbar,*
اي والله *ai valla,*
هي مدد الله *Hai madad Allah,*
ان شا الله *in shu Allah,*
ماشا الله *masha Allah,*
سبحان الله *Sabhan Allah,*
الله الله *Allah Allah,*
اللهه امانت *allaha amanet,*
الله راضي اوله *allah razi ola,*
الله اصمردك *allaha asmarladik*
الله راضي اوله *alla razi ola,*
استغفر الله *astagh-fer Alla,*
الحمد لله *alhamdu lillah,*

(E17) Ekonomi

- Kuruş

F) Metin Seçimi

(85)

DIALOGUES.

FIRST DIALOGUE.

TURKISH PARLANCE.	PRONUNCIATION.	ENGL. EQUIVALENTS.
صباحکمز خیر اوله	<i>Sabahiniz khair</i>	Good morning!
	<i>olah,*</i>	
وقتکز خیر اولسون	<i>waktiniz khair ol-</i>	Good morning to
	<i>sun,</i>	you!
کیفکمز ایومی	<i>keifiniz éyi mi,</i>	How do you do?
ایوشکر والحمد لله	<i>éyi, Shükir wal</i>	Well, thank God!
	<i>hamdu-lillah,</i>	
سن نصل سن	<i>san nassil sin,</i>	How are you?
الله امانت اوله	<i>allahah amanet</i>	Thanks.
	<i>olah,</i>	
خوش گلدیکمز صفا گلدیکمز	<i>khosh gueldiniz</i>	You are welcome.
	<i>safa gueldiniz,</i>	
مزاج شریف	<i>Mazage sherif?</i>	How is your
		health?
پک آلر	<i>pek aler,</i>	Very well.

Resim 23. William Burckhardt Barker'in A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği. (F23) Diyalog

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde Önce anlatım yapılmış, sonra örnek verilmiştir. Plânlı bir öğretim çalışmasına rastlanılmamıştır.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Bu kitapta öğrencilere (İ1) Türkçe öğretmek amaçlanmıştır.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiş ve konular ayrıntılı bir şekilde işlenmiştir. Kültür aktarımında atasözleri ve deyimler dışında dini inanişaya yönelik kelimelere çokça yer verilmiştir. Eserde metin seçimi fazla önemsenmemiş ve öğretim diyaloglar üzerinden sürdürülmüştür.

James William Redhouse'un The Turkish Campaigner's Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A7) Fiilimsiler

(A11) Zamanlar

(A12) söz dizimi

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil becerileri

(C1) Okuma

(C4) Yazma

-Sh “English” kelimesindeki gibi yazılır. (s. 5)

(C3) Konuşma

Telaffuz kurallarına göre A,İ,O,U sert, a, a nötr ve e,i,u ve u yumuşaktır. (s.13).

D) Öğretim dili

Bu kitapta hedef dil ile ana dil bir arada (D3) kullanılmıştır.

E) Kültür Aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde bulunun deyimler şu şekildedir:

- Allah'a ısmarladık (s. 306)
- Hoş geldiniz (s. 306)
- Sefa geldin (geldiniz) (s. 306)
- Zararı yok (s. 306)
- Bereket versin (s. 312)
- Ne var ne yok (s. 316)
- Afiyet (afiyet şeker) olsun (s. 316)
- Amma da yaptın ha! (s. 316)
- Rast gelmek (s. 316)

(E6) Gelenek – görenek

Hal hatır sorma ile ilgili kültürel özelliklere rastlanmıştır.

- Selamlık
- Tellal

(E3) Dini yapı

- Allaha ısmarladık
- Eywa-‘llah
- İn-sha-‘llah

(E9) Şehircilik

- Su derin olduğundan kyuprular tombas üstunda kurulmuş
- At meydanı
- Bedesten
- Kayıkji bizi karshiya bir Ati-ver

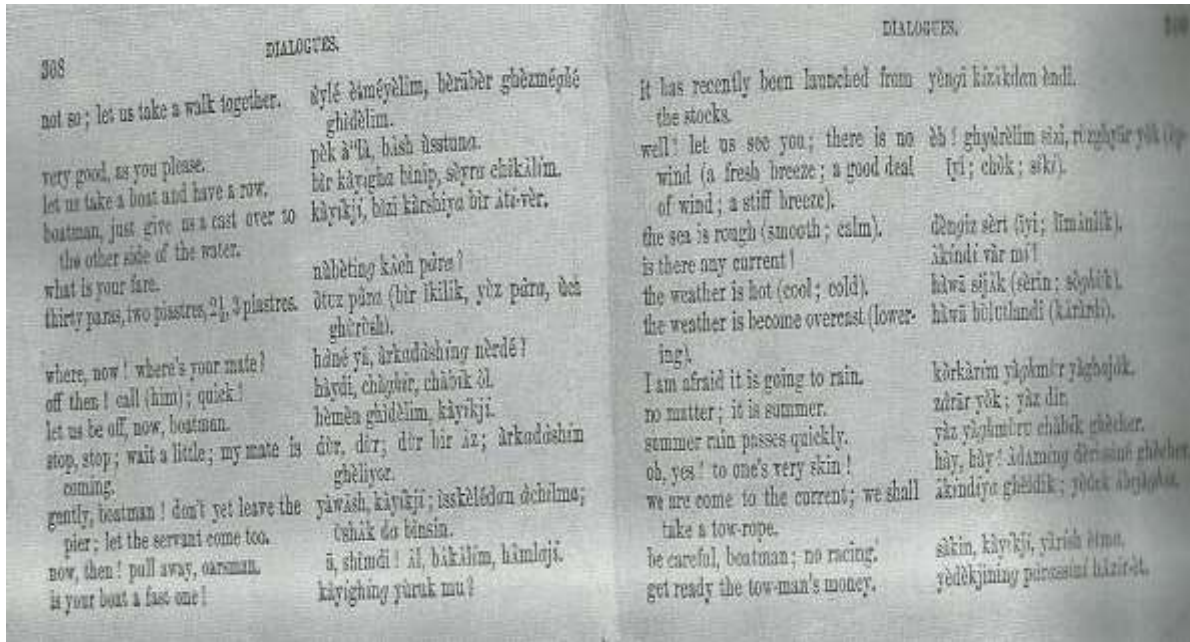
(E13) Yemek

- Mahallebi yiyelim

(E17) Ekonomi

- Kırk Para

F) Metin Seçimi

Resim 24. William Burckhardt Barker'in A Practical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği. (F23) Diyalog

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde Önce anlatım yapılmış, sonra örnek verilmiştir. Plânlı bir öğretim çalışmasına rastlanılmamıştır.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Redhouse'nın bu kitabı "Türk Ordusunun şekillendirmesinde çok sayıda İngiliz subay ve sivil memur Türkçe konuşan insanlarla ani ve uzun süreli iletişime sokuldular. Daha önce yüzlerce İngiliz memurdan Türkçe bilen insanlarla iletişimde bulundular. Bu insanlar iletişim için deneme rehber kitaplarla yetinmek zorunda kaldılar. Bu kitapların övgüye değer gayretleri oldu. Ancak açıklamaya çalıştıkları konu bilgilerinin çok daha üstündeydi." diyerek hedef kitlesi İngiliz subaylar (İ3) olan kitabının yazma amacı ve bu kitabı yazmasında etki eden faktörleri sıralamıştır.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir. Öğretimde dört temel dil becerisi önemsenmiş ve yazma, konuşma, okuma becerilerinde etkinliklere yer verilmiştir. Kültür aktarımında atasözleri ve deyimler, dini inanış, şehircilik, yemek, gelenek – görenek gibi alanlarda örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimi fazla önemsenmemiş ve öğretim diyaloglar üzerinden sürdürülmüştür.

Edwin Arnold'un A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language With Dialogues and Vocabulary adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim dili

Bu eserde hedef dil ile ana dil bir arada (D3) kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

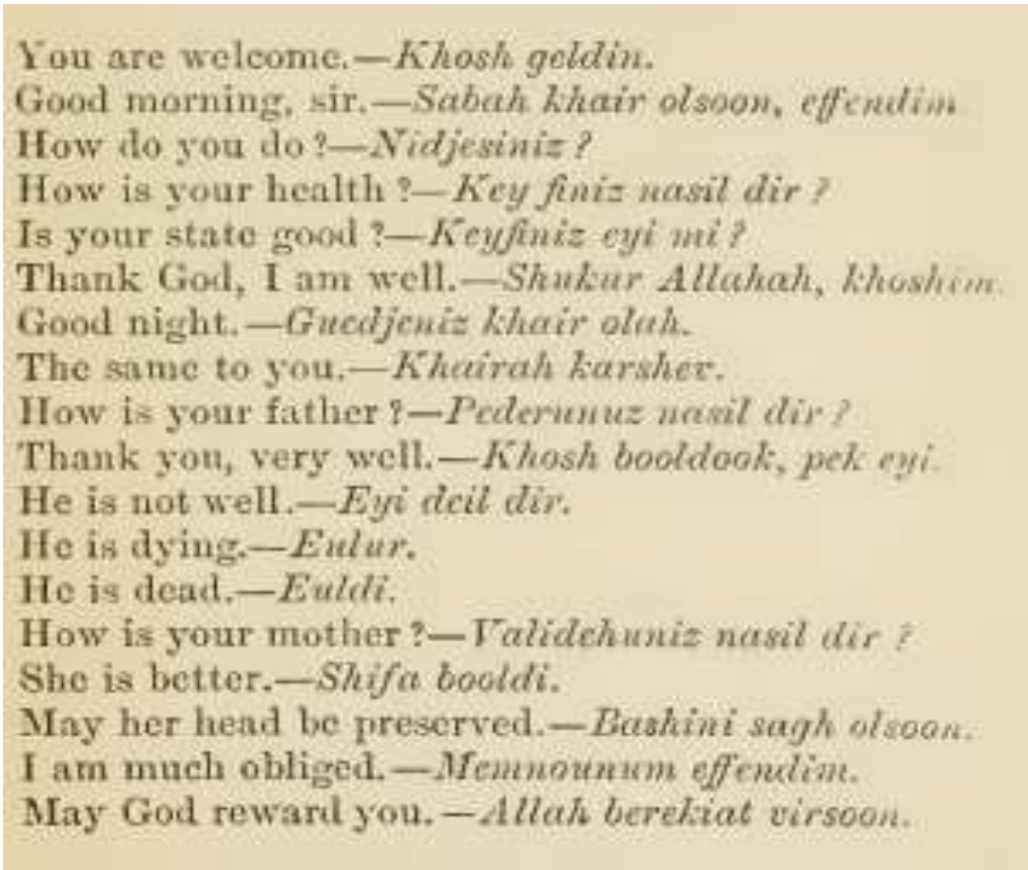
Bu eserde geçen deyimler şu şekildedir:

- Taam etmek (s. 76)
- Afiyet (afiyet şeker) olsun (s. 78)

(E3) Dini yapı

- Allah

F) Metin Seçimi

Resim 25. Edwin Arnold'un A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde diyalog örneği. (F23) Diyalog (s.74)

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde önce anlatım yapılmış, sonra örnek verilmiştir. Plânlı bir öğretim çalışmasına rastlanılmamıştır.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Yazar kitabının yazılış amacını açıklamak için, “Bu küçük kitap, Türkçe gramer ve öğretim kitaplarının kıtlığında yazar tarafından Türkçe çalışmalarının bir derlemesi olarak oluşturulmuştur ve yeni başlayanlara Türk dilini tanımaları için yardım amaçlı önerilmiştir. Bu krokide yazar İslam’a adalet konusunda küçük sade bir hizmet dışında başka bir şey amaçlamamaktadır.” demiş ve hedef kitle olarak politikacıları (İ3), gazetecileri (İ5), turistleri (İ2) ve öğrencileri (İ1) göstermiştir. Eğitilmiş İngilizlerden anlaşılan ülkesinde belli bir eğitim alıp bu nedenle Osmanlı Devletine gelen İngiliz vatandaşlarıdır.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Kültür aktarımında deyimler ve dini inanışa yönelik kelimelere yer verilmiş, metin seçimi fazla önemsenmemiş ve öğretim diyaloglar üzerinden sürdürülmüştür.

Frank Lawrence Hopkins’in Elementary Grammar of the Turkish Language: With a Few Easy Exercises adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

(A11) Zamanlar

B) Yöntem

Eserde (B1) gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece okuma (C1) becerilerine yönelik çalışmalar bulunmaktadır.

D) Öğretim Dili

Eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde mümkün olmak (s. 38) deyimini kullanılmıştır.

(E3) Dini yapı

- Wallah

- Allah

F) Metin Seçimi

Transcription in English characters.

Bir keuyning turklery bir goon bazarloo shehereh vardyler tchun keuyning geroo yikininneh geldiler carnlery atchdy suganileh atmek yediler veh ol suganing adjysy turkleryng guzindan yash tchikardy meyer ooglandjyklery babalerineh carshu vardiler gurdiler babalerining guzlerindan yash akar kimseh oolooop aghlarler sandiler khaber surmidyn seghirtdiler keuyneh geloop kimseh oolmish babalermiz aghlashoo geliurerler dediler pesh avretler dakhi evlerdan tchikub fagan ildiler aghlashu erlerineh carshu vardiler turkler tchun anlery oo-ileh guerdiler anler dakhi adam ooldy sandiler aghlashdiler veh neh denglu rustayi var isseh kamoo keuyning itchineh djem oloop bir ghiriv koopardiler kim vasfeh gelmezdy heleh akibet ketkhudaler oorta yereh gyrup amry allahing dir saber etmek gerek diu bunlery dikderdiler bazardan gelan turkler surdiler kim ooldy keuydeh diu itdiler wallah keuydan kimseh oolmidy sheherdeh kim ooldy didiler anler dakhy kimseh oolmidy didiler surdiler guerdiler keh kamu ooglan suzineh anandukleritchun booileh oldiler.

Resim 26. Hopkins'in Elementary Grammar of the Turkish Language adlı eserinde hikâye

örneği. (F4) Hikâye

G) Ölçme Değerlendirme

Eserde önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Eserin amacına yönelik herhangi bir ibare bulunmamaktadır.

J) Alfabe

Bu eserde (J3) Latin ve Arap alfabeleri bir arada kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Kültür aktarımına fazla değinilmemiş; atasözleri ve deyimler ile dini inanışa yönelik birkaç kelime eserde yer almıştır. Eserde metin seçimi de fazla önemsenmemiş örnek bir hikâye ile öğretim tamamlanmaya çalışılmıştır. Bu haliyle eser öğretimde kaliteyi yakalayamamış ve diğer eserlerin gerisinde kalmıştır.

Charles Francis MacKenzie'nin Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A7) Fiilimsiler

(A8) Ekler

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Eserde (B1) gramer – tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim Dili

Eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Eserde kullanılan atasözleri şu şekildedir:

- Beş parmak (parmağın) bir (biri) olmaz (s. 138)
- Güneş balçıkla sıvanmaz (s. 164)
- Kanı kanla yumazlar, kanı suyla yurlar (s. 176)

Eserde geçen deyimler şunlardır:

- Allah Allah (s. 81)
- Başı üstünde yeri olmak (s. 114)
- Zararı dokunmak (s. 120)
- Yol tutmak (s. 132)
- Hesap görmek (s. 134)
- Yolu şaşırmaq (s. 136)
- Etek silmek (s. 136)
- İmana gelmek (s. 137)
- Ağır gelmek (s. 137)
- Hayra alamet değil (s. 138)
- İki karpuzu bir koltuğa sığdırmak (s. 138)
- İşini bilmek (s. 140)
- El vermek (s. 142)
- Helak etmek (s. 144)

- Vacip olmak (s. 144)
- Fol yok yumurta yok (s. 176)
- Pişmiş aşı su katmak (s. 198)
- Tamam olmak (s. 203)
- Hesap görmek (s. 209)
- Üstüne olmak (s. 209)
- Razı olmak (s. 230)
- Fena olmak (s. 232)
- Ümit vermek (s. 243)
- Korku vermek (s. 245)
- Zahmet olmak (s. 252)
- Diz çökmek (s. 257)
- Affını istemek (s. 257)
- Gayret göstermek (s. 304)

(E3) Dini yapı

- Allah vere
- İnşa Allah
- Allah Allah
- Allah'a ısmarladık
- Allah bereket versin
- Haram etmek

(E17) Ekonomi

- Akçe

(E6) Gelenek – görenek

- Hasta ziyareti

- Hal hatır sormak

(E9) Şehircilik

- Medrese
- İmaret

(E13) Yemek

- Şerbet

F) Metin Seçimi

Bu eserde metin olarak diyaloglara (F23) yer verilmiştir.

116	TURKISH MANUAL.
<i>Fourth Dialogue.</i>	
Deurdünjî Mükialeméh.	
Concerning breakfast	Qahvéh áltí üzréh
Have you anything ready for breakfast?	Qahvéh áltí-éh házir bîr shei- iñ yoq-mí?
What do you require?	Néh ístérsiñüz?
Have you no lamb?	Qúzí étí yoq-mí-dür?
There is none, but there are some sausages with some small pies	Yoq dür, ánjiaq sújiúk iléh úfaq beurék wár dür
Very well, draw some wine and put it to cool	Pek-íyü vár, sharáb cheq, ve súútmághéh qo
One of my friends' is coming to breakfast with me	Dostuñ bîrí gelüb bénim fléh qahvéh áltí ídfjek
Lay the table quickly	Tíz sofréh kúrúñ
Bring the plates, forks, spoons, and knives	Tepsileri, chatálleri, qashiq- leri, bicháklérí getür
Make yourself at home	Teklif-siz olún
Eat those small pies whilst they are hot	Shú úfaq beuréklér-dén dakhí isiják, yérsiñiz
They are very good	Pek iyü dür-lar
Let us see if the wine is good	Baqalüm sharáb íyü-mí dür
Give me to drink	Ver-íchéh-ím
To your health, Sir	Esheq iñizeh sultanüm
I thank you, Sir	A fiet olsún chelébüm
What wine is that?	Néh ásil sharáb-bú-dir?
You will see. Fill up for the gentleman	Shimdí báqár señ doldúr ágháye
Wait till I have eaten a bit	Dür bîr parchéh-yé-ím
Bring the sausage	Sújiúk-lérí getür
Give a plate to the gentleman	Aghá yéh bîr tepsí vér
Take some of these sausages	Shú-sújiúk-lér-dén yé
Give something to drink now	Shimdí doldúr íchéh-ím

Resim 27. MacKenzie'nin Comprising a Condensed Grammar adlı eserinde diyalog örneği.

G) Ölçme Değerlendirme

Eserde önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Yazar, kitabı yazma amacın eserinde şu şekilde anlatmıştır:

Bu küçük yapıtın amacı, bizim yakın vatandaşlarımızın (İ1, İ2, İ3, İ4, İ5), yakın doğuda yaygın olan güvenilmez tercümanların desteği olmadan Türklerle konuşabilmesidir. Türklerin kaba aksanları ve konuşma tarzları yumuşatıldı ve bu dili öğrenme zorluğunu başarma becerisi gösterecekler için bu kitapta yer aldı.

J) Alfabe

Eserde (J3) Arap ve Latin alfabeleri kullanılmıştır.

Eser, diğer eserlerde olduğu gibi gramer tercüme yöntemiyle yazılmıştır. Bu eserde öğretimde kültür aktarımına daha çok değer verildiği görülmektedir. Eserde atasözü ve deyimler geniş yer kaplar. Ayrıca dini yapıya yönelik kelimeler, gelenek – görenek ve diğer alanlarda da kültür aktarımı unsurları yer alır. Eserde, öğretim yapılırken metin seçimine çok dikkat edilmemiş ve sadece diyaloglardan yararlanılmıştır. Eserin bu yönüyle eksik kaldığı söylenebilir.

Charles Wells'in A Pratical Grammar Of The Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A7) Fiilimsiler

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

(A12) söz dizimi

B) Yöntem

Bu eserde (B1) gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır.

يکدر یاتان ارسلاندن دری دلکی یکدر *yatan arslandan diri tilki yek dir, a live fox is better than a dead lion*
 یورکدن یورکه یول وار *yurekden yurçyé yol var, there is a road from heart to heart*
 ایت حولر کاروان کچر *it havlar, kiarwan ghecher, the dog barks (but) the caravan passes on [been sold*
 استدیکنز اوصاتلدی *istédıyınız ev sâtıldı, the house you want has*
 دل قلیجندن چوق اولدر *dil kılıjdan chok euldurur, the tongue kills more than the sword.*

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece okuma (C1) becerilerine yönelik çalışmalar bulunmaktadır.

D) Öğretim Dili

Eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Eserde geçen elli adet atasözü şu şekildedir:

- Yatan (yatar) aslandan (kurttan), gezen (yeler) tilki yeğdir (iyidir) (s. 169)
- Kalpten kalbe yol vardır (s. 169)

- İt ürür, kervan yürür (s. 169)
- Ayıpsız yâr arayan (dost isteyen), yârsız (dostsuz) kalır (s. 210)
- Çok yaşayan (okuyan) bilmez, çok gezen bilir (s. 211)
- Ağlamayan çocuğa meme vermezler (s. 211)
- Keskin sirke küpüne (kabına) zarar (s. 232)
- Gözden irak olan gönülden de irak olur (s. 238)
- Körün istediği iki göz, biri ela biri boz (s. 238)
- Sev seni seveni, hâk ile yeksan ise; sevme seni sevmeyeni, Mısıra sultan ise (s. 238)
- Düşmanın karınca ise de hor bakma (s. 264)
- Bin tasa bir borç ödemez (s. 264)
- Yarınki kazdan bugünkü tavuk (yumurta) yeğdir (s. 264)
- Çok koşan çabuk (çok, tez) yorulur (s. 265)
- İyilik et denize at, balık bilmezse Halik bilir (s. 265)
- Bahşiş (beleş) atın dişine (yaşına) bakılmaz (s. 265)
- Ağlamayan çocuğa meme vermezler (s. 266)
- Eğri oturup doğru konuşalım (s. 266)
- Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır (s. 266)
- Ölüm bir kara devedir ki herkesin kapısına çöker (s. 266)
- İki kaptan bir gemiyi batırır (s. 266)
- Adam adama (gene, her zaman) gerek olur (s. 266)
- İt ürür, kervan yürür (s. 266)
- Atılan ok geri dönmez (s. 266)
- Akşam ise yat, sabah ise git (s. 267)
- Adam adamı bir kere aldatır (s. 267)

- Arık etten yağlı tirit olmaz (s. 267)
- Can canın yoldaşdır (s. 267)
- Dost (akraba) ile ye, iç, alışveriş etme (s. 267)
- Dost (iyi dost) kara günde belli olur (s. 267)
- Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur (s. 267)
- Rüzgâra (karşı) tüküren, kendi yüzüne tükürür (s. 267)
- Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır (s. 268)
- Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur (s. 268)
- Tutulmayan uğru, beyden doğru (s. 268)
- Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur (s. 268)
- Âşığa Bağdat uzak (ırak) değil (gelmez) (s. 268)
- Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar (s. 268)
- Kâr, zararın kardeşidir (ortağdır) (s. 268)
- Karaya sabun, deliye öğüt neylesin (s. 269)
- Kuzguna yavrusu şahin (Anka, güzel) görünür (s. 269)
- Gülü seven dikenine katlanır (s. 269)
- Kendi düşen ağlamaz (s. 269)
- Kör kuşun yuvasını Allah yapar (s. 269)
- Körün istediği iki göz, biri ela biri boz (s. 269)
- Gözden irak olan gönülden de irak olur (s. 270)
- Sadık dost akrabadan yeğdir (s. 270)
- Bedava sirke baldan tatlıdır (s. 270)
- Ne ekersen onu biçersin (s. 270)
- Ayağını yorganına göre uzat atasözü (s. 271)
- Avrat var ev yapar, avrat var ev yıkar (s. 271)

Eserde geçen deyimler şunlardır:

- Rız olmak (gelmek) (s. 96)
- Turp gibi (s. 183)
- Elmas gibi (s. 183)
- Aslan gibi (s. 183)
- Ziyaret etmek (s. 210)
- Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak (s. 211)
- Feda etmek (s. 207)
- Helak etmek (s. 210)
- Allah vere de (s. 222)
- Murada (muradına) ermek (s. 232)
- Haddini bilmek (s. 257)
- Dili kılıçtan keskin (s. 264)
- Zamana uymak (s. 268)
- Ser verip sır vermemek (s. 268)
- Atını sağlam kazığa bağlamak (s. 271)

(E3) Din

- ماشالله *mashallâh*
- ای والله *ei wallâh,*
- استغفرالله *esstaghfrullâh,*
- نعوذ بالله *nauzu-billâh,*
- انشالله *inshallâh,*
- معاذالله *maazallâh,*
- الله ويرسون *âllâh versin,*

والله *wallāhi*,
تالله *tallāhi*,
بالله *billāhi*,

(E6) Gelenek – görenek

Kapısına geleni mahrum bırakmamak, geri çevirmemek

F) Metin Seçimi

(F4) Hikâye (Tutiname)

لایقمیدر که مسلمانلرت دعواسن (دعواسنی) شرع اوزره فصل ایتمیوب خاتونه
علاقه پیدا ایدوب جبرا بنم جاریهم در دیوب المزن المتی استرسن.

*Lâyik miğir ki moussoulmânlarin dawassini shér uzeré fassl etmeyip
khâtouna alaka pēida edip jebran benim jariyém dir dēyup elimizden
ôlmak isstérsin?*

(Translation.)

“ Is it proper that, not deciding a dispute between Mussulmans according to the law, and making out some connection with the lady, you wish to take her out of our hands by force, pretending that she is your slave ?”

Resim 28. Charles Wells'in A Pratical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde

hikâye örneği.

راویان اخبار و ناقلین
آثار ادای شیرین و الفاظ
سکرین برله نقل ایدرلر که
زمان اولده پیلان شهرند
علمای عصرین برفاضل
صحت وار ایدی اسمته
ابوالمجد دیرلرایدی صحنه
درونی زیور علوم ایله آراسته
و لسان خوش بیانی انواع
فصاحت و بلاغت ایله
پیراسته ایدی

*Raviyan-i-akhbar u-naki-
lan-i-asar eday-i-shirin vé
elfaz-i-sukkerin birle nákl
ederlér ki zeman-i-evveldé
Pilsan shehirindé ulemay-i
assrden bir fázil mouhdk-
kak var-idi issminé Ab-ul-
Mejd derleridi - safha - i
derounou zivér-i uloum ilé
arassté vé lissán-i-khosh
béyani envaí fássahat-u-
belaghat ilé pirassté idi*

*Relators of news and
narrators of events, with
sweet grace and sugary
words report that in olden
times there was a man of
proved excellence, one of
the learned men of the
age, in the city of Pilsan.
They called him Ab-ul-
Mejd. The space of his
interior† (his mind) was
embellished with the orna-
ments of science, and his
tongue of sweet explana-
tion was adorned with
eloquence and fluency.*

Resim 29. Charles Wells'in A Pratical Grammar Of The Turkish Language adlı eserinde

masal örneği. (F1) Masal

G) Ölçme Değerlendirme

Bu eserde önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Wells kitabının önsözünde; “Benden öncekilerin uğraşlarının değerini düşürmeden konuyla ilgilenen bu yazarların şimdiye kadar yazdıkları İngilizce çıkmış tüm Türk Gramerlerinin son derece kusurlu olduğunu ve sadece Türk diliyle ilgili ilkel bilgiler verdiklerini korkusuzca söyleyebilirim diye düşünüyorum. Büyük bir kusur olarak Avrupa’daki yazılmış olan Türkçe gramerlerden hiçbiri alıştırma içermemektedir. Öğrencilerin kuralları okuyup öğrenmesi yeterli değildir. Kuralları uygulaması gerekir, yoksa kurallar hızla bellekten yok olacaklardır.” diyerek kitabının hedef kitlesinin öğrenciler olduğunu ve bu kitabı daha önce yazılan Türkçe gramer kitaplarının kusurlu ve eksik olması nedeniyle yazdığını belirtmektedir. Böyle yazarın bu eseri öğrenciler (İ1) için yazdığı anlaşılmıştır.

J) Alfabe

Bu eserde (J3) Arap alfabesi ile Latin alfabesi bir arada kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konuları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Eserde kültür aktarımına önem verilmiş; atasözleri ve deyimlerden çokça yararlanılmış, bunun dışında dini inanışa yönelik öğelerden yararlanılmıştır. Eserde metin seçimine dikkat edilmiş, hikâye ve fabl türlerine yönelik metinlerden örnekler öğretimde kullanılmıştır.

James William Redhouse'un A Simplified Grammar Of The Ottoman - Turkish Language adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A7) Fiilimsiler

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

(A12) Söz dizimi

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

(C1) Okuma

Eserde okuma becerisine yönelik şu şekilde bir açıklama yapılmıştır:

“Batı dillerinde benzer bir durum görülmediğinden baştaki bir harf olan λ harfinin fonetik değerini öğrenmek Avrupalı öğrenci için bir zorluktur. Ancak tamamen açıklandığında, gerçekte olduğundan çok daha açık olacak” (Redhouse, 23).

(C4) Yazma

“Öğrenciler sessiz harfin sessiz olduğunu belirten işareti fark edecektir. Bu işaret ‘cezm’dir ve asla bir ünlünün üzerinde kullanılmaz, ünlüyü uzatmaz veya kısaltmaz” (Redhouse, 19).

(C3) Konuşma

“Osmanlı Türkçesi öğrenen bir İngiliz öğrenci kendini Osmanlı ünlüleri hususunda tüm dikkatini toplamalı ve alıştığı kısa ünlü telaffuz modelini kurmayı başarıp iki farklı yolla aynı ünlünün uzatabildiği durumları algılamalıdır” (Redhouse, 18).

D) Öğretim dili

Bu eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür Aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde su gibi (s. 169) deyimini kullanılmıştır.

(E3) Dini yapı

Hüda (s. 167)

Peygamber (s. 167)

(E6) Gelenek – görenek

Hal hatır sormak

F) Metin Seçimi

Bu eserde öğretimde kullanılmış bir metne rastlanmamıştır.

G) Öğrenme – Öğretme süreci

(G1) İşleniş

“Osmanlı Türkçesi öğrenen bir İngiliz öğrenci kendini Osmanlı ünlüleri hususunda tüm dikkatini toplamalı ve alıştığı kısa ünlü telaffuz modelini kurmayı başarıp iki farklı yolla aynı ünlünün uzatabildiği durumları algılamalıdır.” (s. 18)

“Öğrenciler sessiz harfin sessiz olduğunu belirten işareti fark edecektir. Bu işaret ‘cezm’dir ve asla bir ünlünün üzerinde kullanılmaz, ünlüyü uzatmaz veya kısaltmaz.” (s. 19)

“Batı dillerinde benzer bir durum görülmediğinden baştaki bir harf olan ʾ harfinin fonetik değerini öğrenmek Avrupalı öğrenci için bir zorluktur. Ancak tamamen açıklandığında, gerçekte olduğundan çok daha açık olacak.” (s. 23)

ع, و, ل, üçlemesinden birine ait köklerden benzerlikler ve değişiklikler olabilir. Bu detaylar Wright’in veya De Sacy’nin „Arapça Dil Bilgisi“ kitabından çalışılmalı.” (s. 65)

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Eserin önsözünde öğrenciler (İ1) için yazıldığı açıklanmaktadır.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabesi birlikte (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir ve konular ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Öğretimde dört temel dil becerisi önemsenmiş ve okuma, yazma, konuşma becerilerinde etkinliklere yer verilmiştir. Kültür aktarımında deyim, dini inanış ve gelenek – görenek alanlarında örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimi fazla önemsenmemiştir. Bununla birlikte ders işlenişine örnekler verilmiş ve madde aralarında “öğrenciler ilgili anlarda dikkat etmelidir.” gibi yönlendirmelerle bu eserin öğretim kitabı olduğu vurgulanmıştır.

C. J. Tarring’in Turkish Grammar Adlı Eserine Dair Bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlem

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarf

(A8) Edat

(A10) Bağlaç

B) Yöntem

Bu kitapta (B1) gramer – tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerisine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim Dili

Bu eserde (D3) hedef dil ile ana dil bir arada kullanılmıştır.

E) Kültür Aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde yetmiş dokuz adet atasözü kullanılmıştır. Kullanılan atasözleri şu şekildedir:

- Davacın kadı olursa yardımcın Allah olsun (s. 71)
- Horozu çok olan köyde sabah geç olur (s. 72)
- Keskin sirke küpüne (kabına) zarar (s. 197)
- Kişi arkadaşından bellidir (s. 197)
- Son pişmanlık fayda vermez (etmez) (s. 203)

Eserde geçen deyimler şunlardır:

- Allah bilir (s. 65)
- Hatırı sayılır (s. 69)
- Allah'a ısmarladık (s. 77)

- Hocalık etmek (s. 87)
- İdare etmek (s. 111)
- Lakırdı etmek (s. 112)
- Maskara etmek (s. 112)
- Taam etmek (s. 112)
- Teessüf etmek (s. 113)
- Telef etmek (s. 113)
- Ziyaret etmek (s. 113)
- İbret olmak (s. 113)
- Elinden gelmek (s. 114)
- Sözümler yabana (s. 140)
- Haşa huzurdan (s. 140)
- Allah'a emanet (s. 141)
- Uğurlar olsun (s. 141)
- Zararı yok (s. 141)
- Sabahlar hayrolsun (s. 141)
- Bir o kadar (s. 141)
- İş işten geçmek (s. 142)
- Eksik olmamak (s. 142)
- Nasıl olsa (s. 142)
- Hiç değilse (olmazsa) (s. 142)
- Eksik olmamak (s. 142)
- Hatırı sayılır (s. 143)
- (Birinin) Hatırından çıkmamak (s. 143)
- Hatırına gelmek (s. 143)

- (Birinin) Hatırı için (s. 143)
- Hatırına getirmek (s. 143)
- Hatırını sormak (s. 143)
- Az kaldı (kalsın) (s. 143)
- Ortada bırakmak (s. 143)
- Ortada kalmak (s. 143)
- Meydana çıkmak (s. 143)
- Kanına girmek (s. 143)
- Su içinde kalmak (s. 143)
- Hayrette (hayretler içinde) kalmak (s. 143)
- Yüzü kalmamak (s. 143)
- Yüz bulmak (s. 143)
- Yüz vermemek (s. 143)
- Yüzüne gülmek (s. 143)
- (Bir şeye) Yüzü tutmamak (s. 143)
- Adını çıkarmak (s. 144)
- İşine gelmek (s. 144)
- (Birine) Öyle gelmek (s. 144)
- Elden geldiği kadar (s. 144)
- Elden gelmemek (s. 144)
- El vermek (s. 144)
- Eline geçmek (s. 144)
- Sırası düşmek (s. 144)
- Sırasına getirmek (s. 145)
- Dayak yemek (s. 145)

- Kurşun yemek (s. 145)
- Sözünde durmak (s. 145)
- Sözünden dönmek (s. 145)
- Göze almak (s. 145)
- Sonunu almak (s. 145)
- İyilik görmek (s. 145)
- İşini görmek (s. 145)
- Damarına basmak (s. 145)
- Altüst etmek (s. 145)
- Yoluna girmek (s. 145)
- Zahmet çekmek (s. 145)
- Zahmetine değmek (s. 145)
- Tepeden tırnağa süzmek (s. 146)
- Keyfine bakmak (s. 146)
- Allah bilir (s. 146)
- Habbeyi kubbe yapmak (s. 146)
- Saman altından su yürütmek (s. 147)
- Ne lazım (s. 177)
- Mecbur olmak (kalmak) (s. 181)
- Yanına bırakmamak (s. 198)
- Kendini kaybetmek (s. 199)
- Gözü ilişmek (s. 199)
- Yüzü kalmamak (s. 202)
- Yerine getirmek (s. 203)
- Allah'ın emri (s. 206)

- Bembeyaz kesilmek (olmak) (s. 206)
- (Birinin) Hoşuna gitmek (s. 207)

(E3) Dini inanış

- Elhamdülillah
- Maşallah
- Bismillah
- İnşallah
- Estağfurullah
- Allah'a ısmarladık
- Allah'a emanet

F) Metin Seçimi

174 *A Practical Elementary Turkish Grammar.*

Bu tchodshuq usslu mu dur? Evet, effendim, epejidshe usslu bir tchodshuq dur. Erkek mi, qyz my? Bu kütchük bir qyz dyr. Bugün hava nasl dyr? Epejidshe sydshaq, ve pek bulutlu dur. Ne sert ruzgjar! Bu effendi kim dir? nereli dir? Burusaly dyr. Bu at pek jashly my dyr? Hair, effendim, öküzde quvvetli dir. Bu sharab sirkeden daha ekshli, ve udshusda dejil. Köjlünün qylydshy uzun dur. Tchodshughun kedisi köpekden daha jashly dyr. Bu qyrmyzy shej ne dir? Bir horosun bashy dyr. Bu ne dshamisi dir? Agia Sofia dshamisi dir.

Ne haber var? Bejaz tohoa daha pahaly dyr. Mümkün mi dir? Evet, haber sahih dir. Bu kitab eji mi dir? Evet, en ejisinden dir. Bu jalan dyr. Matbaadshy en sabrsyz adamlardan dyr. Gajet diqqatly dyr. Jaraly bir qush mesrur dejil. Qabvalty hazyr my dyr? Hair, effendim, hazyr dejil. Bu qylydsh keskin mi dir? Evet, effendim, lakin qylydshlaryn en keskinleri Burusada bulunur. Haber jalan my dyr? Hair, effendim, gertehek dir. Bu mavi tohoa en udshus dur. Gertehek dir, lakin fena dyr. En pahaly shejler daima en eji dejil. Eji bir shej udshus dejil dir.

Jeniden ne var, ne joq? Ekmek etden daha udshus dur. Gertehek mi dir? Evet, bu jeni maghazada udshus ekmek var dyr. Hava burada pek mülaim dir. Evet, lakin Istambulda pek sydshaq dyr. Shehir köjden sydshaq dyr. Bu elde jeni bir findshan var. Altyn bir findshan dyr. Orada tchoq jemish var. Evet, üzüm pek eji ve tatly dyr. Burada daha udshus dur. Evet, lakin orada daha eji dir. Ruzgjar bugün pek souq dur. Jeni köprü eski köprüden güzel dir. Bu kütchük köjde jeni haber joq. Souq havada eski bir kürk jeni bir gömlekden eji dir. Qurt köpekden daha quvvetli dir.

EXERCISES ON CHAPTER IV.

Soqaqda iki adam ve alty tane köpek var. Bu evde qyrq doquz tane pendshere var. Bu köjde qatch tane inek var? Jirmi jedi tane. Ormanda dört eji jol ve on tane uzun köprü var. Bu odada qatch tane qush var? Burada üç tane güzel qush var. Bu elde jedi tane oq var. Bu el tchodshughun eli dir. İki bash bir bashdan daha eji dir. Hammalyn jükü elli besh oqa üzüm dür. Haftada qatch gün var? Haftada jedi gün var, ve ajda otuz gün var. Sene on iki aj dyr; bir aj otuz gün dür; bir gün jirmi dört saat dyr; bir saat altmysh daqiqa dyr; bir daqiqa altmysh saniye dir. Bir senede elli iki hafta var dyr.

204 *A Practical Elementary Turkish Grammar.*KÖR¹ HATUN.²

Hatun demek bizim validelerimiz olan qadyınlar demek dir. Ishte böjle bir qadyın, olduqtchada zengin iken, nasl 'sa gözlerine bir hastalyq gelir, derken perde³ iner,³ bitchare qadynynda ady kör qalyr.

Hikajesi. Olduqtcha zengin bir kör hatun evi ütchün lazıym olan shejlerini birer birer tcharshydan almagha bashlar ve gjoja "aldyghym shejlerin en güzelini alyrym" zann eder; mejerse⁴ hep aldyghy shejleri gjörmediji ütchün en fena shejler aldyghyny bilmez. Bir zeman sonra gözlerine baqmaq üzore hemde eji etmok shartıla⁵ bir hakim ile sözlेश-irler.⁶ Hekin lazıym olan iladshlary eder, derken qadynın gözleri atchylyr, ve evveldshe güzel dejerek almysh oldughu eshjanyn fena oldughunu gjöründshe "bunlary sen dejishdirmishsin" dejerek hekimi hem tedire⁷ hemde haqqyny⁸ vermemeje tchalyshtyr.⁷ Bitchare hakim "hair effendim, öjle dejil, senin gözlerin evveleri⁹ gjörmedijinden ejiji kötüjü anlamaz idin, shindi gözlerin atchyldyda fena dejorsun" dejerek bir tchoq laqyrdylar 'la qaryjy gütech hal ile qandyryr.¹⁰

Hyssa. Laqyrdysy¹¹ getchen¹¹ hatun¹¹ kör iken dünjajy gjörmez hitch bir shej bilmez ejiji anlamaz hajvandan better¹² bir shej oldughundan körlük zemanında aldyghy fena fena shejleri hep eji güzel jaqyshyqly¹³ zann edermish; sonra gözleri atchylmysh, aldyghy shejlerinde fena oldughunu anlamysh. Typqy bunun gibi insanlarda tchodshuq iken hujlaryn¹⁴ ejisini kötüsünü farq edemediklerinden qadynın körlük zemanına, ve sonrada oquja oquja her sheji anlamagha bashlajyndsha qaryyn gözleri atchyldyghy vaqta, benzer. Tchüki insan tchodshuqluq iktizasy,¹⁵ hep fena shejlere aldanyr. Lakin sonra alim olmagha bashlar, her sheji öjrenir; bunun ütchün tchodshuqlar tchalyshtyrmaly, elden geldiji qadar evveldshe alim olmagha heves¹⁶ etmeli¹⁶ ki bir saat evvel ejiji kötüjü anlasında fena shejlerden tchekinsin. Insau tchalyshtyrmaly ki ömrünün achyrynda¹⁷ rahat etsin; eger adam tchodshuqluqda tchalyshtyrmaz ise ichti-jarlyqda rahat edemez. Rahat etmek ütchün kütchüklüjünden tchalyshtyrmaly dyr; bundan bashqa tchare joq dur.

- ¹ Blind. ² Lady.
³ A cataract forms. ⁴ Behold.
⁵ On condition. ⁶ Agree.
⁷ Set to work to reproach.
⁸ His due.
⁹ In former times. ¹⁰ Convince.

- ¹¹ The lady whose tale has just been told.
¹² Worse. ¹³ Stately.
¹⁴ Characteristic, quality.
¹⁵ Necessity.
¹⁶ Get a taste, inclination. ¹⁷ End.

Resim 31. C. J. Tarring'in Turkish Grammar Adlı Eserinde hikâye örneği. (F4)

Hikâye

Selection of Short Tales.

199

öte ortalyghy shenlendirir. Bir gün bülbül jine ötmeje bashlar, ve jeshil jeshil tehajrlara¹ baqaraq jeni jeni atchylan tchitcheklere türlü türlü gülleri gjördüktebe kendisine sevindsh gelerek shaqymasyny² artyryr,³ ve öjle bir hale gelir ki kendini qalb eder. Bu anda oralarda gezen ve av arqasyna⁴ düşen⁵ bir atmadsha qushu bülbülün sesini ishidir, ve javash javash jatlashyp⁶ syrasyna⁷ getirindshe⁸ üzerine atlayaraq tutup jemeje qalqyshyr.⁹ Zavally¹⁰ bülbül ne oldughunu bilemejerek "aman aman" der. Atmadsha ejlenmek¹¹ ütchün "ne oldun" deje sorar; bülbülde "aman, effendim, quzum effendim, jalvaryrym,¹² redsha iderim, beni jeme, baq, ben sana tchoq tchoq qushlar ve tatly tatly avlar bulajym, sen beni braq, ben shindi güzel güzel ötmeje bashlarym, hepsi buraja toplanyr,¹³ o vaqyt sen bejendijini tut je," der. Atmadsha bu sözleri ishidindshe bir tchoq güler ve shöjle söjler; "behe¹⁴ budala,¹⁵ shindi ben elime getchirdijim avy braqajymda sen ötesin, sonra qushlar gelsin, onlardan ben birini tutajym, ne qadar uzun! sen hazyrayn, elime getchdin, qarnymda adsh, hitch jorulma, seni jejejshejim" der; ve paralajyp tatly tatly jer.

Hyssa. Ishte bülbülün bu qadar öteöte ortalyghy doldurmasy ve vaqytly vaqytsyz sesini tchyqarmasy ve saghyna soluna baqmamasy böjle paralanmasya sebeb oldu. Ejler bülbül kendi kütchüklüjünü ve quvvetsizlijini düşünüpde bir tehaly arasyna soqularaq¹⁶ oturmush olsaidi, hitch bir vaqyt atmadshanyn gözüne ilishmezdi.¹⁷ Bunun gibi bir adam olur olmaz jerde ishe qaryshyr, ve aghzyna gelen sözleri önünü ardyny¹⁸ düşünmeksiziz söjler ise, daima utanyr ve tchoq defa zarar gjörür. Bu ichtijarlaryn "tchoq söjlejen tchoq janylyr" sözleri ile dala ejidshe anlashylyr. Öjle ise ayrasy¹⁹ düşmediktcho²⁰ laqyryja qaryshmamaly dyr, ve qaryshdyghy vaqyt luzumundan zijade söjlememeli dir.

TILKI İLE KETCHI.

Tilki. Ne türlü hajvan oldughu söjlenmiş idi; burada hilekjarlyghy bütün bütün mejdana²¹ tchyqadshaq²² dyr.

Ketchi. Bashynda bojnuzu ve tchejnesi altynda ufaq ve ashaghy doghru uzundshe bir saqal var dyr. Bunlaryn alyshyghy ve jabanysy var dyr, gerek²³ jabanysy ve gerekse²⁴ alyshyghy hoppa²⁵ mizadsh²⁶ oldughundan sürüden²⁷ ajrylyp utchurun²⁸ jerlerde qajalyqlarda agbadshlaryn üzer-

¹ Meadow.² Nightingale's song. ³ Redoubles.⁴ Occupy one's self in. ⁵ Approach.⁶ Catch the right moment.⁷ Set about. ⁸ Poor (pitying).⁹ Amuse self. ¹⁰ Beseech.¹¹ Assemble self. ¹² O you stupid!¹³ Shrink into a corner. ¹⁴ Strike on.¹⁵ What is behind him.¹⁶ When the opportunity for it does not fall, inopportunately.¹⁷ Come to light. ¹⁸ Both.¹⁹ And. ²⁰ Careless. ²¹ Nature.²² Herd. ²³ Precipitous.

Resim 32. C. J. Tarring'in Turkish Grammar Adlı Eserinde fabl örneği. (F5)

Fabl

G) Öğrenme – Öğretme süreci

Bu eserde Önce anlatım yapılmış, sonra örnek verilmiştir. Plânlı bir öğretim çalışmasına rastlanmamıştır.

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Bu kitap bir öğrenci tarafından öğrenciler için (İ1) yazılmıştır.

J) Alfabe

Bu eserde Latin alfabesi (J2) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konuları diğer eserlerdekine nazaran daha az madde ile işlenmiş, kültür aktarımı da daha çok atasözleri ve deyimler üzerinden gerçekleştirilmiştir. Eserde, öğretim yapılırken metin seçimine özen gösterilmiş, fabl, deneme, hikâye gibi türlerden örnekler sunulmuştur. Bu durum eserin kalitesini arttırmıştır.

Anton Tien'in Turkish Grammar adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A4) Zamir

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A9) Edatlar

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Bu eserde (B1) gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde sadece (C1) okuma becerilerine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

D) Öğretim Dili

Hedef dil ile ana dil bir arada (D3) kullanılmıştır.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde kullanılan deyimler şu şekildedir:

- (Bir şeye) Gönlü olmak (s. 98)
- Dayak atmak (s. 98)
- Dayak yemek (s. 98)
- Zararı yok (s. 98)
- Şüphe yok (s. 280)
- Allah'a ismarladık (s. 299)
- Allah'a emanet (s. 299)
- (Birin) Hatırı için (s. 307)
- Yağmurdan kaçarken doluya tutulmak (s. 366)
- At çalıandıktan sonra ahırın kapısını kapamak (s. 371)
- Ser verip sır vermemek (s. 372)

Eserde kullanılan kırk beş adet atasözlerü şu şekildedir:

- Dilin kemiği yok (s. 365)
- Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur (s. 365)

- Ummadığın taş baş yarar (s. 365)
- İt iti ısırılmaz (s. 365)
- İki kaptan bir gemiyi batırır (s. 365)
- Ayağını yorganına göre uzat (s. 365)
- Gülü seven dikenine katlanır (s. 366)
- Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır (s. 366)
- Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar (s. 366)
- At ölür meydan (nalı) kalır, yiğit ölür şan (namı) kalır (s. 366)
- Kendi düşen ağlamaz (s. 366)
- Ayıpsız yar arayan (dost isteyen), yarsız (dostsuz) kalır (s. 367)
- El elin aynasıdır (s. 367)
- Bal bal demekle ağız tatlanmaz (s. 367)
- Bahşiş (beleş) atın dişine (yaşına) bakılmaz (s. 367)
- Hastaya döşek sorulmaz (s. 367)
- Doğru söz acıdır (s. 367)
- Dost (akraba) ile ye, iç, alışveriş etme (s. 367)
- Gözden irak olan gönülden de irak olur (s. 367)
- Adam adamı bir kere aldatır (s. 367)
- Ne verirsen elinle o gider seninle (s. 369)
- Herkes kendi ayıbını bilmez (s. 369)
- Eğri oturup doğru konuşalım (s. 370)
- Bugünkü tavuk yarınki kazdan iyidir (s. 370)
- Kâr, zararın kardeşidir (ortağıdır) (s. 371)
- Çok bilen (söyleyen) çok yanılır (s. 371)
- Komşunun tavuğu, komşuya kaz görünür (karısı kız görünür) (s. 371)

- Cefayı çekmeyen sefanın kadrini bilmez (s. 371)
- Hatasız kul olmaz (s. 371)
- Bin tasa bir borç ödemez (s. 372)
- Kurt köyünü (tüyünü) değiştirir, huyunu değiştirmez (s. 372)
- Tutulmayan uğru, beyden doğru (s. 372)
- Yerin kulağı var (s. 372)
- Kuzguna yavrusu şahin (Anka, güzel) görünür (s. 372)
- Demir tavında dövülür (s. 372)
- Denizdeki balığın pazarı (pazarlığı) olmaz (s. 372)
- Öfke ile kalkan ziyanla (zararla) oturur (s. 373)
- Yatan (yatar) aslandan (kurttan), gezen (yeler) tilki yeğdir (iyidir) (s. 373)
- Gönülden gönle yol vardır (s. 373)
- Dilenciye borçlu olma, ya düğünde ister ya bayramda (s. 373)
- Deve deve yerine çöker (s. 373)
- Her ziyan bir öğüttür (s. 373)
- Kurt kocayınca köpeğin maskarası olur (s. 373)
- Âşığa Bağdat uzak (ırak) değil (gelmez) (s. 373)
- Kimine hay hay, kimine vay vay (s. 373)

(E12)Eğitim

- Harem

(E7) Hukuk

- Kadı

(E9) Şehircilik

- Saray

(E3) Dini yapı

- Allah
- Elhamdü lillâh
- Allâh'a ismarladık
- Allâh'a emanet ola

(E14) Giyim

- Setre

(E13) Yemek

- Kara lahana
- Tavuk kavurması
- Salata

F) Metin Seçimi

CHAPTER XLIX.

ELEMENTARY PHRASES AND EASY DIALOGUES.

§ 1. Salutation سلام *selâm*.

Good morning Sir, صباحك خير اوله افندم *subâhınız khayr ola efendim.*
morning your good may it be Sir.

صباح شريفك خير اوله افندم *sabah sherifleriniz khayr ola efendim.*
morning noble your good may it be Sir.

صباح دولتک خير اوله - اؤسون افندم *sabah devletiniz khayr ola - olsun efendim.*
morning honour your good may, let, it be Sir.

How are you to-day? بؤگون مزاجك نصلدر *bu gün mizajınız nasıldır.*
this day your health how is (it).

How do you do? مزاج شريفك نصلدر *mizajı sherifiniz nasıldır.*
the health noble your how is.

How are you? (in a friendly way) نصل سن *nasıl sîn.*
how art (thou)?

I hope you are well, ان شاء الله مزاجك ايندر *in şâ allâh mizajınız iyidir.*
if wills (it) God health your good is.

ايسر ان شاء الله *iyisiniz in şâ allâh.*
well you are if wills (it) God.

I am quite well, thank you, الحمد لله صحت و عافيتكم يم تشكر ايلدم *elhamdu lillâh*
the praise to God
sihat-u vefiyetide in teshakkür iderim.

health and health in I am thanking I make.

حمد اؤسون يك ايجم *hamd olsun pek iyim.*
praise let it be very well I am.

I am glad to hear it, اندن يك حظ ايتدم *andan pek hazz edim.*
(I am very glad of it) it from very pleasure I have made.

Goodbye, الله اعمارلكين *allâha ismarladığ.*

God to we commit you.

Thank you! الله امانت اوله *allâha-emânet-ola.* (It means literally, may you, be kept in
God to trust may it be. trust by God's providence).

Go in peace, ايله سعادت *saâdet ile.*
happiness with.

Go with felicity, ايله دولت *devlet ile.*
prosperity with.

Go with happiness, ايله سلامت و سعادت *selâmet ec saâdet ile.*
safety and prosperity with.

سلامتله *selâmetle.*
safety in or with.

I am happy to see you! خوش گلدك *khoosh geldin.*
agreeable you have come.

Resim 33. Anton Tien'in Turkish Grammar adlı eserinde diyalog örneği. (F23) Diyalog

Exercise XXI.

یاغمور *yagmur*, the rain.

بر کون حزیران اینده بر چوجق بر قاچ دوستی ایله بر از
 سیره (on excursion) کتسک اوزره (to go) حاضرلشمش
 ایکن کون یوزی (the sky) بلوط قیلنوب (to be covered with) cloud
 چوجقک بر مدت انتظار اوزره بکلمسی (to wait) ایجاب
 ایندی (to be obliged). عاقبت (at last) یاغور سیل کیمی
 یاغمه باشلا مغل (begin to rain) چوجق طیانه میوب اغلامغه
 باشلائی (to cry) و صومودرق (to sulk) بر کوشیده چکوب
 کسندنک الفدن تسلی قبول ایتمز ایندی. اخشامه (night) طوغری
 بلوطر طاغلمغه باشلائیوب کونش چیقندی (to rise) و روی علا
 (nature) بشقه ضرز کوردی. اول زمان باباسی چوجغی چایره
 کوبروب (to take) هوانک تازنکی و اوتارک یشللیکی و قوشلرک
 اوتمسسی (birds to sing) سیمله یورکی بر صفا اولدی. چوجق
 اوشلنوب (to feel ashamed) صباحلین واقع اولان کندی حرکتک
 تقدیر اویغونسز اولدیغنی (to be foolish) بلوب اول زمان یاغمش
 اولان یاغور نعمتی سیمله بو مرکه وقوعبولش اولدیغنی اعترافه
 ماجبور اولدی (to admit).

Resim 34. Anton Tien'in Turkish Grammar adlı eserinde hikâye örneği. (F4) Hikâye (s. 412)

Exercise XXII.

the Wolf and the Lamb قورت ایله قوزی

بر قورت ایله بر قوزی اتفاقا صومرلقارینی (thirst) دفع ایتمک
 (to quench) اینچون بر چایه (river) کلوب (to come) قورت
 اوست طرفده و قوزی سمت طرفده بولمغله چایک صوبی قورت
 جانبندن قوزی یه طوغری اقدی. قوزی متواضعانه (humble)
 اوضاع ایله قورتدن اوزاق (far) چکلدیسهده (to draw back)
 قورت انی کوردیکی (to see) انده عداک ایتمکه (to destroy) بر

بهانه (pretext) ارايهی اگا ضوغری سکر دیوب (to run) بنم ایچدیکم
 (to drink) صوبی نه جسارله بولاندیروسن (to disturb) دیدی .
 قوزی قورقوب (to frighten) جواب ایتدی که افندم بن سزک
 صوبکزی فصل بولاندیروبله جکم حایک اقدیسی (current) سزک
 طرفکزدن بکاکلیور واعتماد بیوریکز (to be assured) که صبی
 کوجندرمکه (to offend) بنم اصلا مرادم یوقدر . یا (oh!) دیدی
 قورت اوراسی بلکه اوپله در وکن دون (yesterday) کویکلر (dog)
 بنی سوالر (to pursue) ایکن سنک باباک انلری تحریص
 ایتدیکنی (to encourage) کوردم . قوزی دخی عفو بیوریکز
 (to pardon) افندم دیدی بنم بیچاره (poor) بابام بوندن بر
 آی (mouth) مقدم قصابک بچاغنه (knife) شکار دوشدی . اوپله
 ایسه دیدی قورت انک ایدی قوزی دخی بوکا جواتا خیر
 (no) افندم دیدی بنی طوغرر (to give birth) ایکن انم وقات
 ایتدی .

Resim 35. Anton Tien'in Turkish Grammar adlı eserinde fabl örneği. (F5) Fabl

Exercise XXV.

Once upon a time a man was carrying (taşımاق *tashimaq*)
 a faggot (adun-demeti) wood, and it was very
 heavy (اغر *aghir*) for him.

So when he was oppressed (سیقماق *siqmaq*) and weary
 (یورغون *yorghun*) with carrying it, he threw (اتماق *atmaq*)

it from his shoulder, (أوموز omuz, omz) and called upon death (أولم ulum). So he (Death) presented (أحضر hazir-et) himself to him saying, (ديمك demek) «Behold (أشئت ishte) me, why (نحس nithin) have you called me?» So he said, «I called you, so that you might lift (أألدبرمق qaldirmaq) this faggot of wood on to my shoulder».

This man is a very good teacher (مدرس muderris) and he teaches (أوكرتمك uyretmek) Turkish accurately (دقت ايله diggat-ila). I went to the meeting (مجلس mejlis) but heard very little of what was said. (سويلمك suweylemek) Is the cook (اشجى ashji) in the kitchen? No, he has gone to the market (چارشى charshi) to buy fish (باليق baliq) and fruit (يمش yemish). What kind of vegetable (سبزووات sebze-wat zerzewat) is in season (وقت waqit) now? Where is the best otto of rose (عطر باغى utr-yaghi) distilled (أقطير taqtir-et)? It is much finer (خالص khalis) than it was early (اركن erken) this morning (صباح sabah).

A very poor (فقير fuqara) man went to a very rich (زنگين zenghin) man and said, (ديمك demek) «we two are sons of Adam, therefore we are brothers; you are very rich and I am very poor; give me a brother's share.» The rich man, on hearing (أشتمك ishitmek) this, gave the poor man one para (بى پاره bir para). The poor man said, «Oh, sir! why do you not bestow upon me a brother's share?» He replied. Be content, my good friend; if I give all my poor brothers one para each, I shall not have any remaining (أالمق qalmaq). Why do you try to cheat (أهيله hile-et or ألداتمق aldatmaq) me; surely honesty (دوغرلوق doghruluq) is the best policy (شى در shey dir)? Do not interfere (قارشى qarishmaq) with me in my business (يش ish) or I shall be very angry. (دأرغين darghin). The two armies (أردو ordu) fought from morning (صباح sabah).

G) Ölçme Değerlendirme

Eserde, önce anlatım yapılmıştır sonra örnek verilmiştir.

H) Görsel Unsurlar

Eserde görsel unsura rastlanmamıştır.

İ) Amacı

Kitapta yazarın bu kitabı yazma amacını belirten ayrıca bir bölüm ya da önsöz olmamakla beraber yazarın kitabı eski kırım günlerinin anısına diyerek ordu ve donanma mensuplarına ithaf ettiği (İ3) görülür.

J) Alfabe

Bu eserde (J3) Latin ve Arap alfabeleri bir arada kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konuları ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Eserde kültür aktarımına da ayrıca önem verilmiş; atasözleri ve deyimlerden çokça yararlanılmış, bunun dışında dini inanış, hukuk, edebiyat ve gelenek – görenek, şehircilik, giyim alanlarında örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimine dikkat edilmiş, masal, fabl, diyalog ve hikâye ve şiir türleri eserde yer almıştır.

V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Eserde yer alan dil bilgisi konuları şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A8) Ekler

(A9) Edat

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil becerileri

Bu eserde;

it undergoes, are in accordance with the rules of Arabic Grammar.

C^a. Other Orthographic Signs.

a) Jezma جزم

§ 42. The letters in a syllable are either vowelled or quiescent; the first letter of any syllable is naturally vowelled, the others quiescent. The *vowelled* letters are accompanied by a vowel sign, but those which are *quiescent*, are marked with the sign (·), called Jézma. Ex.:

بَشِكْ *b^{sh}-l^k*: the letters ب *b* and ل *l* are vowelled, as they are the first letters of the two syllables; ش *sh* and ك *k* are quiescent; therefore marked with Jezma.

بَرَبْر *b^r-b^r* (barber): the two ب *bés* are vowelled and both of the ر *rés* quiescent and therefore marked.

مَكْتَبْ *m^k-t^b* (school) م *mim* and ت *té* are vowelled, ك *kéf* and ب *bé* quiescent.

§ 43. The vowel letters cannot have the mark of quiescence, as they are substituted for the vowel signs, and indicate their kind; as بَالِقْ *b^{al}q* (fish), where *elif* stands for *ústân*, and does not need the sign.

Exercise h.

Read and write the following exercises:

I. سَاعَتْ 'لايِقْ' طَاوِقْ 'چَرَجُوقْ' 'چَوُجُوقْ' صَاِحِبْ
قَاَمِشْ 'چَالِشْ' رَاَحْتْ 'چِيچَكْ' 'چِيلِكْ' دِيلِكْ 'وِشْنَه' گَاَدِي
گِيَتْدِي 'گِيَتْدِي' تَخْتَه 'بَشَقَه' كِتَابْ

Key. Sin élif ústân *sa*, ayn té ústân *at*, *sa-at*; Lam élif ústân *la*, yé qaf ésré *yig*, *la-yig*; Tî élif ústân *ta*, vav qaf étré *vouq*, *ta-vouq*: *yé* and *vav* are consonants, because they begins the syllable.

II. آخْشَامْ! إِسْلَامْ 'إِقْرَارْ' 'إِقْبَالْ' 'إِثْبَاتْ' 'إِسْرَافْ' 'إِنْسَانْ';

Resim 37. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde okuma etkinliği örneği. (C1) okuma

The well

قويوي	قويويه	قويونك	قويو
<i>qou-you-you</i>	<i>qou-you-ya</i>	<i>qou-you-nouin</i>	<i>qou-you</i>
	قويودن	قويوده	
	<i>qou-you-dan</i>	<i>qou-you-da.</i>	

The hill

ديه دن	ديه ده	ديه ي	ديه ه	ديه نك	ديه
<i>dé-pé-dén</i>	<i>dé-pé-dé</i>	<i>dé-pé-ya</i>	<i>dé-pé-ya</i>	<i>dé-pé-nin</i>	<i>dé-pé.</i>

The water

صودن	صوده	صوي	صويه	صويك	صو
<i>sou-dan</i>	<i>sou-da</i>	<i>sou-you</i>	<i>sou-ya</i>	<i>sou-youñ</i>	<i>sou.</i>

Note 1. Singulars ending in the vowel *e* -é do not join this letter to the sign of the plural or the endings of cases (§ 32b).

Note 2. The word *صو sou* forms its Genitive irregularly.

تعليم Exercise 7.

Decline the following words, writing them in Turkish characters: and also indicate their pronunciation in English characters, with their meanings.

بابا 'قارداش' طاغ 'باش' آغاج 'باغچه' قيز 'آخشام' ذره ' افندی ' آغا ' بك ' بوچوق ' قهوه ' چوق ' كوچوك ' بويوك ' ياپراق ' قره ' صيچاق ' صغوق ' فرانق ' فرانق ' دنك ' *déynék* a stick ' كرى ' *keñy* village

Translate into English.

- ١ اوچ كون ' اوچ كوندن ' بش فرائقه ؛ آلتى آغاجى . ٢ يدى
- اخشامده ' ايو بر باغچه يى ؛ كوزل بر قيزه . ٣ كوچوك بر كدى يى ؛
- يوكسك بر ديه ده ؛ قره طاغده . ٤ آق دكيزى ؛ قيرمىزى چيچكلرى .
- ٥ چوقلردن ؛ چوغى . آزدن ؛ آزه . ٦ كوزللىرى . كوتوردن ؛ قويورده .
- ٧ قهوه يى ؛ قهوه دن . قيزلرده . ٨ چوجوقلره . كتابى ' كتابدن .
- ٩ *(sovou-gha)* صغوغه ' صيچاغه ؛ كوچوكى . ١٠ اوقه ' اوقدن ؛ الدن

تعلیم قرائت Reading Exercise.

Translate and tell the following story in Turkish fully.

1. This is the house that Jack built.
2. This is the malt, That lay in the house that Jack built.
3. This is the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
4. This is the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
5. This is the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
6. This is the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
7. This is the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
8. This is the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
9. This is the priest all shaven and shorn, That married the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milk'd the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
10. This is the cock that crowed in the morn, That waked the priest all shaven and shorn, That married the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.

Resim 39. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde konuşma etkinliği örneği. (C3) konuşma becerileri kullanılmıştır.

D) Öğretim dili

Hedef dil ile ana dil bir arada (D3) kullanılmıştır.

۲۵۵ The Persian Plural. 255

Note. There are some orthographic signs which are peculiar to Arabic; but as mention has been made of these in the Introduction, they do not require to be dealt with again here (§§ 35—48).

درس ۳۷ Lesson 37.

جمع فارسی The Persian Plural.

§ 508. In the Persian language there are only two numbers: the Singular and the Plural.

§ 509. Persian plurals are formed in two ways:

a. If the noun be the name of an animate being, it may form its plural by taking the termination ان *-an*; as:

مرد <i>mérd</i> a man	مردان <i>mérdān</i> men.
برادر <i>biradér</i> a brother	برادران <i>biradéran</i> brothers.
شیر <i>sheer</i> a lion	شیران <i>sheeran</i> lions.

b. If the Persian noun be the name of an inanimate object, it becomes plural by the addition of ها *-ha*; as:

سال <i>sal</i> a year	سالها <i>salha</i> years.
دریا <i>dérya</i> a sea	دریایها <i>déryaha</i> seas.

§ 510. If the animate nouns end in a vowel *hé* (*-a*, *-é*), their plural is made by changing that letter into گ *giáf* (*-g-*) and adding ان *-an*; as:

بند <i>béndé</i> a servant	بندگان <i>béndégiān</i> servants.
خواجه <i>khajé, khoja</i> a teacher	خواجگان <i>khajégiān</i> teachers.
a. طلبه <i>talébé</i> student	طلبگان <i>talébégiān</i> students.

§ 511. The following nouns, though denoting inanimate objects, may form their plurals in ان *-an*; as:

اختر <i>akh'tér</i> a star	اختران <i>akh'téran</i> stars.
هزار <i>hézar</i> a thousand	هزاران <i>hézaran</i> thousands.

Resim 40. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde öğretim dili örneği.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde elli alt adet deyim kullanılmıştır, kullanılan deyimler şu şekildedir:

sabahlar (sabahı şerifler) hayrolsun! (s. 39)

Hoşça kal (kalın) (s. 46)

Sefa geldin (geldiniz) (s. 46)

Selam söylemek (s. 46)

Rast gelmek (s. 117)

Allah'a emanet (s. 117)

Uğur ola! (s. 117)

şüphe yok (s. 117)

İşi bitmek (s. 118)

Belasını bulmak (s. 119)

Ocağı batmak (s. 173)

Allah vere de (s. 175)

Yakayı (yakasını) kurtarmak (sıyırmak) (s. 183)

Keyfine bırakmak (s. 233)

Gzn aydın! (s. 244)

Bereket versin (s. 244)

Eline (elinize veya ellerinize) sağlık (s. 244)

şeytan kulağına kurşun (s. 245)

Szm yabana (s. 245)

Haşa huzurdan (huzurunuzdan) (s. 245)

Allah'a ısmarladık (s. 245)

Ziyade olsun (s. 245)

Kusura bakmamak (kalmamak) (s. 245)

Affını dilemek (istemek) (s. 245)

Rahmet okumak (s. 273)

Feryat etmek (s. 273)

Aşka düşmek (s. 273)

Afiyet (afiyet şeker) olsun (s. 280)

Göz yummak (s. 293)

Hitam bulmak (s. 403)

Elinden geleni yap (s. 418)

El etmek (s. 418)

El vermek (s. 418)

Aklı başına gelmek (s. 418)

Başı daralmak (s. 418)

Aklına bir şey gelmek (s. 418)

Ödü kopmak (patlamak) (s. 418)

Söz açmak (s. 418)

Gözden geçirmek (s. 418)

Eline geçmek (s. 418)

Kulak asmak (s. 418)

Taşı gediğine koymak (s. 419)

Ağzı varmamak (s. 419)

Altüst olmak (s. 419)

Göze gelmek (s. 419)

Nazara gelmek (s. 419)

Göz değmek (s. 419)

Nazar değmek (s. 419)

Aklını başına almak (toplamak, devşirmek) (s. 419)

Canı çekmek (s. 419)

Dili uzamak (s. 419)

Ellerinden öper

Allah versin

Karınca kararınca

Ölümü gösterip sıtmaya razı etmek

El öpenlerin çok olsun

Göze geldi, nazara geldi

- Bu eserde kullanılan atasözleri şu şekildedir:

büyük lokma ye, büyük söz söyleme (s. 118)

İt ürür kervan yürür

Pire itte bit yiğitte bulunur

Damlaya damlaya göl olur

Sora sora bağdat bulunur

Göle su gelinceye kadar kurbağanın gözü çıkar.

Hukuk (E7)

Kadı

Jandarma

Osmanlı Yeterlilik Diploması

(E6) Gelenek – görenek

Bir Müslüman diğerini selamun aleykum diyerek selamlar. Diğeri ve aleyküm selam der. Eğer ‘‘Merhaba’’ denirse karşılık Ey ‘vallah olur.

Türkler soy isim yerine oğlu ekleyip baba ismini söylerler.

Dişi eşek sütünü hekimler kullanıyor.

Kılık Alayı

Sünnet Düğünü

(E1) Dini yapı

Ves'selam

Ma 'shallah

İn 'shallah

Ma 'zallah

Al 'lah kerim

Elhamdu-lil 'lah

Kandil Gecesi

Mevlid

(E9) Şehircilik

Babıali

(E2) Edebiyat

Divane

F) Metin Seçimi

Reading Exercise. تعليم قرائت

A Poem. ترکیب بند *Térkibi Bénd.*

دهرک^۱ نه صفا وار عجا سیم وزرنده^۲ ؟
 انسان براغیر^۳ هپسنی حین سفرنده^۴ .
 بر دنک وفا^۵ وار می ؟ نظر قیل شو سپهرک^۶
 نه لیل^۷ و نهارنده^۸ نه شمس و قرنده .
 سیر ایتدی هوا اوزره^۹ دینیر تخت سلیمان^{۱۰} .
 اول سلطنتک^{۱۱} یلار اسر شیمدی یرنده .
 حر^{۱۲} اولق اکر ایسترسک ! اوله جهانک
 ذوقنده^{۱۳} صفاسنده^{۱۴} غمده^{۱۵} کدرنده^{۱۶} .
 خیر اومه ! اکر صدر جهان^{۱۷} اولسه ده بالفرض^{۱۸} .
 هر کیم که خساست^{۱۹} اوله عرق و گهرنده^{۲۰} .
 بیلدیز آرایوب کوکده نیجه طرفده منجم^{۲۱} .
 غفلت^{۲۲} ایله کورمز قویولی ره کدرنده^{۲۳} .
 آنارکه ویریر لاف^{۲۴} اینه دنیا به نظامات
 بیک درلو تسیب^{۲۵} بولونور خانه لرنده .
 آینه سی ایشدر کشینک^{۲۶} لافه باقیلماز
 شخصک کورینور رتبه عقلی^{۲۷} اثرنده^{۲۸} .

Words. 1. *déhr* world. 2. *seem* silver, *zér* gold. 3. *braghaur* = *braghir* leaves. 4. *séfér* journey; *heen* time. 5. *réngi véfa* permanent colour. 6. *p. sipihir* the sky, the sphere. 7. *léyl* night. 8. *nihar* day. 9. *héva azré* in the air. [They say that Solomon's throne was in the air (Moslem tradition)]. 10. the throne of Solomon. 11. *saltanat* empire; magnificence. 12. *hârr* free. 13. *ghamm* anxiety; *kédér* grief. 14. *sadr* Grand Vizier, *jihan* world. 15. *bil-farz* for instance (§ 671). 16. *khasasét* baseness, vileness. 17. *ırg* or *gihér* disposition and substance == character (§ 696). 18. *mû-nej jim* astrologer. 19. *ghaf lét* heedlessness. 20. *rahguér* way (§ 535). 21. *laf* talk; word. 22. *téséj'yüb* lack of prudence; irregularities. 23. *râtbé* degree; *aql* wisdom, sense. 24. *ısér* work, deed.

Resim 41. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde şiir örneği. (F3) Şiir

تعلیم قرائت Reading Exercise.

Translate and tell the following story in Turkish fully.

1. This is the house that Jack built.
2. This is the malt, That lay in the house that Jack built.
3. This is the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
4. This is the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
5. This is the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
6. This is the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
7. This is the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
8. This is the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
9. This is the priest all shaven and shorn, That married the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milk'd the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.
10. This is the cock that crowed in the morn, That waked the priest all shaven and shorn, That married the man all tatter'd and torn, That kissed the maiden all forlorn, That milked the cow with the crumpled horn, That tossed the dog, That worried the cat, That killed the rat, That ate the malt, That lay in the house that Jack built.

Resim 42. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde hikâye örneği. (F4) Hikâye

PLEASING TALES

OF

KHOJA NASR-IL-DEEN EFFENDI.¹

لطائف خواجه نصرالدین افندی

Effendi Nasr-il-deen of Khoja Jokes

روایان اخبار و ناقلان آثار و محدثان
tellers of tales and (of) events reporters and news Relaters (of)
روزگار شویله روایت و بو یوزدن حکایت
stories in this way (face) and narration thus experienced (persons)

ایدرلر که •
that they say

[۱] خواجه نصرالدین افندی بر گون و غط - ایچون
for preaching day one Effendi Nasr-il-deen Khoja

¹ Nasr-il-deen Khoja was the wit of his day, and to him are attributed many witticisms and eccentricities that do not belong to him. He is supposed to represent the Jehya of the Arabs. Hans Andersen has immortalized him in his tale of the 'Grosse Claus und die klein Claus,' which is taken from an oriental tale, and transformed ingeniously by this talented writer. The original of this tale will appear in the author's work entitled 'Turkish Tales in English,' to which the reader is referred for a further account of Nasr-il-deen Khoja. Among other contradictions related of Nasr-il-deen Khoja, the Turks say that 'such were the contradictions in his character and throughout his whole life—sometimes appearing so learned, sometimes so stupid, etc.—that even after death these contradictions were kept up: and that 'his tomb has now an iron grate, with a large gate and lock, but, no railing round it.' The author has, however, visited his tomb at Ackshahir, and can attest that this is 'a vulgar error,' and that it is a simple unassuming monument, with an iron railing round it, and a small gate and lock like the rest of the tombs of the Mosolmen near it.

انجيل يوحنا

۲۶

عظيم شيلر گوره جك شك [۱۰] و اگا ديديكه 'حقا حقا'
hakkan hakkan dediki ana va 'gurejeksin sheiler 'dzim
 truly truly' said that to him And 'thou shalt see things great
 سزه ديرم شمدنصنره گوگوي اجلمش و بني آدمك
beni-adamin va achilmish gugi shimdan-sonra derim sizah
 of the Son of man and opened (the) heavens after this(time) I say to you
 اوزرينه چيقوب اينن اللهك ملكريني گوره سزه
gureh-siz moleklerinî Allahin inan chiküp üzerinah
 you shall see (his) Angels of God descending ascending upon him

حقاً حقا or حقا حقا. Adverb [121].

گوره سزه. Here again we have the optative for the future tense
 گوره سزه جگسئز, but as a superior addressing inferiors, Christ uses the
 abbreviated form سزه سزه. See note 2, page ۲۰, on گله بقتد
 instead of گله بقتز.

Resim 43. V. H. Hagopian'in Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde mizahî fikra örneği. (F8) Mizahî Fıkra (s. 170)

مکالمه MAHALÉME, Conversation.

سؤال Sival, Question	جواب Jéval, Answer
Sén zéngin'mi sin?	Ev'vét, zéngin'im.
Qardash faqir'mi dir?	Ev'vét, faqir'dir.
Ogh'lan é-yi'mi dir?	Ev'vét, oghlan é-yi'dir.
Sén é-yi'mi sin, kóstâ'mû san?	Bén é-yi'yim (§ 53).
Qiz qardash é-yi'mi?	Ev'vét, qiz qardash é-yi'bir qiz dir.
Bou dagh yûksék'mi?	Ev'vét, yûksék'dir.
Onlar gónj'mi dir?	Ev'vét, gónj'dirlér.
Siz faqir'mi sîñiz?	Biz zéngin'iz.
Aq-Déñiz bédyûk'mû?	Qara-Déñiz' kûchûk dâr.
Aq baba bédyûk bir qoush'mou dour?	Ev'vét, bédyûk bir qoush'dour.

translated, or an annotation, whereas brackets [...] signify "leave out".

¹ In such answers the predicate cannot be omitted. It must be *evvét, sîjaq dir.*

Conversation. مکالمه	
Jévaḅ Answer جواب	Sival Question سوال
اوت افندم ' پك جو مردم .	افندی ا جو مردم میسکز ?
خیر افندم ' خسته دكلدر .	عسکر خسته میدر ?
ای در افندم .	چو جوق خسته می ایو می ?
خیر افندم ' یوكك دكلدر .	او طاغ پك یوكك می ?
خیر ا دپه كوچوك بر طاغ در .	دپه بویوك بر طاغ میدر ?
اوت ا طاغ بر بویوك دپه در .	طاغ بویوك بر دپه میدر ' دكلیدر ?
خیر افندم ا ایو قهوه حاضر دكل '	ایو قهوه حاضر میدر ?
صو حاضر .	
اوت افندم ا پك خسته در .	جو مردم دوست خسته می ?

Resim 44. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde diyalog örneği. (F23) Diyalog (s. 30 – s. 34)

Reading Exercise. تعالیم قرائت	
کدی ایله دوه حکایه سی	
The Story of the Cat and the Camel.	
برکون دوه صیرتده آغیر بر یوك ایله کیدرکن ' کدی یه راست	
کادی . کدی صیرتنی قانورلاده رق دوه یه دیدی :	
کدی — اوغورلر اولسون : دوه قارداشلق ! نزهیه بویله ?	
دوه — الله امانت اول ا اما بن ناصل سنك قارداشك ایشم ?	
سن نزهده ? بن نزهده !	
کدی — ارکا شهبه یوقدر ا البته بن سنك قارداشکم . باقی هله ا	
سنكکی قدر ایری و بویوك قانوردم یوقمیدر ?	
دوه — بلکه ! لکن عجا بنمکی قدر ده قوتلی می ?	
کدی — وای ا نه بوش سوز ا شو صیرتکده یومروق قدر كوچوك	
بر شی وار ایسه ' عجا سوزك اونك ایچون میدر ?	
دوه — اما ایو باقی ا بویوك سنك ایچون پك بویوك دكاسی ?	
کدی — بوش سوزلر سویله مه ا شونی بکا ویر ' تنبل هر یف ا	
دوه — پك اعلا ا برآز بری کل ! هوپ بالا ا دیش و یوکنی کدینك	
صیرتینه یو کاتمش ا	

Talimi Qira'at.

Kédi ilé dévé Hiklayési.

Bir gün Dévé sirtında¹ aghîr bir yûk ilé gédérkén²,
Kédiyé rast gèldi³. Kédi sirtini qambourladaraq⁴ dévéyé
dédi⁵:

Kédi — Oughourlar olsoun⁶, dévé gardashliq⁷! néréyé
bédylé?

Dévé — Al'aha émanét ol⁸! am'ma bèn na'sil séniñ
gardashiñ imishim? sén' néréde? bèn' néréde?

Kédi — Oña shúb'hé yoqdour⁹! Elbét'té¹⁰ bèn séniñ
gardashiñ im. Baq hélé¹¹! séniñki qadar iri
vé bédyük qambouroum¹² yoq'mou dour?

Dévé — Bèlki¹³! lakin ajéba¹⁴ bènimki qadar' da qow'-
velli' mi?

Kédi — Voy! né' bosh sédz¹⁵! shou sirtında youmrouq¹⁶
qadar kúchúk bir shéy var isa, ajaba sédzüñ
onouñ' ichoun mou dour?

Dévé — Am'ma éyi baq! bou yúk séniñ ichin pék bédyük
deyil' mi?

Kédi — Bosh sédzlér sédyléne! Shounou baña vér! témbél
hérif¹⁷!

Dévé — Pék a'la! bir az béri¹⁸ gél! hop'bala¹⁹! —
démish²⁰, vé yúkünü kédiniñ sirtina yúklétmish²¹.

Kédi — Aman! aman! aman²²! né' aghîr imish! ishim
bitdi²³! vay! vay! vay²⁴!

Words. 1. on his back. 2. while going. 3. he met. 4. arching
(making hunch-back). 5. said. 6. good speed! 7. half brother, good
brother. 8. thank you! (I commit you to the charge of God).
9. there is no doubt about it. 10. of course. 11. look here! 12. hunch.
13. perhaps. 14. I wonder. 15. what a useless word. 16. as
large as a fist. 17. villager, rude man (lazy fellow!). 18. nearer.
19. Heyday! (hoop po loo!) 20. he said. 21. he burdened, he
placed (leaded). 22. O dear! O dear! 23. my work is finished,
i. e. I am lost, it is all up with me. 24. Oh! Alas!

Resim 45. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde fabl örneği. F5) Fabl

152 درس ۲۲ Lesson 22. ۱۵۲

ایلك یرده حیوانلارک برچوغی بزم ییه جکارمزی تدارک ایدیورلر .
 صیغیر 'طانه 'قویون 'کچی 'قوزو و اوغلاق کبی حیوانلارک ؛ و طاق
 قاز ' اوردک کبی قوشارک اتارینی یه یورز . آو اتاریله بالیقار دخی بعض
 لذید طعاملار یامغه قوللانیلیور .
 اینک 'کچی 'قویون و جاموس کبی حیوانلارک سودندن سودلی
 قهوه 'سودلی چای 'سودلاج 'یوغورت و بونلار کبی بعض لذید طعاملار
 پاییلیور . بوناردن بشقه بونلارک سودیله تره یاغی و پیئیر پایلیقمده در .
 دیشی اشک سودینی ده حکیمار خستهلر ایچون پک چوق قوللانیورلر .

Hayvanlarıñ bizé olan ba'zî faydéléri.

Hayvanlarıñ bizé pék choq faydési¹ var dir.
İlk yérdé hayvanlarıñ bir choghoul bizim yéyékéklerimizi²
tédarik³ édiyorlar. Sighir⁴, dana⁵, qoyoun, kéchi, qousou
vé ovlaq⁶ gibi hayvanlarıñ; vé tavouq, qaz⁷, éördék⁸ gibi
qoushlarıñ étlérini yéyorouz, av etlériylé balıqlar dakhı ba'zî
lésiz⁹ ta'amlar¹⁰ yapmagha qou'lanıliyor.
Inék, kéchi, qoyoun vé jamous¹¹ gibi hayvanlarıñ
súdünden súdlü qah vé, súdlü chay, súdlaj¹², yoghourt¹³
vé bounlar gibi ba zî léziz ta'amlar yapıliyor. Bounlardan
bashqa bounlarıñ súdüylé téré yaghı¹⁴ vé péynir yapılmaqda
dir. Dishı¹⁵ éshék súdünu dé hékimler hastalar için pék
choq qoullanıyorlar.

Words. 1. use, benefit. 2. food. 3. to prepare, procure.
 4. cattle. 5. calf. 6. kid (§ 36). 7. geese. 8. duck. 9. delicious.
 10. foods, qou'lanmaq to use. 11. buffalo. 12. rice-milk. 13. thick
 curds of milk, madzoun. 14. butter. 15. female.

۲۲ درس Lesson 22.

مضارع The AORIST.

§ 326. The characteristic sign of the Aorist of the Indicative is the letter ر ré added to the root of the verb, which forms the third person singular. The other

Resim 46. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde deneme örneği. (F11) Deneme

G) Öğrenme – Öğretme süreci

(G1) İşleniş

Aşağıdaki örnekleri okuyunuz ve yazınız.(S.20, 21)

Aşağıdaki kelimelerin altını çiziniz.

Türkçe karakterler ile yazım ve telaffuzları ile anlamlarını İngilizce karakterlerle gösteriniz.

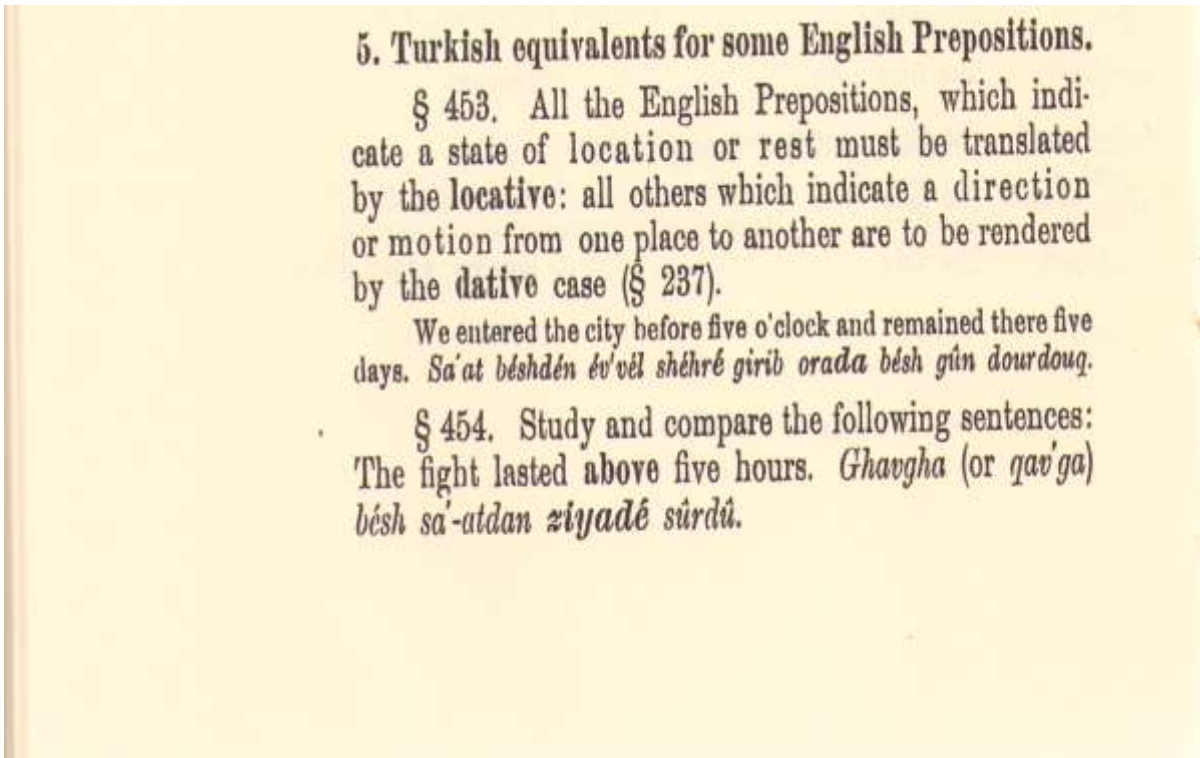
Daha sonra İngilizce çevirisi verilmiştir.(S.45)

Aşağıdaki hikâyeyi çevirip Türkçe olarak tamamını söyleyiniz.(S.203)

Aşağıdaki cümleleri inceleyip karşılaştırınız (S. 220)

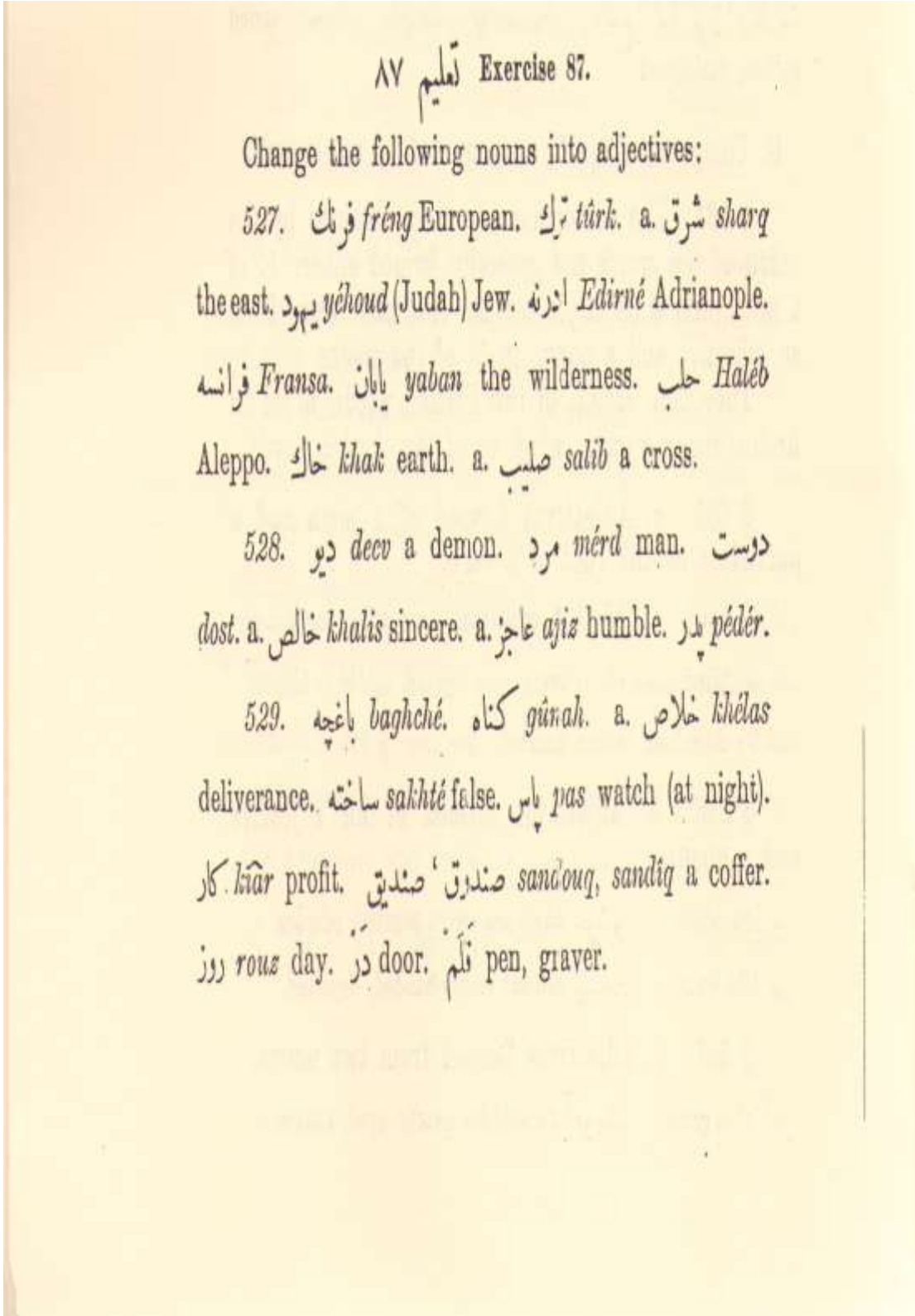
Ghavgha (or gav' ga)

Besh sa ' –atdan ziyade sürdü

Resim 47. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.

Aşağıdaki isimleri sıfatlara çeviriniz.(S. 270)

Resim 48. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.

Aşağıdaki isimleri türemiş isme çeviriniz. (S. 275)

The Abstract Nouns. اسم معنا *Ismi Mana.*

§ 543. Abstract nouns are made by the addition of *-i* at the end of adjectives. If the word end in *elif*, then the *yé* is doubled (*-yét* [§ 53]); if it end in a vowel *hé* (*-é*), it is changed into *ك* (*-g-*), but the sound *é* is retained (§§ 163, 581).

آسان <i>asan</i> easy, facile:	آسانی <i>asani</i> facility.
بنده <i>béndé</i> slave:	بندگی <i>béndéyi</i> servitude.
روشنا <i>roushéna</i> bright:	روشنایی <i>roushénayi</i> brightness.

Note. *Yé* added to a noun, changes it into an adjective (§526).

The Diminutive Nouns. اسم تصغیر *Ismi Tasghir.*

§ 544. Diminutives are made by the addition of *-ché*, *-jé* at the end of nouns. Some diminutives are terms of endearment, as in Turkish (§ 167).

مور <i>moor</i> ant:	مورچه <i>moorché</i> a little ant.
پا <i>pa</i> foot:	پاچه <i>pacha</i> trotters of sheep.
ا. عم 'عمو <i>amm</i> , <i>am'mou</i> uncle:	عموچه <i>amja</i> , <i>amouja</i> dear uncle.

تعلیم ۹۰ Exercise 90.

Change the following nouns into Derivative Nouns:

541. فرنك *fréng* European. a. يهودی *yéhoudi* Jew. تاتار
a Tartar. ترك *Turk*. a. عجم *ajém* a Persian. a. عَرَب
Arab. 2. t. طاغ *dagh*, p. كوه *kúh* mountain. بنفشه *bénéf shé*
violet. 3. a. سنبل *súnbúl* hyacinth. a. قبر *qabr*, a. مزار *mézar*
grave. آتش *atésh* + hut. 4. t. اوكسوز *éöksüz*, a. ایتم *íy'tam*
orphans + house. a. دباغ *déb'bagh* vulg. *tabakh* tanner +
house. کار *kâr* manufacturing + house. 5. a. کتاب *kitab*,

Resim 49. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.

Aşağıdaki kelimeleri diğerleriyle bağlayıp anlamlı hale getiriniz. (S.285)

۲۸۵ The Persian Verb. 285

t. p. امكدار *émekdar* an old and faithful servant, veteran.
 a. p. سلاحدار *silahdar* vulg. *silifdar* armour bearer.
 a. p. اصزاده *asilsadé* of noble descent, a noble.
 a. p. قفادار *qafadar* an intimate friend.
 a. p. آفتزده *afétsédé* who has suffered misfortune.
 a. p. طرفدار، طرفكبر *tarafdar, tarafgeer* a partisan.

تعلیم ۹۳ Exercise 93.

Connect the following words with each other and give the meanings:

535. 1. (a. نام *nam* name + hold.) 2. (a. حکم *hüküm* authority + hold.) 3. (a. خزینه *khaziné* treasure + hold.) 4. (a. مقاس *maqas* a tailor's scissors + hold.) 5. (a. ضرر *zarar* injury + seen.) 6. (a. جهان *jihan* world + seen.) 7. (a. حریق *hariq* fire + struck, suffered.) 8. (t. بك *bék* prince + born.) 9. (a. شاه *shah* + born.) 10. (a. لنگر *lengér* anchor + throw.) 11. (t. نا *na* un- + know.) 12. (a. خیر *khayr* good + wish.) 13. (a. بد *béd* evil + wish.) 14. (a. چوال *chouval* sack + sew.) 15. (a. سخن *súkhén* word + speak.) 16. (a. صلح *soullh* + nourish.) 17. (a. نعل *na'l* horse-shoe + tie.) 18. (a. مصلحت *maslahat* state affair + pass, do.) 19. (t. ایش *ایش* work + pass, do.) 20. (f. موسیقی *mousiqi* music + engaged in.) 21. (a. خنك *khúnk* happiness, prosperity + bring [*khúnkiâr* p. 240].)

550. Translate the following Participles into Persian.
 Increase, augmentation; giving, present; a wishing, a desire; caressing, petting; praising; an act of opening, cheerfulness.

Resim 50. V. H. Hagopian'ın Ottoman Turkish Conversation Grammar adlı eserinde işleniş etkinlik örneği.

Aşağıdaki cümlelerin dişi çoğullarını veriniz (S.300).

Aşağıdaki cümlelerin doğasını, anlamını ve önemini tarif ediniz (S.329).

H) Görsel Unsurlar

Bu eserde görsel unsur olarak sadece hat sanatına yer verilmiştir.

İ) Amacı

Hagopian kitabı yazma amacını şu şekilde dile getirir:

“Orijinal Türk diline Çağatayca denilmekteydi. Kaba fakat kısa ve etkilidir. Bu dile eklenen Arapça ve Farsça kelimeler keyfidir. Bu dil üzerine uzmanlaşmak isteyenler Arapça ve Farsçayı temel düzeyde bilmelidir. Türk dilinin geniş bir imparatorluğa mensup milyonlarca insan tarafından konuşulmasına rağmen İngiltere’de ya az dikkat çekmesi ya da hiç dikkat çekmemesi olağanüstü ve de acıklı bir gerçektir.

Dünyanın yarısını etkileyen imparatorlukları yıkıp yenilerinin var olmasını sağlayan; İran, Mısır, Yunanistan ve Arabistan’da tahtlara sahip gücü; İtalya, Almanya ve Fransa’yı korkutan, bizim gururlu kraliçemiz Elizabeth’in İspanyol armada için yardımlarına başvurduğu insanlarca kullanılan böylesine önemli bir dil üzerine çalışmayı ihmali hesaba katmak güçtür.”

Devamında Türklerin İngilizlere karşı her zaman büyük önem verdiğini, diplomatik (İ3) ve ticari (İ4) ilişkilerde bazen yanlış anlaşılmalara olduğunu söyler. Bu nedenlerden dolayı çeviri kitaplarına gramer kitaplarına ve sözlüklere ihtiyaç vardır.

Bu konuda iddialı olduğunu şu sözlerle dile getirir:

Bu konuda İngilizce yazılmış bazı gramer kitapları ve diğer türde kitaplar vardır. Ancak bu kitaplar Türkçe öğrenenler için yeterli donanıma sahip değildir. Bu kitaplar ya gerçek dünya için yeterince pratik değil ya da sadece kurallara boğulmuşlardır.

Bu kitap Türk dilinin teorik ve pratik elementleriyle oluşturulduğu için kitaba ilginin büyük olacağı beklenmektedir.

J) Alfabe

Bu eserde Arap ve Latin alfabeleri (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir ve konular ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Öğretimde dört temel dil becerisi önemsenmiş ve okuma, yazma, konuşma becerilerinde etkinliklere yer verilmiştir. Eserde kültür aktarımına da ayrıca önem verilmiş; atasözleri ve deyimlerden çokça yararlanılmış, bunun dışında dini inanış, hukuk, edebiyat ve gelenek – görenek alanlarında örnekler verilmiştir. Eserde metin seçimine dikkat edilmiş, deneme, fabl, diyalog, fıkra, hikâye ve şiir örneklerine yer verilmiştir. Eserde ders işlenişi de önemsenmiş ve öğrencilere pekiştirici etkinlikler verilerek yönlendirmelerle bu etkinliklerin yapılması istenmiştir. Bu yönleriyle çalışma çok kapsamlı bir eser haline gelmiş ve kalitesiyle döneminde yazılmış çoğu Türkçe öğretim kitabının üzerine çıkmıştır.

V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserine dair bulgular

A) Dil bilgisi

Bu eserde işlenen dil bilgisi konular şunlardır:

(A1) Ünlemler

(A2) İsim

(A3) Sıfat

(A5) Fiil

(A6) Zarflar

(A8) Ekler

(A9) Edat

(A10) Bağlaçlar

B) Yöntem

Bu eserde gramer – tercüme yöntemi (B1) kullanılmıştır.

C) Dil Becerileri

Bu eserde (C1) okuma becerilerine yönelik çalışmalara yer verilmiştir.

۷۹ Prepositions. 79

۳ دوستم آمریکاہ کیدہلی (دوستم آمریکاہ کیتمک اوزده یوله چیقالمی . . .)
 برسندن زیاده اولدی . ۴ یوزغادی چاپان اوغلی یایدی (یوزغاد چاپان
 اوغلی^۲ طرفندن پنا اولوندی) . زواللی عرب آلمجقلیری طرفندن
 اوبندن قوغولدی^۳ (آلاجقلیری اول قیری اوتندن طرد ایله دیلر^۲) .
 ۶ یارین ساعت آلتیده یاقندن قالداجم . ۷ ذات عالیکیز ده دون
 کیجه دوغور ترانسیتک خانه سنده می ایدیکیز^۲ ؟ ۸ یاننده پارهسی
 یوغیدی . ۹ اوکلن صولرندہ^۳ (اوکلن وقتندہ) . یازین (یاز موسمنده) .
 کیجه ظرفندہ (کیجه لهین) . کوک سفرونک آلتندن دیشاری صیجاردی .
 ۱۱ آرتیق (شیمدی) کون دوغریه دوغری دونه لم .

Reading Exercise. (۱۲) تعلیم قرائت

The Village Room (a) کوی اوطهسی

As soon as winter comes, as is the custom in every part of the Protected Countries of His Majesty, in the village of Mounjousoun too, which is near Casarea, every evening as soon as the darkness sets in, when the villagers see the smoke of the chimneys (*oşaq*) they gather in the room of the bailiff and often sit as late as midnight. They drink coffee and they smoke tobacco [cigarettes], hookahs and (tobacco-)pipes (*chouboug*). They tell stories and amuse themselves. The smoke of the cigarettes, hookahs and pipes fills the whole (space of the) room, (so thick) that nobody can see any one else; but pleasure comes out of that too.

The roots of trees burn on the hearth with a crackling and crashing sound. The heat of the hearth on one side, the heat of the stable from another side and the heat of talk from another side warm [men's] hearts, [so that] they do not feel the outside cold.

Sometimes however the talk comes to an end; then all together with one mouth cry: "O dear, how cold it is to-day!"

^۱ *Chapan Oğklos* was a feudatory in the province of Angora till the middle of last century. — ^۲ *govoulmaq, tard idilmek* to be driven out. — ^۳ *son time* (used pl. in this sense).

Resim 51. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde okuma becerisi etkinlik örneği.

D) Öğretim dili

Bu eserde (D3) Hedef dil ana dil bir arada kullanılmıştır. (s. 84)

درس ٣٥ Lesson 35.
Interjections حرف ندا *Harfî Nida.*

تعليم ٨٠ Exercise 80. ص ٢٣٧ p. 237.

1. If you have prepared your translation, good for you! (a thousand bravos to you); if you have not, wee unto you! 2. Halloo boy! get out of the way, the horses will trample on you. 3. Halloo! [take care!] get out of the way. 4. Take care! go away from in front of the horses. 5. Halloo Hassan, come

¹ *feyqel adê* extraordinary (§ 671^b). — ² *kürmêt* respect, honour

Resim 52. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde öğretim dili örneği.

E) Kültür aktarımı

(E1) Dil

Bu eserde Karınca kararınca (s. 72) deyimini kullanılmıştır.

Kitapta kullanılan atasözleri şu şekildedir:

Büyük lokma ye büyük söz söyleme (s. 39)

Damlaya damlaya göl olur (s. 72)

Sora sora Bağdat (Kâbe) bulunur (s. 72)

Arığa su gelene kadar kurbağanın gözü patlar (s. 72)

Ölümü gören hastalığa razı olur (s. 72)

İt ürür, kervan yürür (s. 72)

(E3) Dini yapı

Müslümanlarda erkeğin gelinin yüzünü görmemesi ve kadınların yabancı bir erkek karşısında yüzlerini peçe ile örtmesi.

Lesson 16. درس ۱۶

The Infinitive of Verbs. مصدر

Reading Exercise. (۱) تعلیم قرائت

The Story of the Cat and the Camel.

One day the Camel, while going with a heavy burden on his back, met the Cat. The Cat arching his back said to the Camel:

The Cat: — Good luck (prosperous journey) Brother Camel! whither away like this?

The Camel: — Thank you (I commit you to the charge of God)! But how (who says that) can I be your brother; where are you (so low)?, where am I (so high)?

Resim 53. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde fabl örneği. (F5) Fabl

۱ خواجه افندی سویلمکه باشلادیغنده (باشلار باشلاماز
باشلادیغی کبی) هرکس سستی کدی (سکوت ایتدی) . ۲ خواجه
درسخانهیه کیرینجهیه قدر بوتون شا کردلر قوتوشویورلو ایدی . ۳ مرخیفونه
کاملی (کله لیدنبرو' کلدیم کاملی) مونجسونی اوچ دفعه زیارت ایله دیم .
۴ عالی کیدر کیتمز (کیدینجه ' کیتدیگی کبی) سنی چاغیره جعم .
۵ اوقور یازاریم (اوقویوب یازاریم) . کلوب کیتدی (کلدی و کیتدی) .
۶ آتیه بینوب مملکتته کیتدی . ۷ نصرالدین خواجه (بر کون) بر بالظه
آلوب آغاجه چیتهرق اوطوردیغی دالی کسمکه باشلامش . ۸ بر آدم
اونی کورونجه آغاجدن شیمدی دوشه جکسین دیو خبر ویرمش . هر یف
یونی سویار سویله مز خواجه در آغاجدن دوشی ویردی (§ ۲۸۶) .
۹ (خواجه دخی) هر یفک آرقه سندن قوشوب یاقه سندن طوته رق
«به هر یف! سن بنم آغاجدن دوشه جکسی بیلینجه! مطلقا بنم نه وقت
اوله جکسی ده بیلمه لیسین» دیو سوال ایله دی . ۱۰ هر یف «اشکک
اوچ دفعه آکیرینجه (آکیردیغی کبی) اوله جکسین» دیدی . ۱۱ بن
کله نه دک (یا خود کلینجهیه قدر) کیتمه .

Reading Exercise. (۲) تعليم قرائت

A Sermon of Nasr-éd-din.

The reverend Teacher Nasr-éd-din¹ was a unique preacher; a like preacher has never come and will not come at all. He never spoke a useless word in all his life, from every word of his a moral is drawn or it is laughed at heartily. If you listen now to this story you will agree with what I say.

Once the Teacher went to the mosque, mounted the pulpit, turned his face toward the congregation and spoke aloud in this way: "O people! O Moslems! do you know what wonderful things² I am to say to you to-day at this [solemn] hour?"

The congregation wondered and said: "No, Teacher, how could we know without your telling (us)³?"

The Teacher said in reply: "If you do not know what I am going to tell you, go and learn and (then) come!"

The next Friday the Teacher again begins to preach and again asks the same question. This time the congregation intending to behave wisely, all shout together, saying: "Yes, Teacher, we know, we know!"

The Teacher was very much offended at their rudeness and said: "Since you say you know (what I am about to say), then go out, let not my eye see you more," and coming down from the pulpit he departed and went away quickly (§ 286).

Resim 54. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde mizahî fikra örneği. (F8) Mizahî Fıkra

۱۲ Diploma اجازتنامه *Ijazétnamé.*

دارنده وثيقه^۱ واهان كقام افندی مكتبمرك علوم و السنه مقررہ سی^۲
 ترتیب مخصوص^۳ وجہله^۴ تدرس و تحصیل ایتمش^۵ و حسن حال و اخلاق
 حمیدہ سیلہ^۶ ہیئت معلومتک^۷ توجہنہ^۸ مظهر اولدینندن^۹ فنون و ادبیات^{۱۰}
 اجازتنامہ سنہ^{۱۱} معادل اولان^{۱۲} اشبو علوم علیہ^{۱۳} شہادتنامہ سی حسب المدیریہ^{۱۴}
 طرفزدن بالامضا افندی مومن الیہ یدیتہ اعطا قلندی .

فی ۸ قوز سنہ ۱۳۱۰

آناطولیہ قواہجی ہیئت معلومتی طرفزدن آناطولیہ قواہجی ہیئت مدیرانی طرفزدن
 رئیس: چارلیتر ترائسی ادوارد ریکسی

Resim 55. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde diploma örneği. (F19) Diploma

درس ۳۶ Lesson 36.

Salutation, Congratulation, Adresses etc.

تعلیم ۸۱ Exercise 81. ص ۲۴۸ p. 248.

Note. This Exercise being a conversation between two Moslem gentlemen Mourad B y and Ahmed Eff ndi, we put it in the form of a conversation.

- M. 1. May I come to-day to call on you?
 A. If you honour my house, you are welcome, come!
 M. 2. Good morning (or Good evening) Ahm d Eff ndi.
 A. Good morning Mourad Bey, come, take a seat. You are welcome! I hope (by the will of God) you are well. 3. Do you receive letters from your son?
 M. He had stopped his letters (cut the back of his letters) for a long time, but, thank God, we were able to receive a letter this week.
 A. I congratulate you then. What news have you? (what is there and what is there not), what does he write?
 M. 4. I wish the same to you! (May you enjoy the light 493:1). He says he is very well, he sends many salutations to you, he kisses your hands.
 A. 5. May he who kisses hands be well [  489]. Whenever you write letters please write my especial salutations to him.
 M. With pleasure, sir. How are you yourself? are you well? how are the circumstances of your life? are they good?
 A. 6. Health to you! I was a little unwell yesterday. I got a very bad cold, but (lead into the Satan's ear) [493°], thanks to God I am a little better to-day. You never look

تعليم قرائت Reading Exercise. (۲۲)

Supplication and Praise.

Thou art the originator of the world, O, Lord!
 Thou art the creator of the universe, O Lord!
 Thou art the illuminator of the heavens.
 Thou art the provider of the earth!
 Thy loving kindness embraces the whole world.
 Thou art the most gracious of the gracious ones.
 I know not to whom I must make my moan.
 Thou art the most merciful of the merciful, O Lord!
 What need is there for me to make petition to Thee?
 Thou dweilest in the hearts, O Lord!
 My outside and inside is open (known) to Thee.
 Thou art the invisible-seeing, O Lord!

From the Divan of Fazil.

Resim 57. V. H. Hagopian'nın Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar adlı eserinde şiir örneği. (F3) Şiir

F) Ölçme Değerlendirme

Önce anlatım yapılmıştır. Sonra örnek verilmiştir.

G) Görsel Unsurlar

Görsel unsur olarak sadece eserin sonunda bir tuğraya rastlanmıştır.

H) Amacı

Yazar kitabının ön sözünde yazdıklarıyla kitabın yöntemine, içeriğine ve hedef kitesine dair bilgi vermektedir. Yazar, "Bu Anahtar Osmanlı-Türk Dil bilgisinde alıştırmaların, Çevirilerin, Okuma çalışmalarının ve Türkçe Eklerin çevirisini içermektedir. Öğrenciler (bu kitapta) Türkçeden İngilizceye çevirilerin oryantal renklere sahip olduğunu görecekler. Öğrenciler, gramerin ilk sayfasından başlayarak Türk yazısıyla ilgili yazma

çalışmaları yapmalılar.” sözleriyle kitabın gramer – tercüme yöntemiyle kaleme alındığını göstermiş ve öğrencilerin (İ1) kitabın hedef kitesini oluşturduğunu belirtmiştir.

İ) Alfabe

Eserde Latin ve Arap alfabesi (J3) kullanılmıştır.

Eserde dönemin anlayışına uygun olarak gramer - tercüme yöntemi kullanılmıştır. Dil bilgisi konularına özen gösterilmiştir ve konular ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Öğretimde dört temel dil becerisi önemslenmiş ve okuma, yazma, konuşma becerilerinde etkinliklere yer verilmiştir. Eserde kültür aktarımı öğeleri fazla yer almamış, atasözleri ve deyimler dışında dini inanışa yönelik kelimeler yer almıştır. Eserde metin seçimine dikkat edilmiş fabl, diyalog, fıkra ve şiir örneklerine yer verilmiştir.

Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitaplarındaki farklılıklara dair bulgular

Bu bölümde Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla İngilizce yazılmış Türkçe öğretim kitapları kendi aralarında karşılaştırılmış ve sonuçlar ortaya koyularak çıkarımlarda bulunulmuştur.

Tablo 13

Osmanlı Döneminde İngilizce Yazılan Türkçe Öğretim Kitaplarının Kod Şeması

Yazarlar/ Kodlamalar	A	B	C	D	E	F	G	H	İ	J
T. Vaughan - Grammar Of the Turkish Language	1,2,3,4,5	1	1	3	1,3,9,17	23,5	-	-	1,2, 4	2
L. Davids - Grammar of the Turkish Language	2,3,4,5, 6,7,9,10	1	1	3	1,2,3, 6,7,13	1,3,4,11, 12,14,17,22	-	-	1,2, 3,4	3
C. Boyd - The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish Language	2,3,4,5, 6,8,9,10	1	1	3	1,2,3,6	4,5,23	-	-	2,4	3

Tablo 13'ün devamı

W. B. Barker - A Reading Book Of The Turkish Language	2,3,4, 5,7,8	1	1	3	1,3,4	3,8	1,2	-	1	3
W. B. Barker - A Practical Grammar Of The Turkish Language	2,3,4, 5,7,8	1	1	3	1,3,17	23	-	-	2,4	3
Redhouse - The Turkish Campaigner's Vade- Mecum of Ottoman Colloquial Language	1,2,3,4, 5,7,8,11, 12	1	1,3, 4	3	1,3,6,9, 13,17	23	-	-	3	3
E. Arnold - A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language	2,3,4,5, 6,9,10	1	1	3	1,3	23	-	-	1,2, 3,5	3
L. Hopkins - Elementary Grammar of the Turkish Language	2,3,4, 5,6,9,10, 11	1	1	3	1,3	4	-	-	-	3
Mackenzie Comprising a Condensed Grammar	1,2,3,4,5, 6,7,8,9, 10	1	1	3	1,3,6,9, 13,17	23	-	-	1,2, 3,4, 5	3
C. Wells - A Pratical Grammar Of The Turkish Language	1,2,3,4,5, 6,7,9,10, 12	1	1	3	1,3,6	1,4	-	-	1	3
Redhouse - A Simplified Grammar Of The Ottoman - Turkish Language	1,2,3,4,5, 6,7,9,10, 12	1	1,3, 4	3	1,6	-	1	-	1	3
Tarring - Turkish Grammar	1,3,4,5, 6,8,10	1	1	3	1,3	4,5,11	-	-	1	2
Tien - Turkish Grammar	1,2,3,4,5, ,6,9,10	1	1	3	1,3,9,17	1,4,5,23	-	-	3	3
Hagopian - Ottoman Turkish Conversation Grammar	1,2,3,4,5, 6,8,9,10	1	1,3, 4	3	1,2,6,7,9	3,4,5,8, 11,23	1	-	3,4	3
Hagopian - Key to the Ottoman- Turkish Conversation- Grammar	1,2,3,4,5, 6,8,9,10	1	1	3	1,3	3,5,8,13,23	-	-	1	3

A) Dil bilgisi

Bu bölümde bütün Türkçe öğretim kitaplarının dil bilgisi konularına değindiği görülmektedir. Yalnız Redhouse, Vaughan, Mackenzie ve Wells bu konuda diğer yazarların değinmedikleri gramer konularına da değinerek farklılıklarını ortaya koymuşlardır.

B) Yöntem

Bu bölümde yazarların hepsinin eserlerini oluştururken gramer – tercüme yöntemini kullandığı görülmektedir. Bu durum üzerinde bu yöntemin kitapların yazıldığı dönemde bilinen tek yöntem olmasının etkisi ortadadır.

C) Dil becerileri

Osmanlı döneminde yazılmış olan Türkçe öğretim kitapları dil becerileri açısından incelendiğinde bu kitapların genel olarak ayrı ayrı dil becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerle yazılmadığı görülür. Yazılan kitapların hemen hemen hepsi kuralları anlatmakla yetinmiş ve iş bu kitaplardan dil öğrenmeye çalışan insanların okuma becerilerine bırakılmıştır. Dönemin dil öğretim kitapları yazarlarının eserlerini oluştururken birbirlerinden etkilendiği ve genel dil öğretim yöntemine sadık kaldıkları anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Barker, Redhouse ve Hagopian diğer yazarlardan ayrılmış ve eserlerinde diğer dil becerilerini harekete geçiren etkinliklere ve yönlendirmelere de yer vermişlerdir.

William Burckhardt Barker, A Reading Book Of The Turkish Language With A Grammar And Vocabulary adlı eserinde dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklere yer vermiştir.

V. H. Hagopian, Ottoman – Turkish Conversation – Grammar adlı eserinde okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklere yer verdiği görülmektedir.

James William Redhouse, İngiliz subaylar için yazdığı *The Campaigner's Vade – Mecum Of Ottoman Colloquial Language* adlı eserinde okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesine yönelik etkinliklere yer vermiştir.

D) Öğretim dili

Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla eser veren yazarlar kullandıkları gramer – tercüme yönteminin de etkisiyle eserlerinde hem hedef dili hem ana dili kullanmaktadırlar. Bu şekilde eserleri okuyanların Türkçeyi daha kolay bir şekilde öğrenebilecekleri düşünülmüştür.

E) Kültür aktarımı

Kültür aktarımı dil öğretiminin olmazsa olmazıdır. Osmanlı döneminde İngilizlere yönelik yazılan dil öğretim kitaplarına bakıldığında bu kitapların yazarlarının kültür aktarımının önemini bilip eserlerini buna göre verdikleri görülmektedir.

Arnold Tien kitabında yedi değişik konuda kültürel özellikleri aktararak bu konuda en çok kültürel özelliklere dikkat eden yazar olurken C. F. Mackenzie, James William Redhouse ve Arthur Lumley Davids altışar konuda, V. H. Hagopian ise beş konuda kültürel özellikleri aktarmaya çalışmışlardır.

Osmanlı döneminde İngilizce yazılan Türkçe öğretim kitaplarında kültürel özelliklerden dile ait öğeler ve dini yapıya ait özelliklerden muhakkak bahsedilmiştir. Ayrıca bazı yazarlar, atasözleri ve deyimler için ayrı bölümler oluşturmuşlardır. Bu bölümde yer alan bazı atasözleri ve deyimlerin TDK'nın atasözleri ve deyimler klavuzunda yer almaması dikkat çekmektedir.

F) Metin Seçimi

Metinler günümüzde dil öğretiminin vazgeçilmezleri arasında yer alır. Osmanlı döneminde yazılan Türkçe öğretim kitaplarına bakıldığında metinlerin bu dönemde de dil öğretimi için önemli bir araç olduğu görülmektedir. Arthur Lumley Davids, Türkçe öğretim

kitabında kullandığı sekiz farklı türdeki metin ile bu alanda metinleri en çok kullanan yazar olurken C. F. Mackenzie, V. H. Hagopian ve Arnold Tien de kullandıkları metin türleri ile metinlere dil öğretiminde çokça yer vermişlerdir. Bu dönemde diğer yazarların da dil öğretiminde metinlerin kullanımına dikkat ettiği görülürken yalnız James William Redhouse A Simplified Grammar Of The Ottoman - Turkish Language adlı eserinde dil öğretiminde metin kullanmamıştır.

Dil öğretim kitapları genel olarak incelendiğinde en çok diyalogların kullanıldığı anlaşılırken hikâye ve fabllarında çokça yer kapladıkları görülür.

G) Öğrenme – öğretme süreci

Günümüz dil öğretim kitapları dil öğretimini plânlı olarak ve bir süreç halinde işlemektedir. Osmanlı dönemi Türkçe öğretim kitaplarına baktığımızda çoğu öğretim kitabında plânlı bir öğrenme – öğretme süreci yoktur. Ancak William Burckhardt Barker, A Reading Book Of The Turkish Language adlı eserinde, V. H. Hagopian, Ottoman – Turkish Conversation – Grammar adlı eserinde ve James William Redhouse A Simplified Grammar Of The Ottoman - Turkish Language adlı eserinde hazırlık ve işleniş kısımlarında bilgi vermiş ve alıştırmalar yapmışlardır. Yine de bu itaplarda da ölçme – değerlendirmeye dair bir etkinlik yer almamaktadır.

H) Görsel Unsurlar

Bu bölümde Osmanlı döneminde yazılmış Türkçe öğretim kitaplarının hiçbirinde öğretimde görsel unsurların kullanılmadığı görülmektedir. Bu kitaplardan ikisinde tuğra ve hat sanatı karşımıza çıkmakta ancak bunlar kitabın sonunda yer alması nedeniyle öğretim faaliyetinde kullanılmadığı şeklinde değerlendirilmiştir.

İ) Amacı – Hedef Kitle

Bu bölümde Osmanlı döneminde yazılmış Türkçe öğretim kitaplarının yazılış amacı, hedef kitesinin kimler olduğu değerlendirilmiştir. Buna göre bu dönemde yazılan Türkçe

öğretim kitaplarının hemen hemen tamamının öncelikli amacı Türkçe öğrenmek isteyen öğrencilere yardımcı olmaktır. Daha sonra resmi görevlilere yardımcı olmak amacı taşırlar. Özellikle bu eserlerin yazıldığı yıllarda Osmanlı İmparatorluğu'nun hala dünya siyasetinde önemli bir yer kaplaması diğer milletlerin olduğu gibi İngilizlerin de Osmanlı ile yakın ilişkiler kurmasını sağlamış, bu da o dönemde yazılan Türkçe öğretim kitaplarının niteliği ve niceliğine etki etmiştir. Bu amaçlar dışında Türkçe öğretim kitaplarının tüccarlara da Türkçe öğretmeyi amaçladığı görülmektedir.

Charles Francis Mackenzie, *Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary* adlı eserinin önsözünde kitabını gazetecilerin de Türkçe öğrenmesi için yazdığını belirtir.

J) Alfabe

Bu bölümde Osmanlı döneminde yazılmış Türkçe öğretim kitaplarında kullanılan alfabeye değinilmiştir. Buna göre, bu dönemde yazılan Türkçe öğretim kitaplarında genellikle hedef dilin alfabetesi olan Arap alfabetesi ve ana dilin kullandığı alfabe olan Latin alfabetesi bir arada kullanılmıştır. Bununla birlikte C. J. Tarring, *Turkish Grammar* adlı eserinde ve Thomas Vaughan, *Grammar Of the Turkish Language* adlı eserinde sadece Latin alfabetesi ile Türkçeyi öğretmeyi amaçlamıştır.

Genel olarak Osmanlı döneminde yazılmış Türkçe öğretim kitapları değerlendirildiğinde, bu kitapların oluşturulan değerlendirme kıstaslarından ortalama 22 tanesiyle ilgili çalışmalar yaparak Türkçeyi öğrettikleri görülmektedir. Bununla birlikte Arthur Lumley Davids, V. H. Hagopian ve Arnold Tien bu ölçütlerden daha fazlasına hitap etmiştir. Bu durum üzerinde Osmanlı döneminde yazılan son Türkçe öğretim kitabını V. H. Hagopian'ın yazmış olması, Arthur Lumley Davids'in ve Arnold Tien'in de eserlerinde kültür aktarımına ve metin seçimine ayrıca önem vermesinin etkili olduğu görülür. William

Burckhardt Barker'ın, A Practical Grammar Of The Turkish Language With A Grammar And Vocabulary adlı eserinde daha az kıstas ile Türkçe öğretmeye çalıştığı görülür.

Ayrıca James William Redhouse eserlerini yazdıktan sonra Türkçe öğretimine dair eserlerini ortaya koyan diğer yazarların Redhouse'a atıfta bulunduğu görülmüştür. Bu durum üzerinde Redhouse'un Osmanlı'da uzun süre yaşamış ve devlet memuru olarak görev almış olmasının ve bu sayede Türkçe'ye daha hâkim olmasının etkisi vardır.

Bölüm IV: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Tartışma ve Sonuç

Bu bölümde araştırma sonuçları bulgulardan hareketle tartışılmış ve çalışmanın alanyazına katkıları belirtilmiştir.

Kültür aktarımı. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserlerin kültür aktarımına önem verdiği ve bu dönemde yazılan bütün dil öğretim kitaplarının kültürel öğelerini kullandıkları görülmektedir.

Günümüzde karşımıza çıkan yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları ile ilgili yapılan araştırmalarda kültür aktarımına çokça yer verildiği görülmüştür. Buna göre;

Ökten ve Kavanoz (2014), günümüzde kullanılan yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki kültür aktarımını inceleyebilmek için bu alanda yazılmış beş kitabı incelemişlerdir. Türkçe ders kitaplarının, Türk insanının gündelik hayatta yaşadığı kültürü olduğu gibi tanıtmakta daha etkili olması gerekmektedir. Bir turist için hazırlanmış rehber çerçevesinden kurtulup kültürel duyarlılığı ve kültürel farkındalığı arttıracak örnekler kullanılması gerektiği sonucuna varmışlardır.

Tuna (2014), “Bilindiği gibi, dünyada tarihi kökleri çok eski zamanlara kadar gidebilen pek az millet vardır. Bu milletlerden birisi de Türk milletidir. Dolayısı ile uçsuz bucaksız topraklarda vatan tutmuş Türklerin kültürlerinden doğan sözlü ve yazılı edebiyat külliyyatı oldukça zengindir. Bu külliyyatın ürünlerinden olup hem sözlü hem de yazılı edebiyata mal olmuş olan ‘destanlar’, adeta Türk milletinin birer aynası olarak kabul edilebilir. Tüm bunlardan hareketle, özellikle ‘destan’, ‘halk hikâyesi’ gibi Türk Halk Edebiyatı metinlerinin yabancılara Türkçe öğretimi bağlamında ders malzemesi olarak ele alınışı kültür aktarımı ve Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Programı’nda belirtilen dil öğretimi ve kültürleşme süreci açısından bizce daha doğru bir yaklaşım olacaktır.” sözleriyle yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında halk kültürünü yansıtan malzemelerin

kullanılması gerekliliğini ortaya koymuş ve öneri mahiyetli oğuz kağan destanını yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında örnek metin olarak işlemiştir.

Tuna (2014), yabancılara Türkçe öğretiminde atasözlerinin önemine dair yaptığı çalışmada ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretilmesinde, dilin zaten bünyesinde barınan ve Türk milletinin aynası olan folklor ürünlerine ve özellikle bu ürünlerden atasözlerine sıklıkla başvurulması gerektiğinden bahsetmiştir.

Kültürel özelliklerin yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında kullanılmasına dair yapılan çalışmalarda fıkraların kullanılmasına dair çalışmalar da dikkat çekmektedir.

Türkçe öğretiminde kullanılacak fıkraların özellikleri (Akkaya, 2013) şöyle sıralanabilir:

1. Fıkralar, dil öğrenenlerin sözcük dağarcığını geliştirir. Sözcük dağarcığı,
 - Sözcüklerin aynı ya da farklı yapılar içinde tekrar edilmesiyle
 - Bir cümlenin genelinde değil de, bir ya da birkaç sözcüğünde değişiklik yapılmasıyla
 - Az da olsa bilinmeyen sözcüklerin kullanılmasıyla
 - Sözcüksel alanı aynı olan sözcüklerin kullanılmasıyla
 - Sözcüklerin yaşayan dilden seçilmesiyle
 - Temel söz varlığını içermesiyle (organ, sayı sistemi gibi)
 - Deyim, atasözü gibi kalıplaşmış ifadelerin kullanılmasıyla
 - Zıt ya da eş anlamlı sözcüklerin kullanılmasıyla
 - Mecazlar gibi örtük ifadelere yer vermesiyle
 - Sözcüklerin bağlamsal tahminle öğretilmesiyle
 - Kültüre ait sözcüklerin öğretilmesiyle
 - Sözcüklerin diyaloglar aracılığıyla öğretilmesiyle zenginleşir.

2. Fıkralar, eğlenirken düşünmeyi sağladığı, özellikle gülmece öğeleri bolca barındırdığı için dil öğrenenlerin derse karşı güdülenmesini ve dikkatini artırır.

3. Fıkraların diyaloglar üzerine kurulu olması, dilin temel dört becerisini, özellikle de konuşma becerisini geliştirir.

4. Fıkraların öğrenilen dilin kültürünü yansıtması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır.

5. Nasreddin Hoca'nın sürekli güncelliğini koruması, metinlerin çağdaş olmama sorununu ortadan kaldırır.

6. Fıkraların günlük yaşamı yansıtması dil öğretimini kolaylaştırmaktadır.

7. Dil bilgisi yapılarının sürekli tekrar edilmesi dil bilgisi kurallarının özümsemesini ve temel dil becerilerine olumlu yönden etki yapmasını sağlar.

Osmanlı döneminde yazılan yabancılara Türkçe öğretimi ders kitapları kültür aktarımında fıkra türünü de unutmamıştır. Hatta William Burckhardt Barker eserinde fıkralara ayrıca yer vermiştir. Bu durum Akkaya'nın da dikkatini çeker.

Hoca fıkralarının sadece Türkçe değil, aynı zamanda yabancı dillerdeki internet sitelerinde dolaşımı ve yeniden üretimi onun bugün de güncelliğini koruduğunu göstermektedir. Bunların özellikle dil öğretimi kitaplarında yer alması, metinlerin güncel olmasına katkı sağlayacaktır. Çünkü folklor metinleri durağan değil, devingen metinlerdir. Bu nedenle 1854 yılında yazılan "Turkish Reading Book and Vocabulary and Grammar" isimli dil öğretimi kitabında yer alan Nasreddin Hoca fıkraları (Kazanın Doğurması örneğinde olduğu gibi) günümüzde hâlâ güncelliğini koruyan metinlerdir (Akkaya, 2013).

Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitaplarına baktığımızda dönem yazarlarının kültür aktarımına dikkat ettiğini ve eserlerinde kültürel öğelere bolca yer verdiklerini görüyoruz.

Dil becerileri. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserlere bakıldığında dil becerilerine yönelik etkinliklerin verilmesinde eksik kaldıkları, genellikle sadece okuma becerisine yöneldikleri görülür. Bu konuda Redhouse, barker ve

Hagopian'ın eserlerinde diğer dil becerilerini de önemsedikleri verilen etkinliklerden anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet döneminde yabancılara Türkçe öğretmek amacıyla kullanılan kitaplarla ilgili yapılan araştırmalarda dört temel dil becerisine yönelik olan çalışmalar önemli bir yer kaplamaktadır.

Yılmaz (2014), Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 2 B1 düzeyinde toplam 30 tane yazma çalışması vardır. Bu çalışmalar ünitelerde yer alan metinlere paralel olarak hazırlanmıştır. Etkinlikler sınırlı sayıdadır.

Tok (2013), Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda hazırlanmış olan ders kitaplarından Yeni Hitit Yabancılar İçin Ders Kitabı 1(A1-A2 Düzeyi) ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Ders Kitabı 2 (B1 Düzeyi) ile Lale Türkçe Ders Kitabı 1(A1 Düzeyi), Lale Türkçe Ders Kitabı 2 (A2 Düzeyi) ve Lale Türkçe Ders Kitabı 3(B1 Düzeyi) kitapları inceleme nesnesi olarak ele alınmıştır.

Tok (2013)'un yaptığı araştırmaya göre günümüz yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarındaki temel beceri alanlarının yüzdelik dağılımları şu şekildedir:

Tablo 14

Temel Beceri Alanlarının Yüzdelik Dağılımları

	Okuma(f)	Dinleme(f)	İzleme(f)	Konuşma(f)	Dilbilgisi(f)	Yazma(f)
Lale 1	21,7	14,4	18,9	16,0	14,1	14,7
Lale 2	24,2	16,1	21,2	16,4	6,3	15,4
Lale 3	20,6	16,4	17,6	18,4	6,6	20,3
Hitit1	33,4	13,8	0	15,3	27,7	9,6
Hitit2	32,2	14,9	0	14,5	26,9	11,3

Sonuç olarak ders kitaplarının yazma becerileri alanlarına bakıldığında ileri düzeylere geçildikçe ayrılan oranların arttığı görülmüştür. Tok, öneriler kısmında bu alandaki ders kitaplarındaki yazma becerisinin geliştirmeye yönelik önerilerde bulunmuştur.

Yılmaz (2014), Betimsel tarama modeli'ni temel alarak "Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2 ve 3'teki metinleri okunabilirlik durumları açısından incelemiştir. Yılmaz, Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin ortalama kelime uzunluklarına bakarak bu metinleri çok kolay, kolay, orta güçlükte, zor ve çok zor olarak derecelendirmiştir. Bu amaçla evreni temsil etme gücünün yüksek olması nedeniyle Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3 Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından Engin Uzun editörlüğünde hazırlanmış kitap setini örneklem olarak seçmiştir. Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı 1, 2, ve 3'teki okunabilirlik formüllerinin uygulanabileceği birinci kitaptan yirmi (20), ikinci kitaptan kırk (40), üçüncü kitaptan ise otuz sekiz (38) metin seçilmiştir.

Sonuç olarak, Hitit 1'deki metinlerin 11 tanesi kolay, 8 tanesi orta güçlükte ve 1 tanesi çok zor seviyededir. Hitit 2'de ise metinlerin 23 tanesi yani yarıdan fazlası orta güçlükte yer almaktadır. Ayrıca metinlerin 9 tanesi kolay ve 8 tanesi zor seviyededir. Hitit 3'te ise metinlerin çoğunlukta olduğu sınıf aralığı ise zordur. Metinlerin 17 tanesi zor, 10 tanesi orta güçlükte, 7 tanesi çok zor ve 4 tanesi kolay düzeydedir. Buna göre, genel olarak kitaplardaki metinler öğrenci seviyelerine uygun düzeydedir. Fakat her kitap içerisinde öğrenci seviyesini aşan metinler vardır.

Şeref ve Yılmaz (2013), kitaplardaki görsellerin öğretim sürecine katkıları gözetilmeksizin rasgele hazırlanmalarının amaca hizmet etmeyeceğini, görsellerin, bu konuda bilimsellikleri kanıtlanmış olan birtakım ölçütlere göre oluşturulması gerektiğini söyler.

Şeref ve Yılmaz (2013), Gökkuşluğu Türkçe Öğretim Seti'ni incelemiştir. İncelenen Gökkuşluğu Türkçe Öğretim Seti Ders Kitabı 1'de içerik ve anlam olarak ünitelerdeki görsellerle okuma metinleri arasında genel olarak bir bütünlüğün olduğu tespit edilmiştir.

Gün, Akkaya ve Kara (2014)'nın çalışmasında TÖMER'lerde görev yapan öğretim elamanlarının Yabancılara Türkçe Öğretimi ders kitapları hakkındaki görüşlerini incelemektir. Bu amaçla Türkçe Öğretim Merkezlerinde görev yapan 10 öğretim elemanı ile görüşülmüştür. Çıkan sonuçlara göre;

1. Öğretim elemanlarının çoğunluğu yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının öğretim programıyla uyumu konusunda kararsızdır.
2. Ders kitaplarını öğretim elemanlarınca yabancılara Türkçe öğretimine katkı sağlama bakımından yeterli görülmemektedir.
3. Araştırma, kitapların öğrencilerin dil becerilerine yeterince uygun olmadığını ya da bu konuda öğretim elemanlarında net bir görüş olmadığını göstermiştir.
4. Ders kitapları çoğunlukla teknolojik araçlardan yararlanmaya uygundur.

Görüldüğü üzere öğretim elemanlarınca günümüz ders kitapları değerlendirildiğinde bu kitaplarda mevcut programlarla uyum, Türkçe öğretimine katkı ve dil becerilerinin öğretimi konusunda sıkıntılar vardır. Mevcut kitapların olumlu yönü olarak bu kitapların sadece teknolojik araçlara uygun olduğu görülmektedir. Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitapları dönem şartlarının da ekşiyle teknolojik araçlara uygun olarak yazılmamıştır. Yukarıdaki bulgularda da görüldüğü üzere dönemin ders kitapları dört temel dil becerisini işler şekilde oluşturulmamış, yalnızca bazı yazarlar dört temel dil becerisinden bazılarına değinerek kitaplarını yazma yoluna gitmişlerdir. Osmanlı döneminde yabancılara Türkçe öğretmeye dair bir programa rastlanmamıştır. Bu nedenle bu dönem öğretim kitaplarında programla uygunluk aranmamıştır.

Toprak (2011), Çalışmasını Türkiye’de yabancılara Türkçe öğretirken en yaygın olarak kullanılan üç set ve bir kitap üzerinde yaptığımız değerlendirmelere dayandırmaktadır.

Bu eserler;

1. İki okuma ve bir dil bilgisi kitabı olmak üzere üç kitaptan oluşan Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından yayımlanmış olan Yabancılar İçin Türkçe seti.

2. Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından yayınlanmış olan Yeni HİTİT seti ki bu set, bir ders ve birer çalışma kitabından oluşan üç seviye için hazırlanmış altı kitap ve bir öğretmen kılavuz kitabından oluşur.

3. TİKA (Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) tarafından yayımlanan Türkçe Öğreniyoruz ORHUN setidir. Bu set de bir çalışma ve birer ders kitabı olmak üzere üç seviyede altı kitap ve bir öğretmen kılavuz kitabından oluşur.

Toprak, bu kitaplarda bulduğu hataları şu şekilde maddelendirmiştir:

1. Dil bilgisinde seyrek kullanılan ya da hiç kullanılmayan yapılara verilen zorlama örnekler

2. Anlatım bozukluğu olan cümleler

3. Eş görevli yapıların ve sözcüklerin anlam farklılığından kaynaklanan yanlışlıklar

4. Yabancı sözcük kullanma merakı

5. Yardımcı fiillerin yanlış kullanımı

6. Olay sıralamalarında yapılan yanlışlar

7. Zaman uyumsuzlukları

8. Bilgi yanlışlıkları

9. Okuma parçalarıyla ilgili yanlış sorular

Osmanlı döneminde yazılan İngilizlere Türkçe öğretim kitaplarında birçok hatanın yapıldığı muhakkaktır. Bu durum üzerinde, eserleri veren yazarların hiçbirinin aslında dil bilim alanında uzman olmamasının etkisi olduğu düşünülmektedir.

Öneriler

1. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu eserlerin asker, demokrat, diğer devlet görevlileri ya da tüccarlar tarafından oluşturuldukları görülür. Bu durum kitabın mahiyetine aksetmiş ve kitapların Türkçeyi öğrenmek isteyen insanların ihtiyaçlarını karşılayacak seviyede olmamasına neden olmuştur. Yabancılara Türkçe öğretimi için yazılacak kitapları bu alanda ders veren insanlar tarafından yazılmalıdır. Çünkü alanda ders veren öğretmenler öğrencinin ihtiyaçlarını daha iyi bileceklerdir.

2. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu eserleri yazarlar arasında Redhouse'un ayrı bir yeri olduğu görülür. Redhouse eserlerini yayımladıktan sonra bu alanda eserler verenlerin bolca Redhuse'a atıfta bulunması da bunu kanıtlar niteliktedir. Redhouse'un dil öğretmek amaçlı yazdığı eserlere baktığımızda yazılarında samimi bir hava oluşturarak öğrencilerine ulaşmaya çalıştığı görülür. Yabancılara Türkçe öğretimine dair hazırlanacak kitaplarda dile ayrıca önem verilmelidir. Öğretici ile öğrenci arasında iletişimin kurularak dil öğretiminin sağlıklı bir şekilde yapılması için öğrencinin seviyesine uygun bir şekilde dil kullanılmalıdır.

3. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu kitapların yazarlarının dil öğretiminde metinlerin önemini kavradığı görülür. Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarındaki okuma parçaları, öğrencilerin metin türlerini tanıyıp benzer metinler yazabilmeleri için uygun bir yapıda olmalıdır. Bu metinlerde çeşitli metin türlerine çokça yer verilmelidir.

4. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, dil öğretiminde kültür aktarımına Osmanlı döneminde de önem verildiği görülmektedir. Yabancılara Türkçe öğretimine dair hazırlanacak kitaplarda kültürel öğelere ve çeşitliliğe yer verilmeli ve bu şekilde öğrenciler kültür unsurları üzerinde farkındalığının artırılması sağlanmalıdır.

5. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu eserlerin toplumda belli kesimlere hitaben yazıldığı ancak bunun sadece önsöz'de kitabın yazılış amacı olarak dile getirilmekten öteye gidemediği görülür. Bu açıdan bakıldığında dil öğretim kitapları hazırlanırken bireysel özellikler dikkate alınmalıdır.

6. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, dönem eserlerinin bir, iki tanesi dışında yazma etkinliği kullanan olmamıştır. Yazma etkinlikleri verilen eserlerin dil öğretiminde diğer eserlere göre daha kapsamlı olduğu görülür. Bu açıdan bakıldığında, yazma etkinliklerinde de kültür aktarımına yer verilmeli, bu nedenle atasözleri ve deyimlerle ilgili yazma çalışmaları yapılmalıdır.

7. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu eserlerde görsel öğelerin kullanılmadığı görülmektedir. Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan ders kitaplarında görsel öğelerden de faydalanılmalı, kitaplar hazırlanırken görsel öğelerle metin arasındaki uyum ve tutarlılık sağlanmalıdır.

8. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, bu eserlerin asker, demokrat, diğer devlet görevlileri ya da tüccarlar tarafından oluşturuldukları görülür. Bu durum eserlerde anlatım bozukluğu, sözcüklerin yanlış kullanımı, bilgi yanlışlığı gibi hataların artmasına neden olmaktadır. Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik ders kitabı hazırlayan ekibin işlerinde titiz davranması gerekir. Böylece anlatım bozukluğu, sözcüklerin yanlış kullanımı, bilgi yanlışlığı gibi hatalara düşülme ihtimali düşer.

9. Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan eserler incelendiğinde, eserlerde kelimelerin tercüme edilerek karşılıklarının İngilizce yazıldığı görülmektedir. Böylece eserlerden faydalanan insanların daha rahat bir şekilde Türkçeyi öğrenecekleri düşünülmüştür. Yabancılara Türkçe öğretimine yönelik ders kitabı hazırlarken sözcük öğretimine ayrıca önem verilmelidir. Sözcükleri metne serpiştirmek yerine sözcüklerin kelime sıklıkları belirlenerek öğretimin plânlı bir şekilde yapılması sağlanmalıdır.

Kaynakça

- Açık, F. (2011). *Türkçe öğretimi üzerine yabancı yazarların hazırladığı ders kitaplarında söz dağarcığı ve kültürel unsurlar* (Yayımlanmamış bildiri). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Adaklı, E. (2010). *Mikyasu'l-Lisan Kistasu'l-Beyan, Abdurrahman Fevzi Efendi, (2-47.s.), Metin, Terimler Dizin Sözlük, Tıpkıbasım* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Yakın Doğu Üniversitesi, Lefkoşa.
- Adıgüzel, M. S. (2001). Yabancılara Türkçe öğretimi ve gramer-tercüme metodu. *Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 25-45.
- Ağıldere, Suna T. (2010). 0çXVIII. yüzyıl avrupasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin önemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul Fransız dil oğlanları okulu (1669-1873), *Turkish Studies International Periodical For the Languages*, 5/3, 693 – 704.
- Akbulut, Y. (2013). Verilerin analizi. A. A. Kurt, (Ed.), Bilimsel araştırma yöntemleri (s. 155), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisleri.
- Akkaya, A. (2013). Yabancılara Türkçe öğretimi kapsamında fıkralar: Nasreddin Hoca Fıkraları, *Millî Folklor*, 25 (100), 171 – 181.
- Altuntaş, İsmail Hakkı, Sembollerin Azizliği, <http://ismailhakkialtuntas.com/2010/11/25/sembollerin-azizligi/> Adresinden 29.04.2013 tarihinde erişildi.
- Arthur H. Grant, 'Barker, William Burckhardt (1810/11–1856)', rev. Elizabeth Baigent, Oxford Dictionary of National Biography, <http://www.oxforddnb.com/view/article/1419>, 30 Nisan 2013 tarihinde erişildi.
- Arnold, E. (1877). *A Simple Transliteration Of The Turkish Language*. Londra: Trübner & Co.

- Aydın F. ve Göksu E. (2003). Şıpka kahramanı Süleyman Paşa'nın eğitim ve kültür alanındaki faaliyetleri, *Askerî Tarih Araştırmaları Dergisi*, 1 (2), 121-144.
- Barın E. (2004). Yabancılara Türkçe öğretiminde ilkeler, *Türkiyat Araştırmaları*, 1, 19 – 30.
- Barker, W. B. (1854). *A Reading Book Of The Turkish Language*. Londra: James Medden.
- Barker, W. B. (1854). *A Practical Grammar Of The Turkish Language; with Dialogues and Vocabulary*, Londra: Bernard Quaritch.
- Benhür, M. H. (2002). *Türkçenin yabancılara öğretiminde tartışılmayan ana kavramlar* (Yayımlanmamış doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılara Türkçe öğretimi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1 (4) 107-133.
- Boyd, C. (1842). *The Turkish Interpreter Or A New Grammar Of The Turkish Language*. Londra: Smith Elder & Co.
- Bulut, S. (2013). Türkiye Türkçesi ağızları üzerine çalışma yapılmayan il ve ilçeler, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8/1, 1129-1149.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Veri Analizi El Kitabı*. Ankara: PegemA Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak Kılıç E., Akgün Erkan Ö., Karadeniz Ş., Demirel F. (2008). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: PegemA Akademi.
- Çepni, S. (2012). *Araştırma ve Proje Çalışmalarına Giriş*. Trabzon: Celepler Matbaacılık.
- Dağdelen S. (2013). *Selim Sabit Efendi'nin "Nahv – i Osmâni" Adlı Eserinin İncelenmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Kilis.
- Davids, A. L. (1832). *A Grammar Of The Turkish Language*. Londra: Parbury & Allen.

- Demir, C. (2007). Türkiye Türkçesi gramerlerinde isim tamlaması sorunu ve bir tasnif denemesi, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, VII (1), 27 – 54.
- Demircan, Ö. (2005). *Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri*. İstanbul: Der Yayınevi.
- Doğan S. (2011). *XIX. Yüzyılda Yabancılara Türkçe Öğretimi Çalışmaları: W. B. Barker Örneği*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Ersoylu, H. (1981). Türk dili üzerine yazılmış ingilizce gramerler, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 10, 124 – 129.
- Grant A. H. (2004). Barker, William Burckhardt. *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press. Advance online publication. doi:10.1093/ref:odnb/1419
- Gün, M., Akkaya, A., Kara, Ö. T. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarının Türkçe öğretimi merkezlerinde görev yapan öğretim elemanları açısından değerlendirilmesi, *Turkish Studies*, 9/6, 1 – 16.
- Hagopian, V. H. (1908). *Key To the Ottoman – Turkish Conversation – Grammar*. Londra: Heidelberg.
- Hagopian, V. H. (1907). *Ottoman – Turkish Conversation – Grammar*. Londra: Heidelberg.
- Hamilton & Alastair, Seaman, William (1606/7–1680), <http://serai.utoronto.ca/biblio/seaman-william-16067%E2%80%931680>
Adresinden 15.06.2014 tarihinde erişildi.
- Hopkins, E. L. (1877). *Elementary Grammar Of The Turkish Language*. Londra: Trübner & Co.
- Kabadayı, A. (2003). Öğrenci – merkezli yabancı dil öğretim modeli tercih ölçeği (YÖMTÖ), *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 55 – 66.

- Karagöl, E. (2011). *Sir James William Redhouse ve İngilizlere Türkçe Öğretim Yöntemi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Krashen S. D. (1982). *Principles and Practice in Second Language Acquisition*, Pergamon Press Inc., Oxford.
- Köksal, D. Ve Varışoğlu, B. (2012). Yabancı dil öğretiminde temel ilke ve kavramlar. Aziz Kılınç, Abdullah Şahin (ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ)* (49 – 64). Ankara: Pegem Akademi.
- Köksal, D. Ve Varışoğlu, B. (2012). Yabancı dil öğretiminde yaklaşım yöntem ve teknikler. Aziz Kılınç, Abdullah Şahin (ed.), *Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi (YDTÖ)* (81 - 110). Ankara: Pegem Akademi.
- Lewis, B. (2001). *Islam in History: ideas, people, and events in the middle east*, *Open Court Publishing Company*, 144 – 145.
- Mackenzie, C. F. (1879). *A Turkish Manual: Comprising A Condensed Grammar With Idiomatic Phrases, Exercises, And Dialogues, And Vocabulary*. Londra: WM. H. Allen & Co.
- Marshall C., ve Rossman G. B. (2009). *Designing qualitative research*. London: Sage publications.
- McCulloch G. (2004). *Documentary Research in Education, history and social sciences*. Social research and educational studies series (Vol. 22). Londra: RoutledgeFalmer.
- Memiş, R. M. Ve Erdem D. M. (2013). Yabancı Dil Öğretimde Kullanılan Yöntemler, Kullanım Özellikleri ve Eleştiriler, *Turkish Studies*, 297 – 318.
- Miles, M.B. ve Huberman, A.M. (1994). *An expanded sourcebook qualitative data analysis* (Second Edition). California: Sage Publications, Inc.

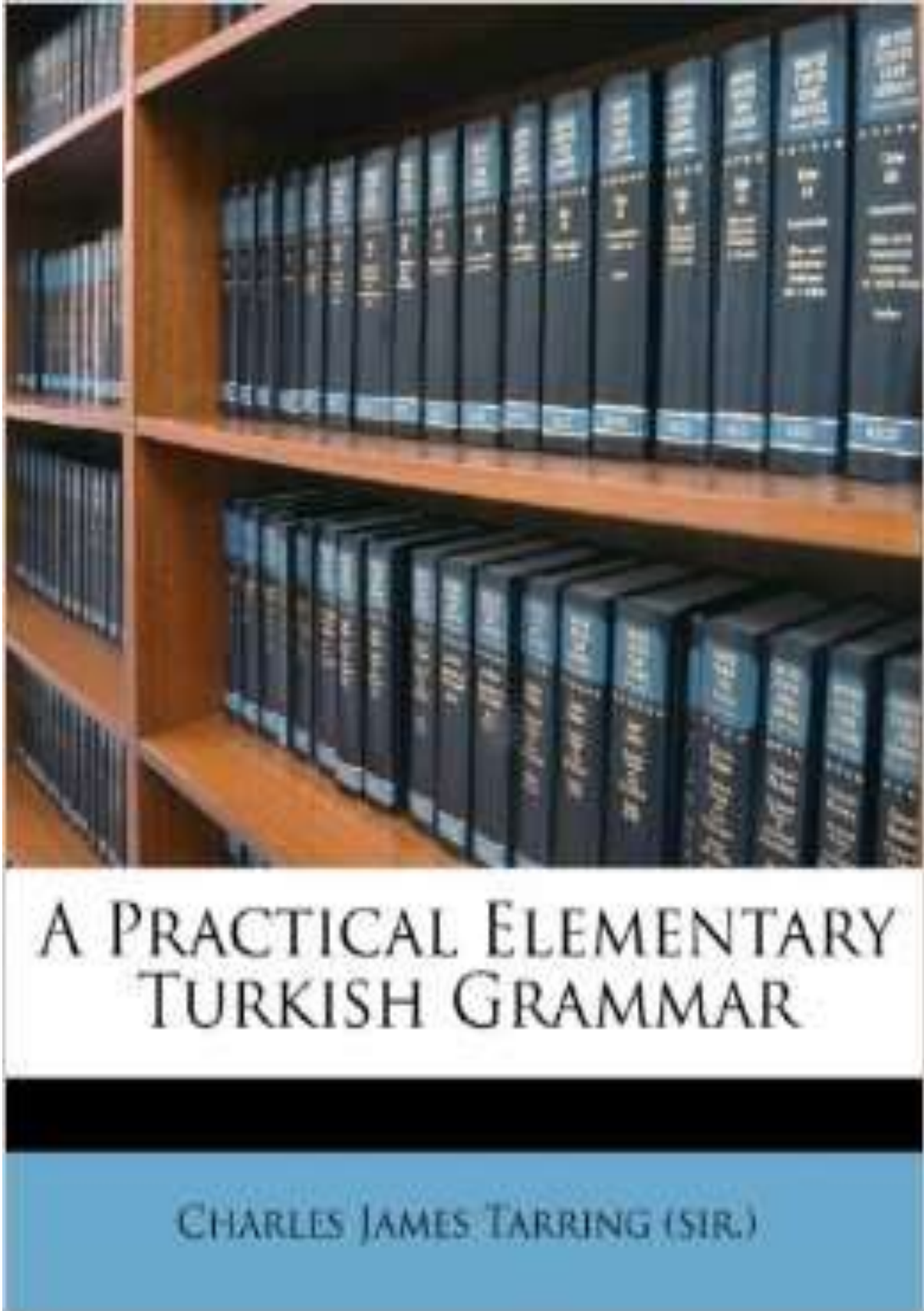
- Moran, B. (1964). Türklerle ilgili İngilizce yayınlar bibliyografyası. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Ökten, E. C. Ve Kavanoz S. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimini hedefleyen ders kitaplarında kültür aktarımı, *Turkish Studies*. 9/3, 845 – 862.
- Özçam, Çimen (1997). Türkiye Türkçesi ile ilgili gramer çalışmaları –Bibliyografya Denemesi, *Türk Dünyası Araştırmaları*, 110, 22-24.
- Özkan N. (2006). Ahmet Cevdet Paşa'nın Türk dili hakkındaki görüşleri ve eserleri, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 219 – 232.
- Parlatır, İ. (2006). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*, Ankara: Yargı.
- Polat, N. H. (2003). Türkçenin öğretimi ve Ahmet Cevdet Paşa, *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 447-454.
- Redhouse, J. W. (1884). *A Simplified Grammar Of The Turkish Language*. Londra: Trübner & Co.
- Redhouse, J. W. (1855). *The Turkish Campaigner's Vade – Mecum Ottoman Colloquial Language*. Londra: Thomas Harrison.
- Suzuki M., The History Of British Women's Writing 1610 – 1690, s 291, 3, 2011, http://books.google.com.tr/books?id=kd7OE_WmMQMC&pg=PA291&lpg=PA291&dq=Seaman+Turkish+Grammar&source=bl&ots=hr_IaYbmlm&sig=xIQb9rKjl9Iu80amrfO_4nVQO54&hl=tr&sa=X&ei=ybWsUv_IloiAhQeJnoHQBA&ved=0CFwQ6AEwBg#v=onepage&q&f=false Adresinden 14.12.2013 tarihinde erişildi.
- Şahbaz, N. K. (2009). Çocuk Edebiyatımızda İlk Önemli Kaynak: Nuhbetü'l Etfal, <http://www.egitirim.gen.tr/site/arsiv/56/373-cocuk-edebiyatimizda-nuhbetul-etfal.html> Adresinden 07.06.2013 tarihinde erişildi.

- Şeref, İ. Ve Yılmaz İ. (2013). Gökkuşluğu Türkçe öğretim seti'ndeki okuma metinleri ile görsellerin bütünselliği, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6 (27), 505 – 519.
- Şimşek, Hüseyin (2009). Eğitim tarihi araştırmalarında yöntem sorunu, *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42(1),33-51.
- Tarahija, A. (2008). *Kavâ'id-i Türkiyye'nin Modern Türkçe Öğretimi Yöntemleri Bakımından Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Tarring, C. J. (1886). *A Practical Elementary Turkish grammar*. Londra: Kegan Paul, Trench & Co.
- Taştan O. (2009). *Şeyh Vasfî'nin Nahv-ı Osmanî adlı eserinin incelenmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi, Edirne.
- Tien, A. (1896). *A Turkish Grammar*. Londra: Sampson Low, Marston & Company.
- Tok, M. (2013). Yabancılara Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Yazma Çalışmalarının Değerlendirilmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (6/1), 249 – 279.
- Topdemir, H. G. (2009). Kültür dünyamızda çığır açtı: İbrahim Müteferrika, *Dil ve Edebiyat Dergisi*, 16 – 33.
- Toprak, F. (2011). Yabancılara Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Okuma Parçaları ve Diyaloglar Üzerine Bir Değerlendirme, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, XXIX, 11-24.
- Tosun, C. (2006). Yabancı Dil Öğretim ve Öğreniminde Eski ve Yeni Yöntemlere Yeni Bir Bakış, *Çankaya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Journal of Arts and Sciences*, 5, 79 – 88.
- Turhan Tuna, S. (2014). Yabancı öğrencilere Türkçe öğretiminde Türk kültür elçisi olan “Atasözleri”nin kullanımı, *Muğla Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1).

- Turhan Tuna, S. (2014). Yabancılara Türkçe Öğretiminde Türk halk edebiyatı metinleri kullanımı: Oğuz Kağan Destanı örneği, *Turkish Studies*, 9/3, 1481-1497.
- Türk Dil Kurumu. (2005). Türkçe sözlük. Ankara: TDK Yayınları.
- Umunç H. (2013). Doğu ve ötekilik: İngiliz seyahatnamelerinde Türk kimliği (Lady Montagu ve Richard Chandler), *Bilig*, 66, 297 – 314.
- Wells, C. (1880). *A Practical Grammar Of The Turkish Language*. Londra: Bernard Quaritch.
- Vaughan, T. (1709). *Grammar Of The Turkish Language*. Londra: F. Humfreys.
- Yakıcı A., Yücel M., Doğan, M., Yelok, S. V. (2004). *Üniversiteler İçin Türk Dili Ve Kompozisyon Bilgileri*. Ankara: Bilge Yayınları.
- Yıldırım A., ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel tarama yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım A., ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel tarama yöntemleri*(5th ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım K. (2010). Raising the quality in qualitative research. *İlköğretim Online*, 9(1), 79-92, 2010.
- Yılmaz, F. (2014). Yeni hitit yabancılar için Türkçe 2 ders kitabı yazma etkinlikleri üzerine bir inceleme, *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 37 – 48.
- Yılmaz, F. ve Temiz Ç. (2014). Yabancılara Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki metinlerin okunabilirlik durumları, *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 2, 81 – 91.

Ekler

Ek A: C. J. Tarring'in "Turkish Grammar" adlı eserinin kapağı

Ek B: A. L. Davids'in "Grammar of the Turkish Language" adlı eseri'nin kapağı

كتاب العلم النافع
في
تحصيل صرف و نحو تركي

A

GRAMMAR

OF THE

TURKISH LANGUAGE:

WITH

A PRELIMINARY DISCOURSE

ON THE

LANGUAGE AND LITERATURE OF THE TURKISH NATIONS,

A COPIOUS VOCABULARY,

DIALOGUES,

A COLLECTION OF EXTRACTS IN PROSE AND VERSE,

AND LITHOGRAPHED SPECIMENS OF VARIOUS ANCIENT
AND MODERN MANUSCRIPTS.

BY

ARTHUR LUMLEY DAVIDS,

MEMBER OF THE ASIATIC SOCIETY OF PARIS,
&c. &c.

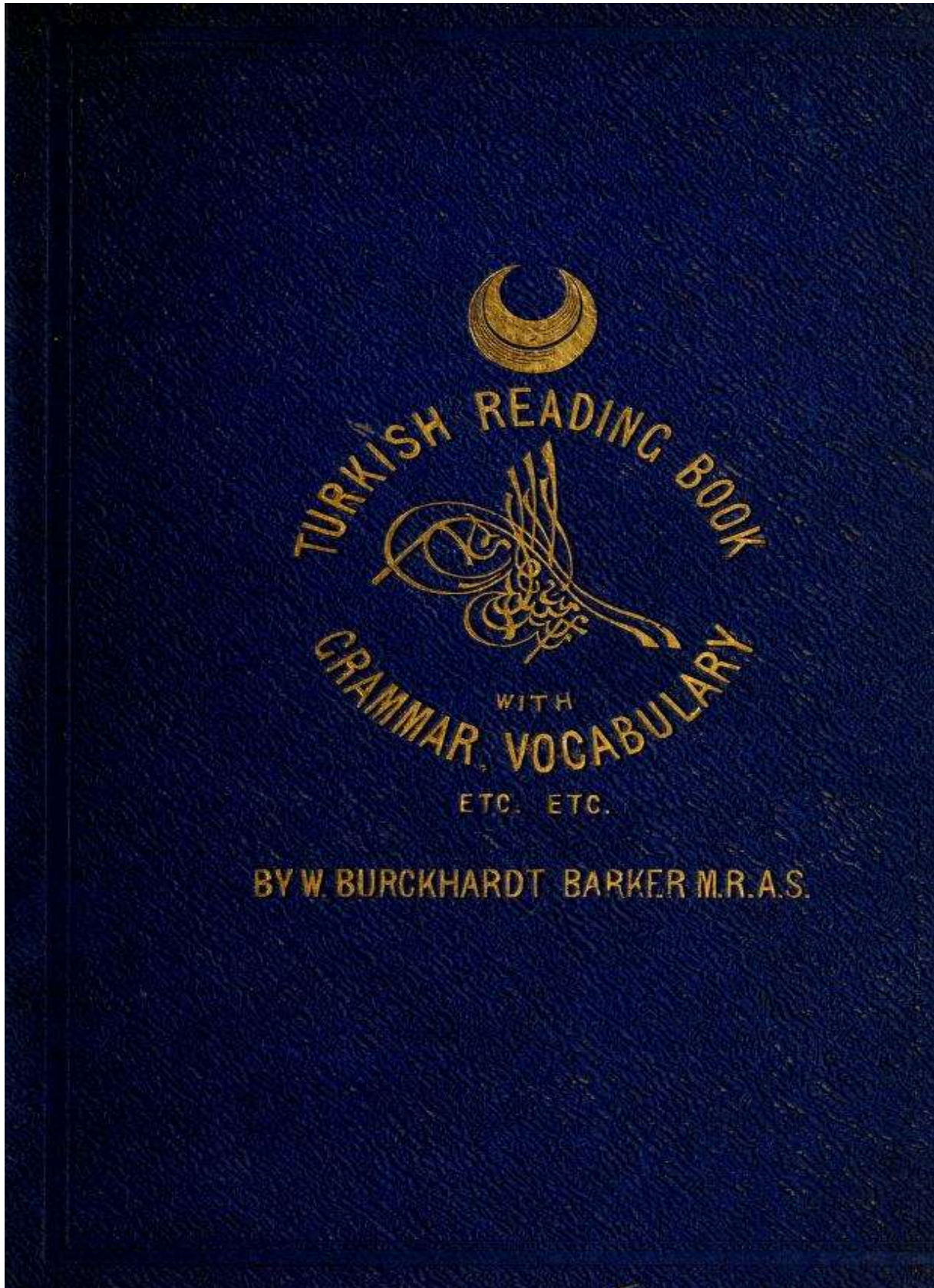
LONDON:

BOLD BY PARBURY & ALLEN,
BOOKSELLERS TO THE HONOURABLE EAST-INDIA COMPANY:
AND JOHN TAYLOR,
BOOKSELLER TO THE UNIVERSITY OF LONDON.

1832.

47

Ek C: William Burckhardt Barker'ın "A Reading Book Of The Turkish Language" adlı kitabının kapağı

Ek D: William Burckhardt Barker'ın "A Practical Grammar Of The Turkish
Language; with Dialogues and Vocabulary" adlı kitabının kapağı

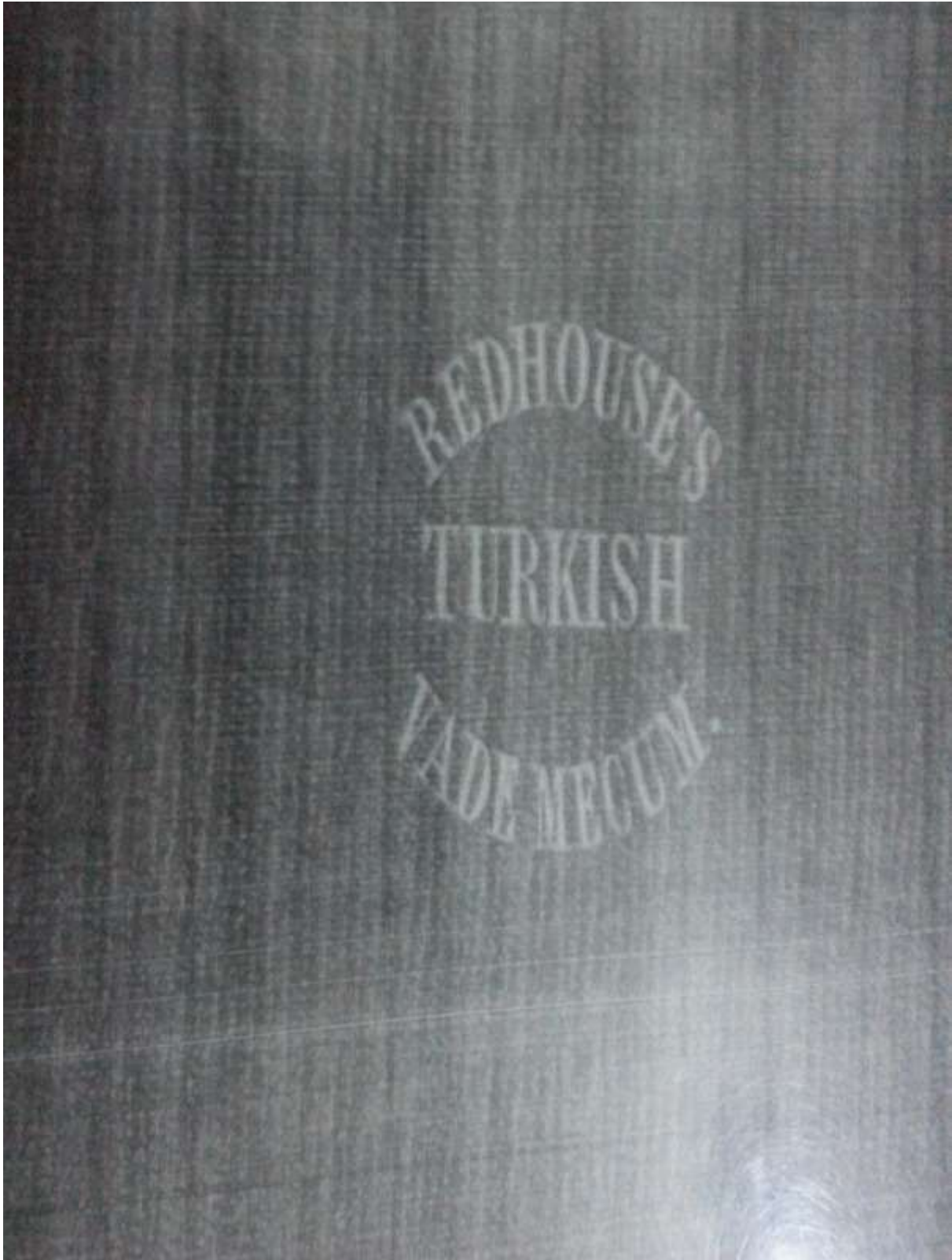
A
PRACTICAL GRAMMAR
OF THE
TURKISH LANGUAGE.
WITH
DIALOGUES AND VOCABULARY.

BY
W. BURCKHARDT BARKER, M.R.A.S.
ORIENTAL INTERPRETER AND PROFESSOR OF THE ARABIC, TURKISH,
PERSIAN, AND HINDUSTANI LANGUAGES AT ETON COLLEGE;
AUTHOR OF "LARES AND PENATES," "TURKISH TALES IN ENGLISH," ETC.

LONDON:
BERNARD QUARITCH,
ORIENTAL AND PHILOLOGICAL BOOKSELLER,
16 CASTLE STREET, LEICESTER SQUARE.

1854.

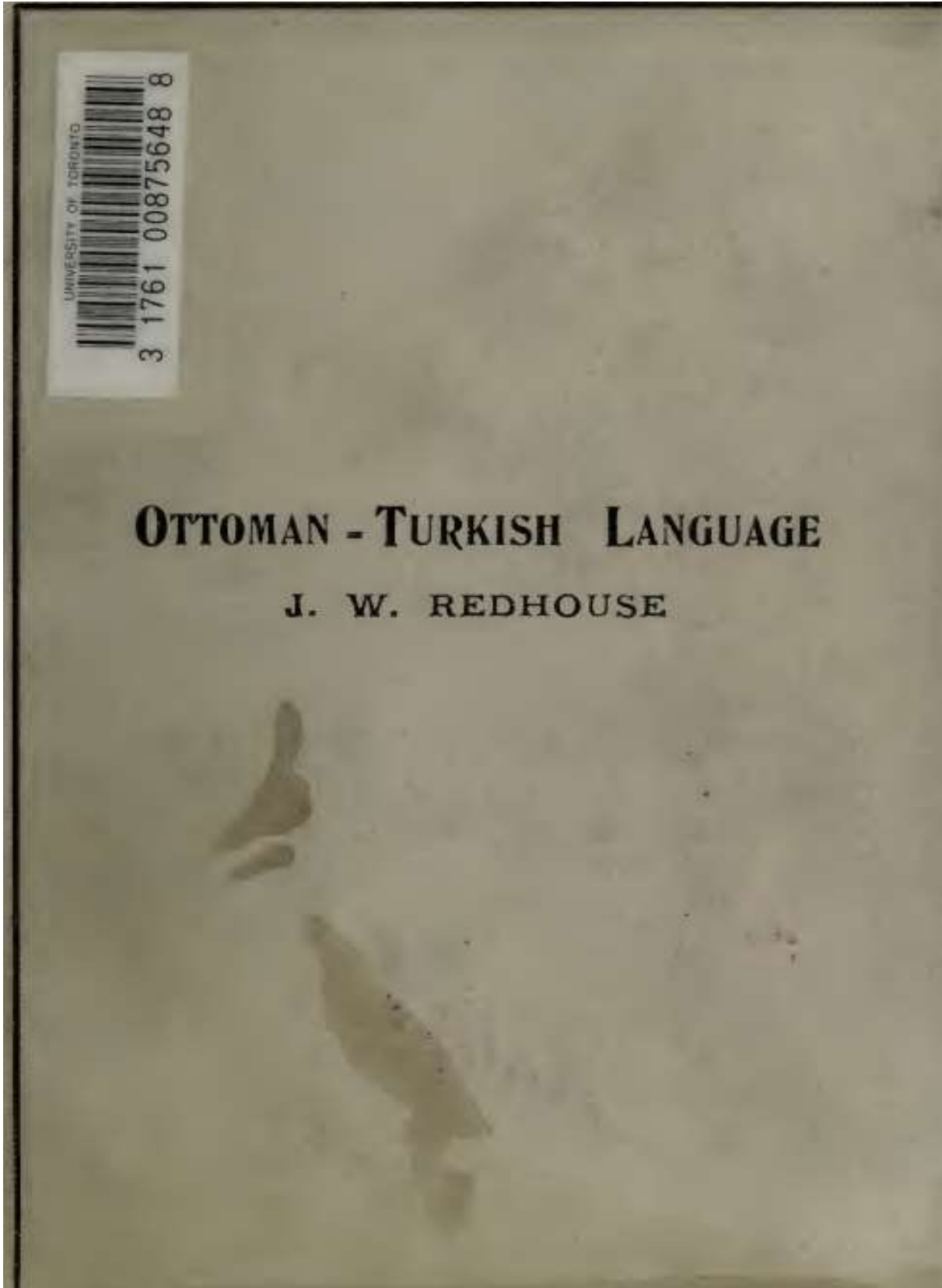
Ek E: James Willham Redhouse'un "The Turkish Campaigner"s Vade-Mecum of Ottoman Colloquial Language" adlı kitabının kapağı

**Ek F: Edwin Arnold'un "A Simple Transliterated Grammar Of The Turkish Language
With Dialogues and Vocabulary" adlı eserinin kapağı**

**Ek G: James William Redhouse'un 'A Simplified Grammar Of The Turkish Language'
adlı kitabının kapağı**

Ek H: Charles Boyd.'un "The Turkish Interpreter or a new Grammar Of The Turkish
Language" adlı eserinin kapağı

494.3

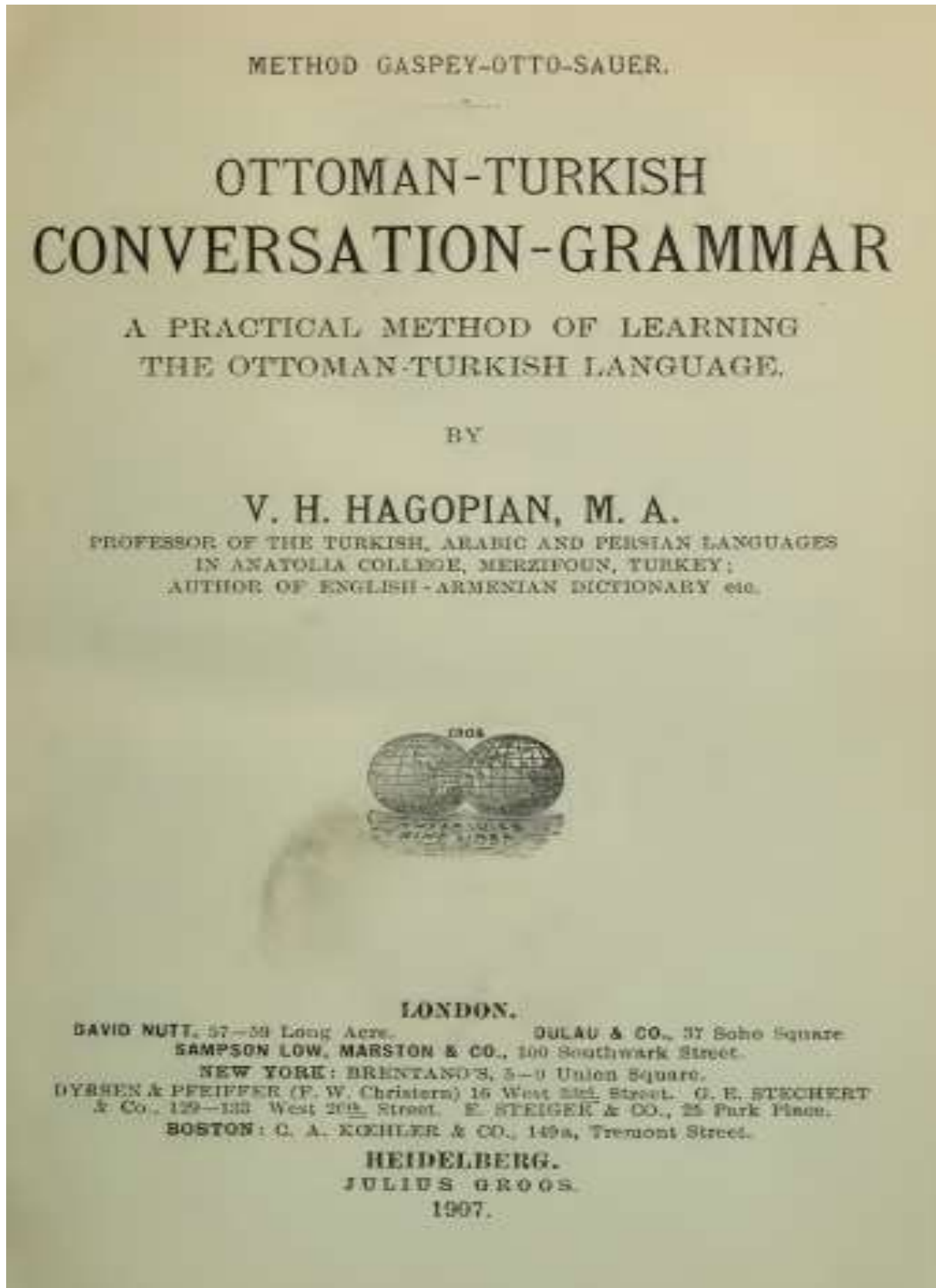
ترک ترجمانی
یا ترک لسانک
صرف جدید

THE
TURKISH INTERPRETER
OR
A NEW GRAMMAR
OF THE
TURKISH LANGUAGE
RESPECTFULLY INSCRIBED
TO THE RIGHT HONORABLE
THE EARL OF ABERDEEN K. T.
SECRETARY OF STATE FOR FOREIGN AFFAIRS
BY
MAJOR CHARLES BOYD.

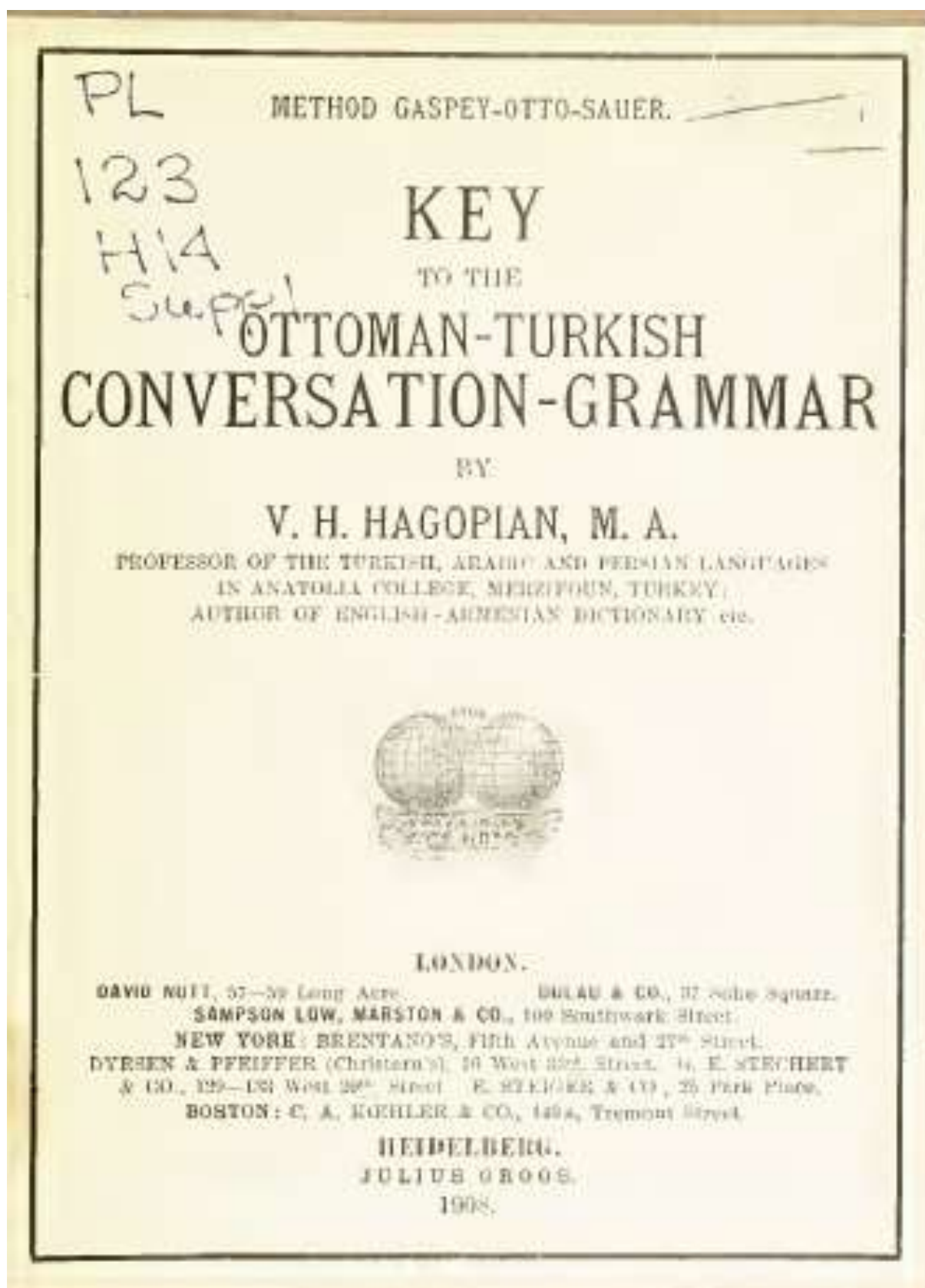
PRINTED FOR THE AUTHOR
PARIS. LONDON.
BY FIRMIN DIDOT FRÈRES 56 RUE JACOB. PUBLISHED BY SMITH ELDER AND C^o 65, CORNHILL.

1842.

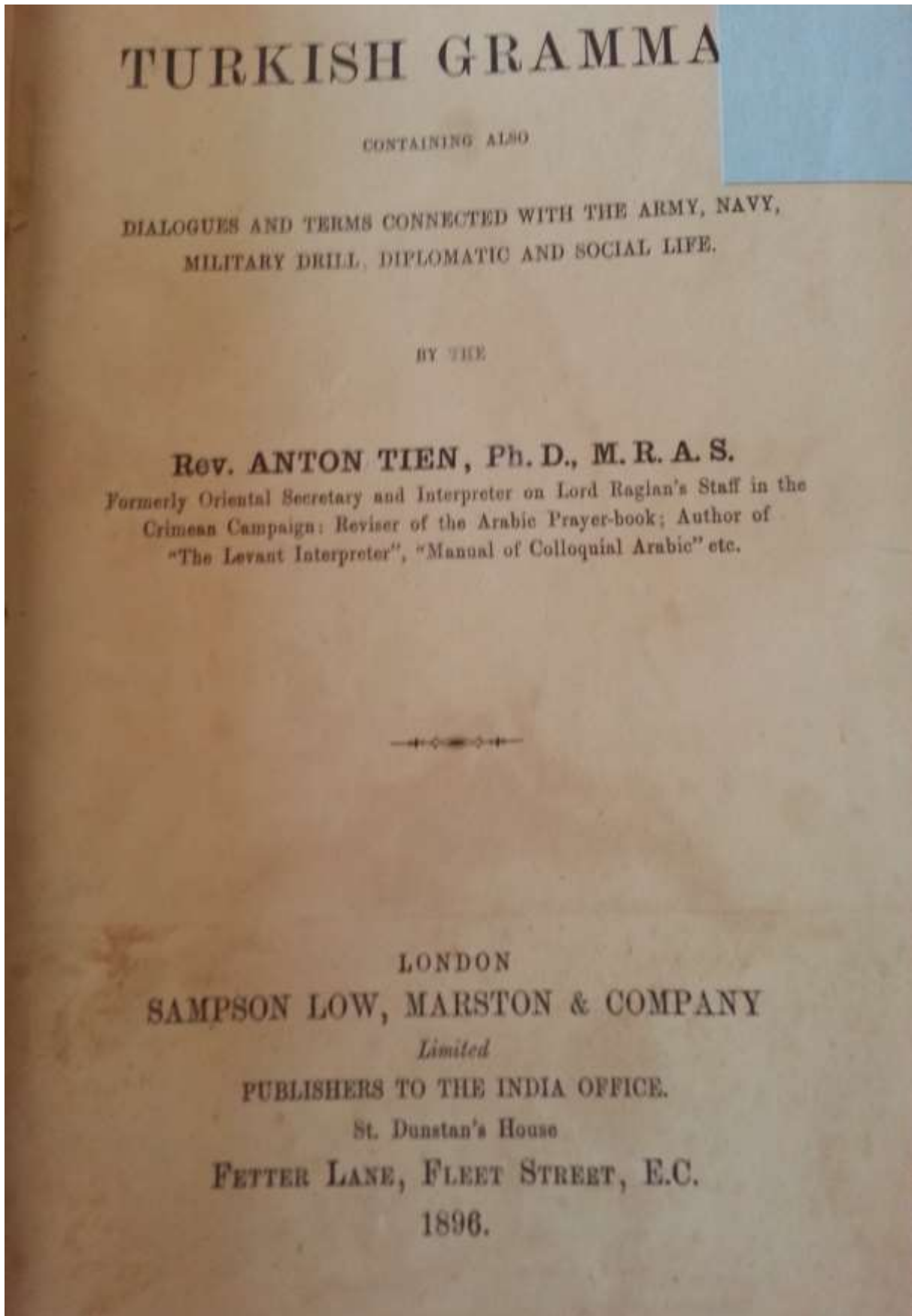
Ek I: V. H. Hagopian'ın "Ottoman Turkish Conversation Grammar" adlı kitabının
kapağı

Ek J: V. H. Hagopian'ın "Key to the Ottoman-Turkish Conversation-Grammar" adlı kitabının kapağı

Ek K: Anton Tien'in "A Turkish Grammar" adlı eserinin kapağı

Ek L: Charles Wells'in "A Pratical Grammar Of The Turkish Language" adlı eserinin

kapağı

2226.43

ترکجه نك صرف و نحوی

تالیف

چارلس ولس

از خواجهکان مکتب بحریدہ شاہانہ سابقا

A PRACTICAL GRAMMAR

OF

THE TURKISH LANGUAGE,

(AS SPOKEN AND WRITTEN),

WITH EXERCISES FOR TRANSLATION INTO TURKISH, QUOTATIONS FROM TURKISH AUTHORS
ILLUSTRATING TURKISH SYNTAX AND COMPOSITION, AND SUCH RULES OF
THE ARABIC AND PERSIAN GRAMMARS AS HAVE BEEN ADOPTED
BY THE OSMANLIS, THE PRONUNCIATION BEING GIVEN
IN ENGLISH LETTERS THROUGHOUT.

BY

DR. CHARLES WELLS,

Late Private Secretary to General Sir A. Kemball, on the Turco-Persian Frontier Commission.

Formerly Professor at the Imperial Naval College, Constantinople;

Editor of the New Edition of Redhouse's Turkish Dictionary; Author of علم تدبیر حاکم

(An Essay on Political Economy in Turkish), of Mehemet the Kurd, and

other Tales from Eastern Sources, &c.

لوندرو شهرندہ بیکانیلی سوقاغندہ کتابچی قوارچی افندیذک
دکانندہ فروخت اولنور

LONDON:

BERNARD QUARITCH, 15 PICCADILLY.

1880.

57

Ek M: Frank Lawrence Hopkins'in "Elementary Grammar of the Turkish Language:
With a Few Easy Exercises" adlı eserinin kapağı

ELEMENTARY GRAMMAR
OF THE
TURKISH LANGUAGE

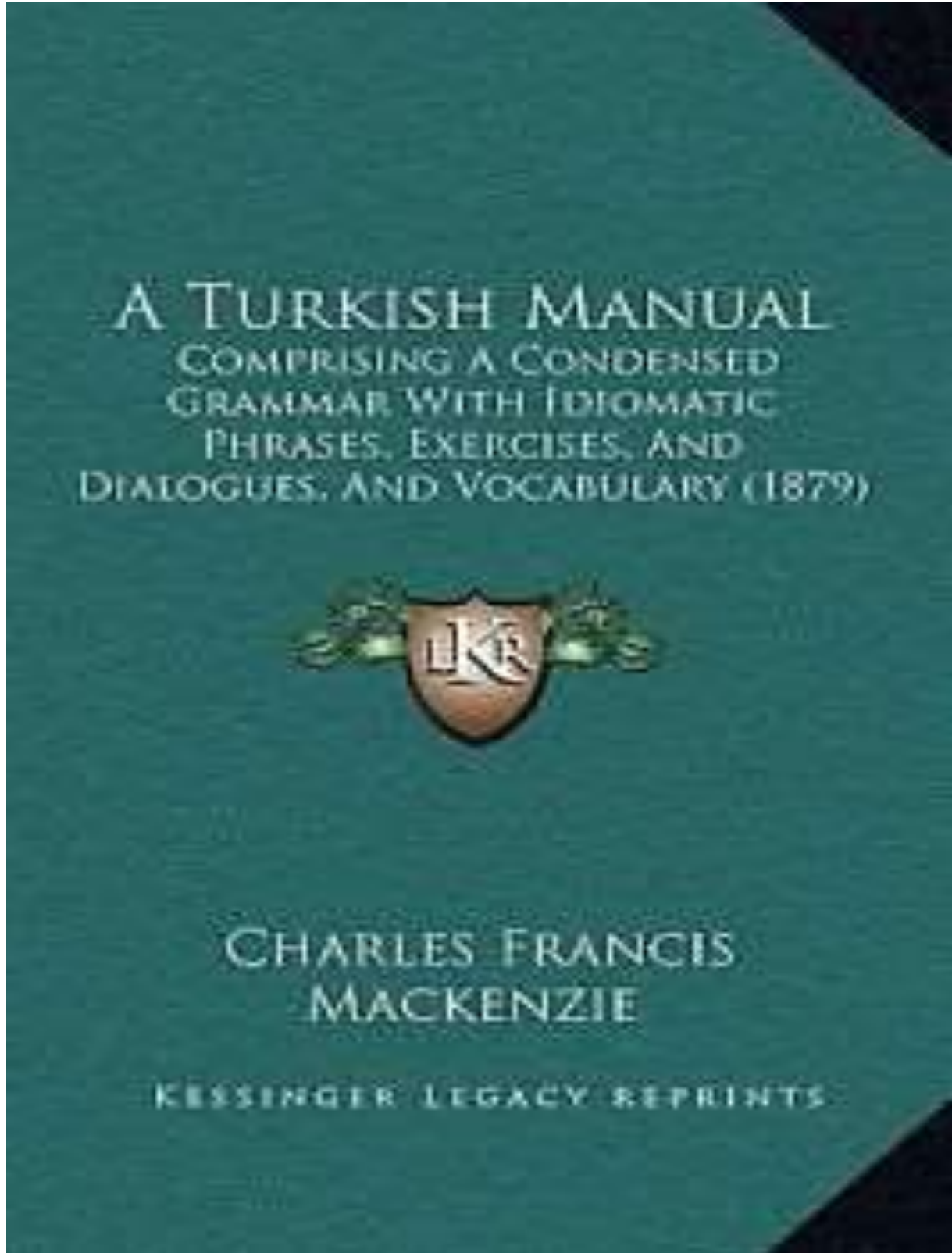
WITH A FEW EASY EXERCISES

BY
FRANK LAWRENCE HOPKINS, M.A.
Fellow and Tutor of Trinity Hall, Cambridge

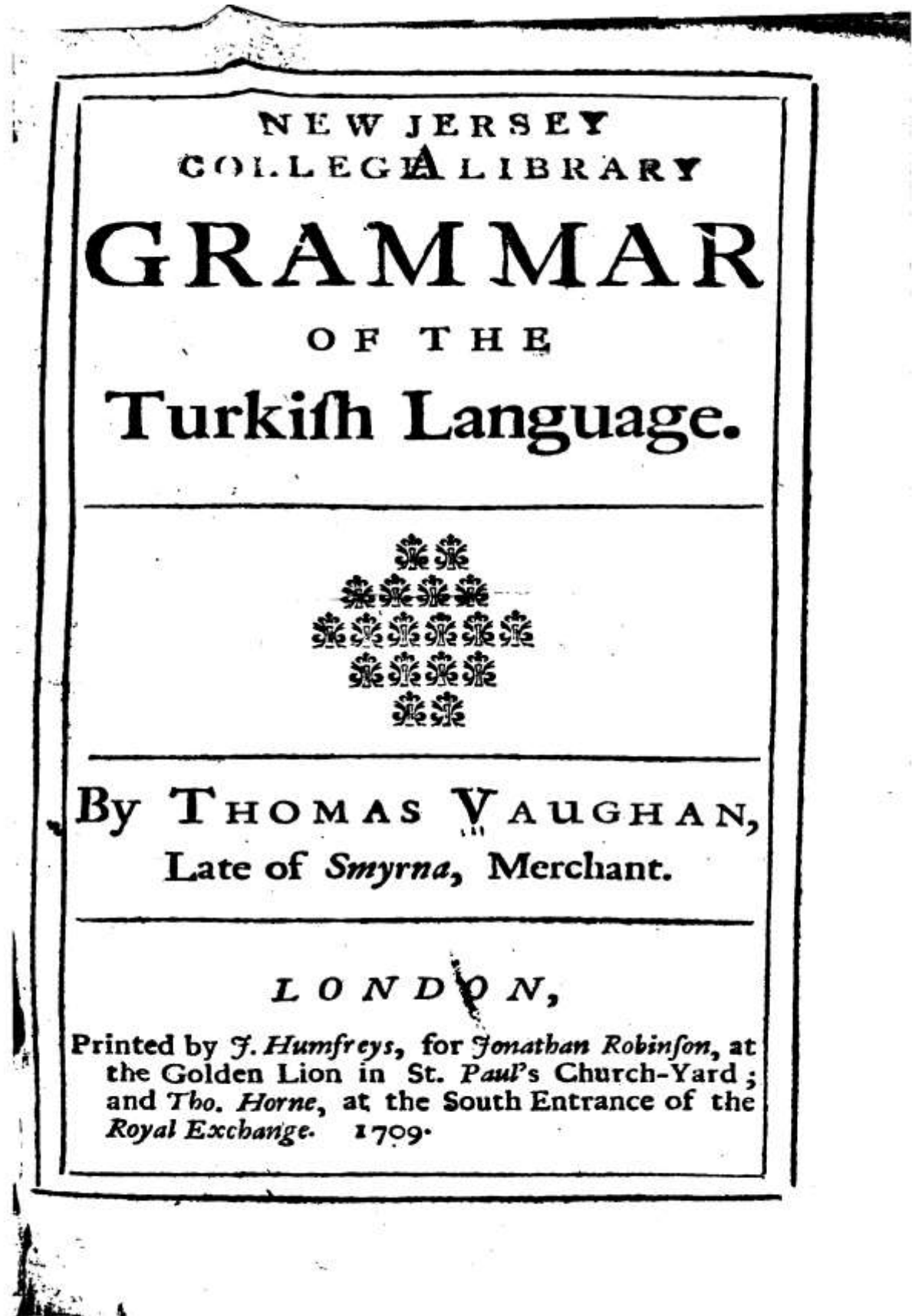
LONDON
TRÜBNER AND CO., 57 AND 59, LUDGATE HILL
1877

(All rights reserved)

Ek N: Charles Francis MacKenzie'nin "Comprising a Condensed Grammar with Idiomatic Phrases, Exercises, and Dialogues, and Vocabulary" adlı eserinin kapağı

Ek O: Thomas Vaughan'ın 'Grammar Of the Turkish Language' adlı eserinin kapağı

Ek P: Elias Riggs'in 'Outline Of A Grammar Of The Turkish Language' Adlı eserinin
kapağı

OUTLINE
OF A
GRAMMAR
OF THE TURKISH LANGUAGE.

AS WRITTEN
IN THE ARMENIAN CHARACTER.

BY ELIAS RIGGS,
Missionary of the A. B. C. F. M.

CONSTANTINOPLE
PRINTED BY A. B. CHURCHILL.

—•••—
1856